



T.C.

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**SOSYAL SERMAYE OLGUSU ÇERÇEVESİNDE
KADIN GÜNLERİ**

Seher BUTASIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Mehmet ANIK

BİNGÖL - 2024

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

SOSYAL SERMAYE OLGUSU ÇERÇEVESİNDE
KADIN GÜNLERİ

Seher BUTASIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Mehmet ANIK

BİNGÖL - 2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	IV
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	VI
TEZ KABUL VE ONAY.....	VII
ÖNSÖZ	VIII
ÖZET	IX
ABSTRACT.....	X
TABLO LİSTESİ.....	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Toplumsal İlişkilerin Önemi Bağlamında Sosyal Sermaye	5
1.1.1.Sosyal Sermayenin Olumlu ve Olumsuz Yönleri	9
1.2. Sosyal Sermayeye Yönelik Temel Yaklaşımlar.....	12
1.2.1. Bireylere Çıkar Sağlayan Bir Olgu Olarak Sosyal Sermaye.....	13
1.2.2. Dezavantajlı Gruplara da Kaynaklık Eden Bir Olgu Olarak Sosyal Sermaye	14
1.2.3. Yalnızlaşmaya Karşıt Bir Yaklaşım Olarak Sosyal Sermaye	15
1.2.4. Toplumsal Yapıda Güvenin Önemine Dair Bir Gösterge Olarak Sosyal Sermaye.....	16
1.3. Sosyal Sermayeyi Etkileyen Etkenler	17
1.3.1.Güven Etkeni.....	17
1.3.2.Sosyal Norm Etkeni	20
1.3.3.Sosyal Ağlar Etkeni	21
1.4. Sosyal Sermayenin Kaynakları	25
1.5. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sosyal Sermaye	27
1.6. Sosyal Sermaye ve Kadın Günleri	30
2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	36

2.1.Araştırmanın Kapsam ve Amacı	36
2.2.Araştırmanın Önemi.....	37
2.3.Literatür Taraması	38
2.4.Araştırmanın Problemi	40
2.5.Araştırmanın Sınırlılıkları	41
2.6.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	41
2.7.Araştırmanın Veri Toplama Tekniği.....	41
3. BULGULAR VE BULGULARIN YORUMLANMASI.....	44
3.1.Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	44
3.2.Yalnızlaşmaya Karşıt Bir Etkinlik Olarak Kadın Günleri	46
3.3.Kadın Günleri Üzerinden Kurulan Sosyal Ağlar	53
3.4.Kadın Günlerinde Bir Sosyal Sermaye Faktörü Olarak Güven	59
3.5.Kadınlar ve Çocukları İçin Bir Toplumsallaşma Aracı Olarak Kadın Günleri....	64
3.6.Sosyal Statü Göstergesi Olarak Kadın Günleri.....	70
SONUÇ	77
KAYNAKÇA.....	81
EK: FOTOĞRAFLAR	91

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım [*Sosyal Sermaye Olgusu Çerçevesinde Kadın Günleri*] adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, Bingöl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan etik kurulu onayı alınarak görüşmeler yapıldığını beyan ederim.

... / ... /2023

Seher BUTASIM

TEZ KABUL VE ONAY
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

[Seher BUTASIM] tarafından hazırlanan *[Sosyal Sermaye Olgusu Çerçevesinde Kadın Günleri]* başlıklı bu çalışma, *[/]* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliğiyle]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *[Sosyoloji]* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan: Doç. Dr. Abdulhakim BEKİ

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ANIK

Üye: Doç. Dr. Behçet KALDIK

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../202.. tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Nebi BUTASIM
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Eğitim hayatım boyunca desteğini esirgemeyen sevgili aileme, abilerim, kardeşim ve eşlerine; empati kurup süreçte destek sağlayan dayılarım ve iş arkadaşlarıma; desteğini ve bilgisini esirgemedi katkı sağlayan danışmanım Prof. Dr. Mehmet ANIK'a; yaptığım çalışmanın konusu itibarıyla güven duygusunun önemini çalışmam boyunca gösteren dostum, meslektaşım Yeliz AÇAR AYDIN'a; süreç boyunca manevi desteğini esirgemeyen hocam Dr. Arş. Gör. Muhterem UYSAL'a; evinin kapılarını açıp araştırmaya katılan katılımcılara teşekkür ederim.



ÖZET

Tezin Başlığı: Sosyal Sermaye Olgusu Çerçevesinde Kadın Günleri
Tezin Yazarı: Seher BUTASIM
Danışman: Prof. Dr. Mehmet ANIK
Anabilim Dalı: Sosyoloji
Bilim Dalı: Sosyoloji
Kabul Tarihi:
Sayfa Sayısı:
Modern toplumlarda bireylerin giderek yalnızlaşmaları, daha dar kapsamlı toplumsal ilişki ağlarına sahip olmaları ve bunun neden olduğu sorunlar karşısında, sosyal bilimlerde toplumsal ilişkilerin önemine dikkat çeken bir kavram olarak sosyal sermaye öne çıkmıştır. Bireyler gündelik yaşamları içerisinde hem maddi hem de manevi anlamda birtakım gereksinimlere sahiptirler ve bu gereksinimlerinin tamamını toplumdaki diğer bireylerin katkısı olmaksızın karşılayabilmeleri mümkün değildir. Bireylerin ekonomik, toplumsal, siyasal ya da dinsel anlamda sahip oldukları ilişki ağları bu anlamda önemlidir. Sosyal sermaye, güven temelli toplumsal ilişki ağlarının bireylerin tek başlarına üstesinden gelemeyecekleri sorunları aşmalarını sağladığına ve bunun sadece bireysel çıkar değil, aynı zamanda toplumsal fayda da ürettiğine dikkat çekmektedir. Bu çalışmada sosyal sermayenin bahsedilen dinamikleri özelinde hem sosyalleşme hem de ekonomik bir dayanışma göstergesi olarak kadın günleri üzerinde durulmuştur. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada incelenen kadın günlerinin sosyal sermaye boyutu ele alınıp, bundan hareketle kadınların oluşturduğu sosyal gruplar içerisindeki sosyal ağlara odaklanılmıştır. Bu sosyal ağlar sosyal sermayenin kaynağı niteliğindedir. Sosyal bilimler literatürü içerisinde, kadın günleriyle ilgili yapılmış bazı çalışmalar mevcut olsa da sosyal sermaye çerçevesinde bu olgunun ele alınmamış olması, bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Kadın günleri düzenlemek maksadıyla oluşturulan sosyal gruplarda sosyal sermayenin varlığı, kadın günleri özelinde bunun yansımaları ve bu sermayenin toplumsal yapıyı ne yönlerden etkilediği odağında yapılan bu çalışmada, araştırmanın evreni Bingöl ilinde kadın günlerine katılan kadınlardan oluşmaktadır. Araştırmada, başlıca veri toplama tekniği olarak, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve bu kapsamda 24 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kadın günlerine katılmak suretiyle, gözlem tekniği aracılığıyla da veri elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar, kadın günlerinin, kadınların sosyal sermayelerini artırma noktasında olumlu katkılar sunduğunu ve kadın günlerinin bu etkinliklere katılan kadınlar için başlıca toplumsallaşma araçlarından biri olup, toplumsal güven ve dayanışmayı artırıcı etkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır.
Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Sosyal Ağlar, Kadın Günleri, Güven

ABSTRACT

Title of the Thesis: Women's Days Within The Framework of Social Capital Phenomenon
Author: Seher BUTASIM
Supervisor: Prof. Dr. Mehmet ANIK
Department: Sosyoloji
Sub-field: Sosyoloji
Date:
Number of pages:
In the light of the problems caused by the increasing isolation of individuals and their narrower social relations in modern societies, social capital has come the forefront as a concept that draws attention to the importance of social relations in social sciences. In their daily lives, individuals have some material and spiritual needs, and cannot meet their all these needs without the contributions of other individuals in the society. The relations networks that individuals have in the economic, social, political or religious context are important in this sense. Social capital draws attention to the fact that trust-based social relations networks enable for individuals to overcome problem that they cannot overcome alone, and that this produces not only individual benefits, but also social benefits. Within the framework of the mentioned dynamics of social capital, in this study, women's days will be emphasized as an indicator of both socialization and economic solidarity. For this purpose, the social capital dimensions of women's days in the research will be analyzed and from this point of view, it will be focused on social networks within social groups created by women. These social networks are the source of social capital. Although there are some studies on women's days in the social sciences literature, the fact that this phenomenon has not been addressed within the framework of social capital makes this study important. In this study, which focuses on the existence of social capital in social groups formed for the purpose of organizing women's days, its reflections on women's days, and how this capital affects the social structure, the population of the research consists of women who participate in women's days in Bingöl. In the research, semi-structured interview technique was used as the main data collection technique and in this context, interviews were held with 24 participants. Data was also obtained through observation technique by participating in women's days. The results obtained in the research reveal that women's days make positive contributions to increasing women's social capital, and that women's days are one of the main socialization tools for women participating in these events and have increasing effects on social trust and solidarity.
Keywords: Social capital, Social networks, woman's days, trust, solidarity

TABLO LİSTESİ

Tablo No

Sayfa

Tablo 1. 1: Kadın Günü ve Kabul Günü Arasındaki Farklar 33

Tablo 3. 1: Demografik Bilgiler 44



ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 3. 1: Kelime Bulutu	45
Şekil 3. 2: Temalar.....	46
Şekil 3. 3:Yalnızlaşmanın Bireylere Çağrışımı	49
Şekil 3. 4: Yalnızlaşmaya Karşıt Kadın Günleri	52
Şekil 3. 5:Sosyal Ağlar	59



GİRİŞ

Sosyal sermaye kavramı, sosyal çalışmalarda multidisipliner bir alanı oluşturmaktadır. Eğitim ve ekonomi gibi farklı alanlar da varlığını gösteren bu olgu, sosyolojide de son zamanlarda geniş bir ilgiye mazhar olmaktadır. Sosyal sermaye, “sermaye” kavramının salt ekonomi yönlü incelenmesinin ötesinde insan ilişkileri ve birlikteliklerinin de bir sermaye biçimini oluşturabildiğini vurgulamaktadır. Sosyallik ve sermaye kavramlarının iç içe geçerek oluşturduğu bu yeni kavram, güven olgusunun varlığından güç alarak sürekliliğini korur. Bu olgu bireysellikten ziyade karşılıklılık ilkesine dayanmaktadır. Toplumsal olarak ele alındığında sosyal sermaye, sosyalleşme ve ilişkiler üzerinde durmaktadır. Bireyler karşılıklı ilişkiler ile bu olguyu anlamlandırır. Karşılıklılık ilkesi ile birlikte toplumun geride bıraktığı geleneksel yapılar gün yüzüne çıkıp modern toplum içerisinde varlıklarını göstermişlerdir. Geleneksel yapı içerisinde hâkim olan güven ağları ve ilişkileri sosyal sermaye olgusu ile modern toplumlarda da hâkim olmaya başlamıştır.

Bireyler, toplum içerisinde varlıklarını kanıtlamak ve bu var oluşlarını topluma aksettirmek için belli topluluklarda yahut kuruluşlarda yer alırlar. İçinde bulundukları topluluk ve kuruluşlar onlara bir aidiyet bir kimlik kazandırır. Günümüz toplumunda yaşanan yabancılaşma ve yalnızlaşma, bireyleri ve toplumu bir arayışa sürüklemektedir. Kavram bu yönüyle geleneksel ile modernliği içinde barındıran bir olgu niteliğini taşımakta ve geçmiş kültürü, gelecek ile harmanlamaktadır. Sosyal sermaye bireylerin içinde yer aldığı grup veya toplulukta ortaya çıkar. İkili ilişkiler de sosyal sermayenin alanını oluşturur.

Sosyal sermaye, toplumu bütünleştirmesi yönünden önemli bir olgu olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Bu olgu durağanlaşan ve yabancılaşan toplumu bütünsel olarak birbirine bağlar ve topluma bir hareketlilik getirir. Modern toplumdaki kültürel ve toplumsal değişim ile birlikte bireysel kimlikler ön plana çıksa da, bu kavram gruplara dayalı yapılanmaların önünü açar.

Belirli bir sosyal yapı ve sosyal sınıfa mensup olan bireyler, sahip oldukları toplumsal grubun sunduğu ayrıcalıklı kimliği kullanarak sosyal sermaye elde edebilirler. Sosyal ilişkiler, sosyal sermayenin başat unsurlarından biridir. Bireyler bulundukları grubun içerisinde oluşturdukları ağlar ile toplumsal hayatlarını kolaylaştıracak ve çıkarlarını koruyacak ilişkilere sahip olurlar. Oluşturdukları bu

ilişkiler bireylere güven ve sosyal ağlar kazandırır. Bireylerin sahip olduğu gruplar farklı sosyal grupların kapılarını da aralar. Birey ne kadar fazla toplumsal birliktelik ve toplumsal ilişki ağına sahipse o oranda sosyal sermaye kazanır.

Sosyal sermaye, tanımlamalarında da görüldüğü gibi kolay bir biçimde kazanılmayan ancak çabuk kaybedilen ve kaybedildiğinde tekrar oluşturulması zor bir olgudur. Bu yüzden sosyal sermayenin oluşması ancak bilinçli bir çabanın sonucu olarak değerlendirilebilir. Sosyal sermaye, salt bireyler arası bir dayanışmaya odaklanan bir kavram değildir. Bilakis odak noktası toplum olup toplumdaki kolektif uyum ve dayanışmayı aktif hale getirmektir. Asıl olan, özel yapıdan ziyade bir bütün ve genel birlikteliktir. Sosyal sermaye, var olan ağların ve ilişkilerin toplumda daha yüksek yerlere çıkmak için kullanıldığı bir unsur olarak görülmektedir. Oluşturulan birliktelikler bu çıkarları güçlü kılmaktadır. Modern gündelik yaşam pratikleri içerisinde kadınların yapmış oldukları kadın günlerinde bu durum bariz bir şekilde görülmektedir.

Sosyal bir varlık olan insanların, farklı bireylere ihtiyaç duyması ve farklı insanlarla etkileşime girmesi, beraberinde birtakım aktiviteleri de getirir. Toplumsallaşmanın bir ürünü olan bu aktiviteler, bireyleri gündelik hayatın monotonluğundan uzaklaştırır. Toplumsallaşmanın aktörlerinden biri olan kadınlar, bahsi geçen aktiviteleri oluşturmada gayet başarılıdır. Kadınların gündelik yaşamları içerisinde kurmuş oldukları gruplar, sosyalleşmenin en önemli yapılanmalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar arasında oluşturulan günlerin amaçları içerisinde; sosyalleşmek, çevre oluşturmak, maddi birikim sağlamak, hoş vakit geçirmek, var olan çevresiyle iletişimi artırmak, sosyal ağlar oluşturmak ve buna benzer birçok gaye taşımaktadır. Kadın günleri çoğunlukla evde yapılan, tanıdık veya yabancı birçok kadının bir araya gelerek oluşturdukları sosyal faaliyettir.

Bireyselleşmenin ve yalnızlaşmanın hâkim olduğu modern toplumlarda kadın günlerinin sahip olduğu potansiyel, artan yalnızlaşmayı azaltacak güçtedir. Bireyler, kadın günlerinde yeni sosyal ilişkiler oluşturur, ya da daha önceden sahip oldukları ağları güçlendirirler. Kadın günleri, bir toplumsal alan oluşturmakla kalmayıp, sosyal sermaye faktörünü de canlandıran bir alan olma görevi görür. Sosyal sermayenin hâkimiyet alanı, gruplar ve toplumsal alandır. Bu alanlarda bireyler, sosyal sermaye oluşturup aynı zamanda var olan sosyal sermayelerini güçlendirirler. Kadın günlerini

bizzat oluşturan veyahut var olan günlere katılım sağlayan kadınlar, bu günlerde sosyal statü elde ederler ve bu statülerini kullanacakları alanlar inşa ederler.

“Sosyal Sermaye Olgusu Çerçevesinde Kadın Günleri” başlıklı bu çalışma 3 bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde sosyal sermaye ve kadın günleri olguları kavramsal ve kuramsal olarak ele alınmıştır. Bu bölümde sosyal sermaye olgusunun önemli etkenlerinden biri olan toplumsal ağlar ve güven olguları üzerinde durulmuştur. Bu kısımda sosyal sermaye olgusu üzerinde çalışma yapmış başlıca teorisyenlerin yaklaşımları üzerinden konu ele alınmış ve bu olgunun kadın günlerine etkisi teorik bağlamda açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise araştırmanın metodolojisine yer verilmiştir. Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi, veri toplama tekniği, evreni ve örnekleme üzerinde durulmuştur. “*Sosyal Sermaye Olgusu Çerçevesinde Kadın Günleri*” başlıklı bu çalışmada kadınların yapmış olduğu kadın günü etkinliğinin sosyal sermaye olgusuna katkısı incelenmektedir. Bu amaçla oluşturulan bu çalışmanın ana problemini, “kadın günlerine katılan katılımcılar, sosyal sermaye bağlamında bu etkinliğe ne tür anlamlar yüklemektedir?” sorusu oluşturmaktadır. Araştırmanın konusu; sosyal sermaye olgusunun kadınların kurmuş olduğu kadın günlerindeki etkisini incelemektir. Araştırmanın amacı ise sosyalleşme sürecinin kadın günleri özelinde incelenip, bu sosyalleşmenin sosyal sermaye ile ilişkisinin ortaya konulmasıdır. Sosyal sermaye konusu çeşitli alanlarda çalışılmasına rağmen sosyal sermaye ile kadın günleri ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma ile ilgili bilimsel literatüre bu anlamda katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmada gözlem ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılarak araştırma konusu ile ilgili veriler elde edilmiştir. Ayrıca bu etkinliğe katılan kadınların, sosyal sermaye çerçevesinde bu olguyu nasıl algıladıkları ve deneyimlediklerine dair fenomenolojik gözlemde de bulunulmuştur.

Çalışmanın evreni, Bingöl ilinde kadın günlerine katılan kadınlardan oluşmaktadır. Araştırmada, amaçlı örneklem türlerinden kartopu örnekleme modeli

tercih edilmiş ve bu kapsamda kadın günlerine katılan 24 katılımcı ile görüşmeler yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmada elde edilen bulguların analizine yer verilmiştir. Araştırma verileri “Yalnızlaşmaya Karşıt Bir Etkinlik Olarak Kadın Günleri”, “Kadın Günleri Üzerinden Kurulan Sosyal Ağlar”, “Kadın Günlerinde Bir Sosyal Sermaye Faktörü Olarak Güven”, “Kadınlar ve Çocukları İçin Toplumsallaşma Aracı Olarak Kadın Günleri”, “Sosyal Statü Göstergesi Olarak Kadın Günleri” olmak üzere beş farklı tema dâhilinde analiz edilmiştir.



1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Toplumsal İlişkilerin Önemi Bağlamında Sosyal Sermaye

Bireyler, toplumsal hayat içerisinde bireysel saiklerden ziyade toplumsal bağlam dâhilinde hareket ederler ve topluluk duygusunu etkin ve güçlü kılmak için de toplumsal yapı içerisindeki ilişkilere önem verirler. Topluluğun özel bir sosyal ilişki biçimi olduğunu vurgulayan Aydemir’e (2011) göre sosyal ilişkiler, topluluğun varoluşsal biçimidir. Toplumsal yapı, içerisinde bireylerin sosyal avantaj sağlamak için sosyal gruplara veya sosyal ağlara katılım düzeyleri olarak tanımlanan sosyal sermaye, toplum için de önemli bir olgudur. Bu tanımlamanın yanı sıra birçok alanda incelenen sosyal sermaye kavramının net bir biçimde tanımlanması nispeten zordur. Farklı alanlarda da araştırma konusu olan bu kavram, birçok tanımlamaya açık bir durumdadır. Nitekim sosyal sermayenin tanımlanma durumu olumlu ve olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Kavramın farklı teorisyenler tarafından farklı disiplin alanlarında tanımlanması, olguyu birçok boyutta ele almamızı kolaylaştırmakla birlikte, olguya açıklık getirmeyi de zorlaştırmaktadır. Ekonominin de çalışma alanında olan sermaye kavramı zamanla sosyal kavramı ile harmanlanıp sosyal bilimlerde değerini artırmıştır.

Sosyal ve sermaye kelimelerinin bir araya gelerek oluşturduğu bütünlüğü ayırıp incelediğimizde, “sosyal” kavramı bir bütün olarak toplumun mihenk taşı oluştururken, “sermaye” kavramı ise finansal yapının ve ekonominin vazgeçilmez olgulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal sermaye, “sermaye” kavramının salt ekonomi yönlü incelenmesinin ötesinde insan ilişkileri ve birliktelikleri de bir sermaye biçimini oluşturabildiğini vurgulamaktadır. Sosyal sermayenin temel düşüncesi; toplumsal birlikteliği sağlamak, daha özelde kalan düşüncesi ise ekonomik açıdan gelişmeyi sağlamaktır (Yarcı, 2011, s. 127).

Sosyal sermayenin birçok alanda araştırma konusu olması, kavramın tanımlanmasını zorlaştırsa da içinde bulunduğu farklı alanlar kavramın anlam dünyasını zenginleştirmektedir. “Sosyal sermaye teorisi aslında çok açıktır. Başlıca tezi iki kelimeyle özetlenebilir: İlişkiler önemlidir” (Field, 2008, s. 1-2).

Toplumsal olarak ele alındığında sosyal sermaye, sosyalleşme ve ilişkiler üzerinde durmaktadır. Sosyal sermaye toplumsal alanda maddi varlıklar dışında

kalan her şeyi kapsamaktadır. Bu sebepten ötürü sınırsız bir araştırma alanına sahiptir (Oğuz, 2010, s. 124). Sosyal sermayenin ilgi alanı insan değildir, insanlar arasındaki ilişkilerdir. Sosyal sermaye, ilişki üzerinde yoğunlaşıp bu ilişkinin ekonomik faaliyetler açısından etkisini incelemeye çalışmıştır (Baykal & Gürbüz, 2016, s. 78). Toplumsal birliktelikten ve toplumun kalkınması gibi genel bir etki oluşturmalarının yanı sıra özelde aile ve çevrede iş arama, iş bulma gibi katkıları da bulunmaktadır (Gültekin, 2014, s. 10). Sosyal sermaye bağlamında önemsenen ve bir bütün olarak üzerinde durulan konu, sosyal ilişkilerdir. Yakın ilişkilerden uzak ilişkilere kadar bütün ilişkiler sosyal sermaye açısından önem taşımaktadır. Toplumsal yapı içerisinde var olan düzene adaptasyon ile toplumsal yapıya etkin katılım sağlayan insanların sosyal alanda varlığı sağlıklı ilişkiler ile mümkündür. Toplumsal normların devamlılığını sağlayan birey, toplumsal aidiyetlik ve toplumsal üyelik elde etmek için bulunduğu çevre içerisinde etkin olmalıdır. Bireyin toplumsal yapı içerisindeki etkinliği, sahip olduğu sosyal ilişkinin düzeyini ve sağlamlığını etkilemektedir. Uzun süreli ve güçlü ilişkiler, bireyin toplumsal aidiyetini önemli ölçüde etkilemektedir. Sosyal ilişkilerin güvenilirliği ve uzun vadeli oluşu sosyal sermayeye olumlu katkılar sunmaktadır. Genel anlamıyla sosyal sermaye, toplum içerisinde varlığını göstererek, resmi ve sivil kurumlara üye olarak sosyal ilişkileri ve sahip olduğu sosyal bağlantılar ve ağlar aracılığı ile gerçekleştirdiği faaliyetler sonucunda, fayda ve avantaj sağlama kapasitesi ve yeteneği olarak tanımlanabilir (Tatlı, 2013, s. 87). Sosyal ilişkilerde bir niyet arayışı vardır. Sosyal sermaye kavramı da sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için bireylerin birbirine karşılıklı bir fayda sağlamaları ve maddi manevi birbirlerini memnun etmeleri gerekmektedir. Sağlanacak bu memnuniyetin sosyal ve ekonomik sermayeye olumlu etkileri olacaktır.

Sosyal sermaye kültür olgusuna da önemli katkı sağlamaktadır. Kültür, sosyal hayatı oluşturan ve şekillendiren önemli olgulardan biridir. Kültürel yapılar, toplumsal yapıların bir ürünü ve sonucudur. Psikolojik tanımlamalar kültürü insanların öğrenmesinde, toplumsal yaşam içerisinde insanların duygularını yaşayıp duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasını ve en önemlisi insanların birbirleriyle iletişim kurmasını araç olarak görür (Oğuz, 2011, s. 131). Kültürü oluşturan temel özne, insandır. İnsan, kültürden bağımsız olamadığı gibi kültür de insandan ve toplumdan bağımsız olamaz. İnsanla bir bütün olarak kabul edilen kültür, insan olmaksızın bir

anlam ifade etmemektedir. İnsan ve toplum ile mana kazanan kültür, bir grup ürün ve bir takım sosyal süreçlerin bir araya gelmesidir (Güvenç, 1979). İnsan eliyle oluşturulan bu kavram, yine insanların bir araya gelip oluşturduğu bir grupta anlam kazanır. Toplumsal dünyaya ait olan bu kavram; geçmişte, günümüzde ve gelecekte varlığını sürdürecektir. Bir sürekliliğe sahip olan kültür, bu döngü içerisinde değişime açık ve yenilenebilir bir forma sahiptir. İnsanları birleştiren ve grupları yakınlaştıran bir özelliği bulunan kültür, bu noktada sosyal sermaye ile kesişmektedir. Sosyal sermaye ve kültür birer insan etkinliğidir. Sosyal sermaye de kültürel normların aktarılmasında bir araç konumundadır. Kültürel mirasın taşıyıcısı olan bireyler, kültürü sosyal sermaye olgusu ile sonraki nesillere aktarmada önemli bir araç olarak kullanır. Sosyal sermaye hem bilgi aktarımını hem de kaynak edinimini kolaylaştırır. Kültür sabit bir sosyal sermaye ve bir miras olarak görülmektedir. Geçmişten günümüze kadar var olan miras, günümüzde varlığını sürdürerek gelecek nesillere aktarılır (Aktan & Tutar, 2007, s. 2). Bu görüşe göre kültür, sabit olmayan ve sürekli nesilden nesle aktarılan sosyal bir yapının önemli bir unsuru olarak kabul edilir.

Kültürün geniş kesimlere yayılması ve aktarılmasına kaynaklık eden olgulardan biri de sosyal sermayedir. Bireyler arasındaki iletişim ağlarına odaklanan sosyal sermaye, arka planda gizil olarak kültürel normları yaşatır ve kültür aktarımına olanak sağlar. Toplumdaki kolektif uyum ve dayanışmayı aktif hale getiren sosyal sermaye, toplumun normlarını bir bütün olarak korur ve yaşatır. Sosyal sermaye, toplumsal birliktelik içerisinde kültürel normların yaşatılmasına imkân tanır. Kültürel normlar, bireylerin ortak değerlerini ifade ederken bu değerler bireyleri birbirine yaklaştırmaktadır. Toplumsal yapıda uyum içerisinde olan kültürler bütünleşme eğilimi gösterir (Oğuz, 2011, s. 133). Kültürel yapılardaki benzerlikler, insanlar arasındaki iletişimi de güçlendirir. Benzer kültürel normlara sahip bireyler arasında güven ve paylaşım duygusu daha üst düzeye çıkar. Aynı normlara sahip bireyler, kendilerini grup içerisinde daha rahat hisseder ve paylaşım düzeyleri daha yüksek olur. Bir grubu maddi ve manevi açıdan güçlendiren ortak normlar, sosyal iletişimi de arttırmaktadır. Herhangi bir gruba üye bireylerin birbirleriyle ortak değere sahip olmaları, grubun üyelerine öz güven kazandırır. Kültürel normları aynı olmayan ve kendini o gruba ait hissetmeyen bireyler, gruba kapalı olur ve bu durum hem bireyin paylaşımının, hem de bilgi edinimin sınırlı bir

düzeyde kalmasına sebep olur. Paylaşım düzeyleri kısıtlı olan bireyler, gruba kendini tam manası ile veremez ve bireylerin grup etkinliklerine katılımları da sınırlı olur. Ortak değerler sosyal dayanışmayı artırmakla birlikte iletişimi sürekli kılan önemli faktörlerden biridir (Akt. Çelebi, 2019). Sosyal sermaye ise ortak kültüre sahip bireylerin bir grup içerisinde ki iletişimlerini ve paylaşımlarını hızlandırıcı bir etkiye sahiptir.

Bireysellikten ziyade toplumsal olanı konu alan sosyal sermaye kavramı; topluluk, birliktelik ve sosyal ilişkiler ile güç bulmaktadır. İlişkilerin üzerinden hayat bulan ve şekillenen sosyal sermaye, bir nevi bireysellikten toplumsallığa bir köprü görevi görmektedir. Toplumsal yapı içerisinde birbirine ihtiyaç duyan bireyler, menfaatlerini korumak ve toplumsal yaşam içerisinde belirli bir grubun sağladığı faydaları elde etmek için sosyal ilişkiler kurarlar. Sosyal sermaye zaman içinde gelişen bu güçlü ilişki ağlarına odaklanır (Keleş, 2012). Kurulan bu ilişkileri güçlendirme noktasında da sosyal sermayenin sağladığı imkânlardan yararlanmaya yönelik tutum ve düşüncelerin katkısı oldukça yüksektir. Sosyal sermaye, oluşan ilişkilerin hem etkeni hem de sonucudur. Sosyal sermaye toplumdaki ilişkileri biçimlendiren ve toplumdaki ilişkiler ile biçim kazanan bir özelliğe sahiptir.

Sosyal sermayenin özelliklerine bakacak olursak sosyal sermaye, olumlu ve olumsuz yönleriyle toplumsal yapı içerisinde aktif bir biçimde varlığını sürdürmektedir. Sosyal sermayenin pasif olduğu alanlarda kavramın etkin olarak kullanılmadığı anlaşılr. Sosyal hayat içerisinde varlığı ve aktifliği kullanıldığı ölçüdedir. Olgu ne kadar kullanılırsa o derece güç kazanır. Sosyal sermaye güç kazandığı ölçüde uzun süreli ve kalıcı olur, kalıcılık onu tekrar kullanılabilen, geliştirilebilen bir yapıya dönüştürür (Gerni, 2018). Kolektif bir yapıda olan sosyal sermaye, durağan olmayıp değişken bir yapıya sahiptir. Sosyal sermaye olgusu kullanılabilir bir konumda olduğundan kullanıcısının elinde şekillenir. Sosyal sermaye olgusu varlığını gösterdiği alanlarda kullanılması dâhilinde bireyin veyahut grubun sosyal ilişkilerine olumlu yönde destek sağlar. Başlı başına bir kaynak olarak kullanılan sosyal sermaye, herhangi bir kaynak yerine de geçebilmektedir.

Sosyal sermayenin oluşturulabilmesi için belli bir zaman ve çabaya ihtiyaç vardır. Sosyal sermaye, bir anda kazanılacak bir yapıya sahip değildir. Bunun için belli bir emek ve güvenin olması gerekmektedir. Sosyal sermayeyi bireyler emek

vererek oluşturabildiği gibi birey var olan bir sosyal sermaye ağına güven sağlayarak katılabilir (Ayaz, 2019, s. 13). Varlığını uzun vadede oluşturduğu gibi yok oluşu da bazı gruplarda çok kısa sürede olurken bazı gruplarda ise uzun sürebilmektedir. Kavramın yok oluşu, varlığını etkin olarak kullanmayışı sahip olduğu sosyal grup ile ilgilidir. Sosyal grup, sosyal sermayeyi etkin bir şekilde kullanmadığında, sahip olduğu ilişkileri sağlamlaştırmadığında ve ilişkileri koruyamadığında yok oluşu kaçınılmazdır.

1.1.1. Sosyal Sermayenin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Sosyal sermaye, sosyal alana odaklanan maddi, manevi fayda sağlayan bir olgudur. Sosyal sermayenin manevi temelli faydası, toplumsal güveni oluşturan bireyleri birbirine bağlayan ve yakınlaştıran, ilişkileri güçlendiren bir yapıya sahip olmasıdır. Bireyin sahip olduğu kaynakları veya sosyal sermaye olgusu ile kazanacağı kaynakları etkin kullanmayı sağlar. Ortak faydayı sağlamak ve kolektif bilinci oluşturmak sosyal sermayenin sonuçlarından biridir. Sosyal sermayeye sahip bireyler kendi içlerinde karşılıklı faydayı önemser. Sosyal güveni, sosyal ağ oluşumunu, işbirliğini, organizasyonu, karşılıklı yararı ve koordinasyonu kolaylaştırır (Putnam, 1995). Bireylere kimlik kazandırır ve ait olma hissiyatı sunar. Bireyler, bulundukları toplum içerisinde sosyal sermaye olgusu ile o gruba kendini ait hisseder ve grup, toplum kurallarına uygun hareket eder. Bireylere kazandıkları kimliği korumayı hedefler ve sahip olduğu kimlikler ile sosyal ağları genişletmeyi planlar. Bireyler arası ilişkilere canlılık veren ve ilişkileri önemseyen sosyal sermaye, kendi içinde de canlı bir olgudur. Durağan olmayan sürekli gelişen bir yapıya sahiptir. Sosyal sermaye; sosyal ağ oluşumunda, ilişkilerin oluşum ve gelişiminde, ekonomik kalkınmada ve topluma hareketlilik kazandırma noktasında önemli bir dinamiktir (Yıldız & Topuz, 2011, s. 208). Dinamikliği ile sosyal sermaye, bireyler arası bilgi edinimi ve paylaşımını da sürekli kılar. Bu dinamiklik, sosyal sermayenin kullanımı ile doğru orantılıdır. Sosyal sermaye olgusu, kullanıldığı müddetçe fayda sağlar. Toplumsal alan ve sosyal ilişkiler üzerinde duran sosyal sermaye, bireylerin kendi başlarına üstesinden gelemediği konularda bir grup gibi hareket etmeye ve konulara çözüm bulmaya katkı sağlar. Bir bireyin büyük çabalar neticesinde çözemediği bir problemi sosyal sermaye sayesinde sahip olduğu

kaynaklar yardımıyla hızlı bir şekilde çözüme kavuşturması mümkün hale gelebilmektedir.

Bireye katkı sunduğu kadar sosyal sermaye olgusu, topluma ve toplumsal kurumlara da katkı sunmaktadır. Sosyal sermaye, toplumsal normların işlevselliğini artırır. Sosyal normlar; aile ve sivil toplum örgütleri gibi birçok kurum üzerinde etkin rol oynarken, kurumların işleyişini etkin kılmaktadır. Kurumlar arası iletişimi artırırken bireylere yeni sosyal sermaye imkânı sunar. Bir kurum işleyişinin aksaklığa uğraması durumunda, sahip olunan sosyal sermaye ile diğer kurumların desteği alınarak aksaklık kısa sürede çözüme kavuşturulur. Sosyal sermaye olgusu ile bireyler hem bir sosyal örgüte dâhil olabilir, hem de sahip olduğu sosyal ağ ile bir sivil toplum örgütü oluşturabilir. Sivil toplum örgütlerine katılım bireyin sahip olduğu normları, ağları, aynı zamanda toplumsal hayata katılımını da olumlu etkilemektedir (Putnam, 1995). Sosyal sermaye, sivil toplum örgütlerin ve formel olmayan toplumsal örgütlerin içlerinde barındırdığı zengin potansiyel ilişki ağlarından dolayı bireylerin bu tür yapıları kimliklerinin bir parçası olarak görmeleri ve onlara aidiyetlik duygularının pekişmesine kaynaklık edebilmektedir.

Bireysel ve toplumsal faydayı önemseyen sosyal sermaye, faydaya ulaşma bağlantılarını ve yollarını kolaylaştırır. Fakat bireysel ve toplumsal fayda her zaman için paralel bir zeminde gerçekleşmek zorunda değildir. Örneğin illegal örgüt yapıları da sosyal sermaye üretim araçlarıdır ama buradan elde edilen sosyal sermayenin toplumsal bir faydaya tekabül ettiği söylenemez. Sosyal sermaye, suç oranını negatif yönde etkilediği gibi pozitif yönde de etkileyebilmektedir. Çünkü bir aradalığın ve gözetimin daha fazla olduğu sosyal sermaye gruplarında, suç oranı az olduğu söylenebilir (Oğuz, 2010, s. 125).

Sosyal sermaye olgusunun, sosyolojik açıdan bireylere ve toplumsal gruplara sağlamış olduğu imkânlardan dolayı sürekli olumlu yönlerinden söz edilmesinin yanında birtakım olumsuz sonuçlara da sebebiyet verebileceği gözden kaçırılmamalıdır.

Sosyal sermayenin çok güçlü aydınlık bir yanının olmasının yanı sıra karanlık bir tarafının da varlığı bilinmektedir. Sosyal sermayenin negatif etkilerinin de olabileceğini dile getiren isimlerden olan Protes ve Londolt'in, "Negatif Sosyal Sermaye" başlığı altında sosyal sermayenin olumsuz etkilerini 4 başlık altında tasnif

etmişlerdir. Bu olumsuzluklar; grup içinde olmayan bireyleri dışlama, grup içinde ve grup üyeleri üzerinde aşırı talepte bulunma, bireylerin özgürlüklerinde kısıtlamaların oluşabileceği ve normların kullanımında aksaklıkların ve nitelik kaybının oluşabileceği şeklinde dile getirmişlerdir (Akt. Kahraman, 2016, s. 55). Sosyal sermayenin olumsuzlukları yine toplumsal olarak “biz” olma duygusundan kaynaklanmaktadır. Sosyal sermaye, ilişkiye önem verdiği için oluşan ilişkiler gruplaşmayı da beraberinde getirmektedir. Bu gruplaşmalarla birlikte grup dışı iletişimi azaltmaktadır. Bir grubun içindekilerle birlikte dışındakiler de önem taşımaktadır. Grup içerisindeki güçlü bağlar; grup dışındaki insanlarla iletişim kurma, onlara güvenebilme derecesini düşürebilmekte bu durumda yoğun güvensizliği, hoşgörüsüzlüğü hatta şiddeti doğurabilmektedir (Fukuyama, 2011, s. 15). Oluşturulan grupların bir hayli sağlam ilişkiler üzerine kurulması birçok olumsuz duruma da neden olmaktadır. Grupları faydalı işler yapmak ve ilişkileri olumlu yönde kullanmak için bir araya getiren sosyal sermaye, grupları fanatikleştirebilmektedir. Sahip oldukları grup yapısına göre olumsuzlukları kabul etmeme veyahut grupta bir üyenin yaptığı olumsuzlukları sırf o grubun üyesi diye görmezden gelme, muhtemel olumsuzluklar arasında zikredilebilir. Grup üyelerinin birbirlerine duydukları yüksek sempati, var olan doğru değerleri ve olumlu durumları fark etmelerine engel olur; bunun yerine kendi bildikleri doğrular üzerinden hareket ederler (Beşer & Hira, 2017, s. 30-31). Sosyal sermayenin aşırılığı grup içerisindeki bireylerin hayatlarına müdahale etmeye ve kontrol altına almaya neden olabilirken bu durum sonucunda da grup baskısına ve zorbalığa yol açabilmektedir. Sosyal sermayenin temel amacı, bireyler arasındaki ilişkiyi güçlendirmek olsa da bireylerin sahip oldukları sosyal gruba dâhil olmayan insanları kendinden soyutlayabilmektedir. Bu gruplaşmalar, örgütlü suç mekanizmalarına dahi dönüşebilmektedir. Sosyal sermayenin bu tür gruplaşma yapısı ile birlikte mafyatik örgütler meydana gelebilmektedir. İnsanları, sahip olduğu grubun bilgi alışverişi dışında bilgi edinimine izole edebilmekte hatta insanları dar görüşlü hale getirebilmektedir (Kangal, 2013).

Güven faktörü ile oluşan sosyal sermayenin aşırılığı veyahut yanlış kullanımı güvensizliğe neden olabilmektedir. Sosyal sermaye, bireyler arası faydayı korurken bireylerin yardım talep edeceği kişilerin destek olmaması durumunda da güvensizlik meydana getirebilmektedir. Bireylerin sahip oldukları güven duygusu yüksek sosyal

sermaye oluşturmakta, bunun sonucunda ise bireyler arasında bağımlılık düzeyi artabilmektedir. Bağımlılık, pozitif sonuçlar meydana getirirken bağımlılık, negatif sonuçlar meydana getirebilmektedir (Kitapçı, 2016, s. 112). Sosyal sermayesi yüksek kişiler, peşi sıra suç olaylarına katılabilmekte ve birbirini destekleyebilmektedir (Oğuz, 2010). Sosyal sermaye suç olaylarını artıran bir faktör olarak görölmektedir. Aynı zamanda grupların fazla bağıllığı, toplumsal hareketliliğe engel teşkil etmekte ve toplumsal kabul oranını düşürebilmektedir. Bu durumlarda sosyal sermayenin temel amacı olan birleştirme, aynı zamanda ayrıştırmaya da neden olabilmektedir. Sosyal sermayenin olumlu durumları yapıyı güçlendirdiğı gibi olumsuz durumları ise yapıyı sekteye uğratmaktadır.

1.2. Sosyal Sermayeye Yönelik Temel Yaklaşımlar

Sosyal sermaye kavramını tam manası ile anlamak için bu kavramın tarihsel kökenini incelememiz gerekmektedir. Son zamanlarda sıkça dile getirilen ve önem kazanan kavramın geçmişi çok eski zamanlara dayanmaktadır.

İnsan ilişkilerine dayanan kavramın varlığı, ilişkilerin var olduğı zamana kadar eski bir yapıya sahip olduğı söylenebilir. İki kişi arasında kurulan ilişki bile bir sosyal sermaye oluşturduğundan, insanlık tarihi boyunca iki kişinin etkileşim ve ilişkisinin olduğı her an ve her yerde sosyal sermayenin varlığından söz etmek mümkündür. Tarihsel olarak bakıldığında kavramsal tanım yapılmadan önce sosyal sermaye olgusunun klasik sosyal teori ve sosyoloji metinlerinde bir takım teorisyenler tarafından ele alındığı görölebilir.

Karl Marks, Emile Durkheim, Tocqueville, Ferdinand Tönnies, Charles H. Cooley ve Max Weber gibi teorisyenler, metinlerinde sosyal sermayenin kökenlerine dair izler bulabileceğimiz başlıca isimler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu düşünürlerin metinlerinde gizli kalmış olan kavram, birçok alanda üzerinde durulmuş fakat anlamsal olarak bahsedilse bile kavramsal olarak dile getirilmeyen sosyal sermayenin tanımlanması zaman almış ve bir kavram olarak ifade edilebilmek için gün yüzüne çıkmayı beklemiştir. Alexis de Tocqueville sosyal ilişkilere, Karl Marks insanları birbirine bağlayan bağlara, Emile Durkheim ilişkiler ağına değinerek aslında sosyal sermaye kavramının önemi üzerinde durmuşlar; fakat somut olarak kavramsal bir tanımlama yapmamışlardır. Teorisyenler, sadece olgunun doğurduğu sonuçların önemi üzerinde durmuşlardır. Teorisyenler, sosyal sermayeyi anlamsal

olarak ele almış fakat kavramı bir olgu halinde kavramsallaştırmamışlardır. Olgunun öneminin üzerinde durulması daha sonra bu olgunun kavramsallaştırılmasına ön ayak olmuştur. Birçok teorisyenin de üzerinde durduğu sosyal ilişkiler, sosyal sermayenin temelini oluşturmaktadır (Field 2008, s. 15-16). Sosyal sermayenin ana fikrinin sosyal iletişim ağlarının olduğu ve bu ağların değerli bir servet olduğunu dile getirilmiştir.

Sosyal sermaye olgusunun temelini, toplumsal hareketlilik oluşturduğu için, toplumun varlığı sosyal sermayeyi şekillendirir. Sosyal sermayenin ön oluşumuna değinildiği gibi kavramsal yapılanmasına da değinilmesinde fayda vardır. Sosyal sermaye olgusuna, anlamsal olarak teorisyenlerin değinmelerinin yanı sıra, kavramı açık bir şekilde kullanan kişi Lyda J. Hanifan'dır. Hanifan, yaptığı çalışmalarda olguyu kavramsal olarak dile getirmiştir (Aydemir, 2011, s. 28-29). Hanifan sermaye kavramını; taşınmaz mal, özel mülkiyet ve para gibi somut ekonomik şeylerin dışında kullanarak insan ilişkilerinde bireyler ve aileler arasında ilgi, iyi niyet, bağ ve sempati gibi sosyal münasebetlerin varlığına dikkat çekmek için kullanmıştır (Akt.Devamoğlu, 2008, s. 4). Kavramsal tanımlamasını Hanifan'ın yaptığı olgu, anlamsal olarak farklı coğrafyalarda üzerine çalışmalar yapıp kavramın gelişimine katkı sağlanmıştır.

Sosyal sermaye olgusunu inceleyen, oluşumuna ve gelişimine katkı sağlayan birçok teorisyen bulunmaktadır. Özellikle son zamanlarda daha çok ilgi duyulan ve hızla gelişen olgunun, tarihsel gelişiminin yanında bu kavramı geliştiren teorisyenlerden de bahsetmek gerekir. Tüm teorisyenlere değinmek yerine toplumsal alan ile ilintili sosyal sermaye olgusunu incelemiş teorisyenlere değinmek araştırma için daha sağlıklı olacaktır.

1.2.1. Bireylere Çıkar Sağlayan Bir Olgu Olarak Sosyal Sermaye

20. yüzyılın önemli sosyolog ve düşünürlerinden biri olan Bourdieu'nun düşünceleri ve araştırmaları sınıf çatışmaları etrafında şekillenmiştir. Sosyal sermaye de araştırmalarında sıkça bahsettiği kavramlardan biridir. Bourdieu, sosyal sermayeyi bir bireyin ya da bir grubun, ilişkiler ağına odaklanan ve ilişkilerin kalıcı bir boyuta everilmesine olanak sağlayan, bireyin kurumlaşmış karşılıklı tanımlara sahip olması sayesinde elde ettiği potansiyel kaynakların bütünü olarak tanımlar (Bourdieu & Wacquant, 2012). Sosyal sermayeyi kavramsallaştıran Bourdieu'nun kavramı

kullanmasındaki temel gayesi, sosyal ilişkilerin önemine vurgu yapmaktır (Fine, 2011, s. 39-40). Bourdieu, sosyal sermayeyi ilk olarak bir bireyin sosyal ilişkilerinden yola çıkarak açıklamaya çalışmıştır. Bir bireyin ya da bir grubun sosyal ilişkilerinin uzun ömürlü olması ve bireylerin geniş bir ilişki ağına sahip olması, bu ağ ile sosyal menfaatleri bilme olarak tanımlamıştır (Doğan & Tatlı, 2013). Bourdieu, sosyal sermayeyi tanımlarken aynı zamanda kavramın yapısına ve işlevselliğine odaklanmıştır. Bourdieu'ya göre sosyal ilişkiler, bir emek ile oluşan ve verilen emek doğrultusunda büyüyüp gelişen bir üründür. Bireylerin sahip olduğu ilişkilerin çıkar odaklı olduğu, bireyler arasında kolektif bir etkileşim ve dayanışma olduğunu vurgular. İlişkilerin saygı, erdem ve çıkar gütmeme görünümünün altında incelikli, gizli çıkarlar olduğunu düşünür (Bourdieu, 2006). Sosyal sermayenin sağlıklı bir şekilde işlemesi için bireylerin karşılıklı çaba göstermesi gerekir. Sosyal sermaye ilişkiler noktasında üstüne mücadele edilmesi gereken olgu olarak, sosyal sermayeye sahip bireye nüfuz kurma olanağı verir (Bourdieu & Wacquant, 2012). Bourdieu, sosyal sermayeyi bireysel ya da kolektif bir yatırım aracı olarak görmektedir (Field, 2008, s. 21-22). Bourdieu'nun sosyal sermaye üzerine düşünceleri, genel olarak ilişkiler ve ilişkilerin kullanılıp bir yatırım amacına dönüştürülmesidir. Bourdieu, sosyal sermayeyi yenilenmeyen bir olgu olarak görür. Bunun yanı sıra yeniden üretilmediği takdirde yok olup gidecek ancak biranda da tükenmeyecek bir olgu olarak görür (Bourdieu, 2006).

1.2.2. Dezavantajlı Gruplara da Kaynaklık Eden Bir Olgu Olarak Sosyal Sermaye

Sosyal sermayeyi kavramsallaştıran ve gelişimine katkı sağlayan sosyologlardan James Samuel Coleman'ın inceleme alanı gruplar ve örgütler olmuştur. Ona göre sosyal sermaye toplum içerisinde bulunan bireylerin oluşturduğu ağlar ve ilişkilerdir (Doğan & Tatlı, 2013). Sosyal sermayenin özündeki sosyal ilişkilerin önemine vurgu yapan Coleman, sosyal sermayeyi var eden olguların ağlar ve ilişkiler olduğunu öne sürer. Coleman'a göre sosyal sermaye, bireyin ötesine geçer çünkü karşılıklı ilişki içerisinde olmayan insanların varlığıyla ve bireyselleşmenin hâkim olduğu alanlarda olgunun varlığından bahsetmek mümkün değildir. Ancak karşılıklı güven ve ortak değerlere dayanan ilişkiler temelinde oluşabilmektedir (Field, 2008, s. 33). Coleman, insanların yaşamlarında bir hedef

belirlemeleri ve o hedef doğrultusunda ilerlemeleri için belirli bir sosyal sermaye ağına ihtiyaç duyduklarını belirtir (Senett, 2008). Sosyal ilişkilerin güven olgusu ile sağlamlaştırılması önemlidir. Coleman’a göre bir toplumda güvenin yaygın olması o toplumu güçlü kılmaktadır. Söz konusu toplumlar güvenin olmadığı toplumlara göre daha fazla başarı sağlarlar (Wallace & Wolf, 2002, s. 482). Sosyal sermaye üretkenliği artırdığı gibi toplumsal yapı içerisinde belli bir düzeni ve dengeyi de oluşturur. Coleman, sosyal sermayeyi bireylerarası ilişkilerden beslenen bir olgu olarak gören, bireylerin birbirleri üzerinden fayda sağladığı ve her bireyin sorumluluklarını yerine getirip sosyal bir düzen ve norm oluşturduğu görüşünü savunmaktadır. Coleman’a göre sosyal sermayenin bireyler arası iş birliği ile yayılması daha kolay olur. Bireyler iş birliği ile çıkarlarına daha rahat ulaşır ve oluşturdukları ilişkiler güvene dayalı olur. Sosyal sermayeyi kaynak ve bilgi paylaşımı için bir fırsat alanı olarak gören Coleman, bireylerin fırsatları elde etmelerinde çıkar ve işbirliğine dayalı ilişkiler doğrultusunda hareket ettikleri kanısındadır. Coleman, sosyal sermayeyi sosyal yapılar tarafından oluşturulan bir olgu olarak görmektedir, ona göre sosyal sermaye ile ulaşılmayan ağlara ulaşılır ve istenilen fakat gerçekleştirilmeyen hedefler gerçekleştirilir (Öksüzler, 2006, s. 110). Coleman, sosyal sermaye olgusunun salt elitlerin üretim aracı olmadığını, dezavantajlı gruplarda sosyal sermayeye ve ilişki ağlarına sahip olduğunu vurgular. Coleman’a göre sosyal sermaye dezavantajlı gruplara kaynaklık eden sosyal sermaye olgusunun aslında bu grupların daha da yükseğe çıkmalarına olanak sağladığı için dezavantajlı gruplara daha faydalı olduğu kanısındadır (Türk, 2015, s. 143). Bir bütün olarak incelendiğinde Coleman’ın da kavramın gelişimi üzerine katkıları yadsınamaz.

1.2.3. Yalnızlaşmaya Karşıt Bir Yaklaşım Olarak Sosyal Sermaye

Robert Putnam, sosyal sermaye araştırmalarında “*Bowling Alone*” isimli bir çalışması ile Amerikan toplumunun bireyselleşmesi üzerine, azalan sosyal sermaye kavramı üzerinde durmuştur. Robert Putnam’ı öne çıkaran da bu çalışması olmuştur. Putnam, bu çalışmada ilişkilerin öneminden bahsederken bireyselleşmenin yaygınlaşmasının toplumu negatif bir duruma ittiğini düşünmektedir. Putnam, Bowling metaforu ile ikili ilişkilerin bile sosyalleşme için çok fazla önem arz ettiğini göstermektedir (Putnam, 1995).

Sosyal sermaye bağlamında sosyolojinin ve sosyal teorinin sınırlı dünyaları arasında en iyi tanınanlar Bourdieu ve Coleman olmasına rağmen Putnam'ın katkısı onun mesleki uğraşı olan siyaset biliminin sınırlarını aşmış ve toplumun büyük bir kesimine ulaşmıştır (Field, 2008, s. 55-56). Putnam, kavram üzerinde katkıları olan teorisyenlerin yanı sıra kavramı bir bütün olarak geniş toplum kesimlerinin dikkatine sunması, diğer teorisyenlerden farklılığını gösterir. Diğer teorisyenler gibi Putnam da güven, norm ve ilişkiler üzerinde durmuştur. Ona göre karşılıklı fayda, sosyal sermayenin vazgeçilmez bileşenleri olarak görülmektedir (Keleş, 2012). Putnam, sosyal ilişkilerde sürekliliğin olması için üzerinde durduğu kavramların (güven, ağ, sosyal ilişki) önem arz ettiğini vurgular. Bununla birlikte güven duyulan bir toplumda, sosyal ilişkiler sağlıklı bir şekilde oluşur. Güven faktörü sadece toplumsal ve kamu alanı için değil, bireysel ve sosyal ilişkiler için de gerekli bir olgudur. Putnam, bireysel ilişkiler incelenirken toplumsal ilişkilerin göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgular ve sosyal sermayeyi toplumsal ilişkiler üzerinden açıklamaya çalışır. Putnam'a göre bir bireyin güven temelli ağlarının artması, aynı zamanda birey için fırsatların da artması demektir. Dolayısıyla bireyin sosyalleşmesi için sosyal ağlara katılması ve gruplara gönüllü katılımının olmasıyla toplumsal gelişimin sağlanabileceği görüşündedir (Öztopçu, 2017, s. 20-21). Birlikte hareket eden bireylerin olduğu ve yüksek güven ilişkilerin bulunduğu topluluklarda güçlü sosyal sermaye ağları oluşur. Etkin bir hedefe ulaşma ve fırsatları değerlendirme, bir bütün olarak karşılıklı olmalıdır. Sosyal sermayeyi mikro boyutta inceleyen teorisyenlerin yanı sıra Putnam, olguyu makro düzeyde ele almıştır. Sosyal sermaye kavramını bir bütün olarak topluma mal etmiştir (Baykal & Gürbüz, 2016, s. 79).

1.2.4. Toplumsal Yapıda Güvenin Önemine Dair Bir Gösterge Olarak Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye kavramının sosyal bilimlerdeki yerini almasını ve kavramın gelişimine katkı sunmasını hedefleyen teorisyen Francis Fukuyama'dır. Fukuyama, sosyal sermayeyi somut bir form olarak görmekte; toplumsal çözülmeyi ve bireyselleşmeyi yavaşlatabilecek bir yapı olarak açıklamaktadır. Fukuyama tarihsel alışkanlıklar, gelenek-görenek veya din olgusu gibi kültürel mekanizmalar aracılığı ile sosyal sermayenin yaratıldığını ve aktarıldığını öne sürer. Bu düşüncesi ile var

olan sosyal sermayenin diğ er sermaye çeşitlerinden farklı olduğunu dile getirir (Fukuyama, 1998). Giderek çoğalan bireyselleşme, ilişkilerin soyutla tığı ve ahlaki değerlerin zayıfladığı toplumu eski haline getiremezse bile bu durumun hızını azaltabilecek olgunun sosyal sermaye olduğu görülmektedir. Sosyal sermaye, i ler ve aktif bir durumda olduğunda toplumsal hayatın erozyonuna karşı duracağı öngörülür (Türk, 2015, s. 133). Sosyal sermaye, bireysellikten ziyade sosyal değerler ve sosyalle meye önem verir. Sosyalle menin toplumun ahlaki alışkanlıkları ile eğilim gösterdiğini dile getiren Fukuyama, sosyalleşme ile bireylerin alışkanlık kazandığını ve bu alışkanlıkların bir kez elde edilince yok edilmesinin ve değiştirilmesinin zor olduğunu dile getirir. Güven faktörüne önem veren Fukuyama, sosyal sermayenin toplumda ve toplumun bazı alanlarında bu güven duygusunun hâkim olmasından kaynaklı oluşan bir yeti olduğunu ve sosyal sermayenin güven olgusu ile g   kazandığını  ne sürer. Fukuyama sosyal sermayenin toplumsal yapının birçok alanında varlığını gösterdiğini savunur. Sosyal sermaye, toplumun en küçük yapı taşı olan ailede de hâkim olduğu gibi küçük grupların yanı sıra geniş gruplarda da, bu iki u  grupların arasında da hâkim bir yapıdadır. Sosyal sermayeyi gönüllü sözleşme olarak gören Fukuyama, kişiler arası ilişkiler ve çıkar odaklı rasyonel tercihler bütünü olduğunu düşünür. Bu rasyonel tercihler yakınl  mayı ve yakınl  manın güven odaklı olmasını sağlar (Fukuyama, 1998).

1.3. Sosyal Sermayeyi Etkileyen Etkenler

Sosyal sermaye ilişkiler üzerine odaklanmış, geniş ve dar gruplarda varlığını göstermektedir. İki kişi arasındaki sosyal ilişkiden geniş bir topluluğun sosyal ilişkisine varacak kadar dar ve geniş alanlarda varlığını gösterir. Sosyal sermaye, bu alanlarda birtakım faktörlerden etkilenir. Sosyal sermayenin etkilediği faktörler olduğu gibi sosyal sermayeyi de etkileyen faktörler vardır. Sosyal sermayeyi etkileyen ve sosyal sermayeden temel olarak etkilenen faktörler; güven, karşılıklılık, sosyal ağlar, sosyal normlar, angajman ve aidiyetlik olarak ifade edilmektedir (Akt.Yarcı, 2003, s. 127). Sosyal sermayenin yapısını oluşturan ve güçlendiren bu kavramlara değinmek kavramları daha iyi anlamamıza olanak sağlayacaktır.

1.3.1. Güven Etkeni

Toplumun bileşenlerinin sağlam bir şekilde ayakta olması ve toplumda var olan ilişkilerin sağlıklı olu u güven faktörü ile açıklanabilmektedir. Güven, toplumu bir

arada tutan en önemli olgulardan biridir. Güven faktörünün de sosyal sermaye gibi tanımlanması güçtür. Soyut bir kavram olduğundan birçok tanımı bulunmaktadır. Sosyal bilimlerde güven; bir toplumda yaşayan bireylerin o toplumun yapısına, kurumuna, kurallarına ve birbirlerine karşı duydukları iyimser inançtır (Can, 2019, s. 51). Güven olgusu ile birlikte toplumdaki ilişkiler süreklilik kazanır. Güven duygusunun varlığı her türlü ilişki içerisinde hissedilir ve sosyal yapıda vazgeçilmez bir olgudur. Güvensizliğin sezildiği ilişkiler ve yapılar, çürüme ve çökme yolundadır. Toplumsal yaşamda karmaşıklaşan ve giderek bireyselleşen, yozlaşan ilişkiler temelinde bireylerin ve yapıların risk olasılıkları ile hayatlarını idame ettikleri aşikârdır. Bu risk olasılıkları; ilişkilerdeki güvensizlik, ilişkilerin kendiliğinden ilerleyişi gibi risk faktörlerini oluşturmaktadır. Güven ortamını bozabilecek her türlü risk ortamlarını yönetmek, güvensizliği ortadan kaldırmak gerekmektedir (Elmas, 2013). Güvensiz ilişkilerin hayatta kalma süreleri, ilişkiye duyulan kaygı ile eşdeğerdir. Bununla kalmayıp modernizm yapısının gölgesinde kalan bireyler tek kişilik sosyal ilişkilerin zayıfladığı, sosyal hayattan uzak bir yaşam sürdürmektedir. Bireyler, bu bireysellik ve soyutlanmadan memnun gibi görünmelerinin yanı sıra içten içe bir gruba ve ilişkiye ihtiyaç duyarlar. Bu noktada da güven olgusu devreye girer. Güven faktörü, toplumsal yapı içerisinde sosyal bir yapı görevindedir (Pelenk, 2010, s. 1-2). Buradan anlaşılabacağı üzere toplumsal ilişkiler, belli kalıp ve kavramlar üzerinde oluşur ve şekillenir. Güven olgusu da bu kavramlardan biridir. Bu kavram, toplumsal ilişkiler ile birlikte sosyal sermaye olgusuna da güç kazandırmaktadır.

Sosyal sermaye bireyler arası ilişkilerdeki karşılıklı bağ, güven, kültür, değerler, iş birliği gibi kavramların topluma ve bireylere kazandırılmasına imkân sağlar. Tüm insan odaklı yapılarda olduğu gibi sosyal sermayenin de güven unsuru üzerine inşa edildiği bilinmektedir (Öztopçu, 2017, s. 17). Güven olgusu ile sosyal sermaye olgusu ayrılmaz bir ikilidir. Güven faktörü ve sosyal sermaye ilişkisi üzerine iki farklı görüş bulunmaktadır. Bir görüşe göre güven olgusu bir bütün olarak sosyal sermaye yapısını oluşturur; diğer bir görüşe göre ise güven faktörü, sosyal sermaye yapısını güçlendiren önemli bir yapı konumundadır. Güvenin sosyal sermayeyi oluşturmadığını sadece şekillendirdiğini öne sürerler. Her iki görüşün ortak noktası güven faktörünün sosyal sermaye olgusu için vazgeçilmez bir konumda olduğudur. Nitekim güven olgusunun sosyal sermaye özelinde toplumu hem sosyal hem de ekonomik olarak yücelttiği aşikârdır. Sosyal sermaye olgusu, güveni

kapsayacak kadar geniştir. İnsan ilişkilerinin temelini oluşturan ve sosyal sermayeye değer veren ise güvendir (Ng, Mirakhor, & İbrahim, 2020, s. 31). Güven olgusunu içinde barındıran sosyal sermaye, toplumsal hayat içerisinde durağanlaşmayan dinamik bir yapı ile varlığını korur. Sosyal sermayenin nasıl üretildiği ve sürdürüldüğü toplumsal yaşam içerisinde somut olarak gözlenemese de; bahsi geçen faktörler ile olgu gizil olarak oluşturulur ve olguya bir sürdürülebilirlik kazandırır. Coleman, bireyler arasındaki ilişkilerde saklı olan sosyal sermayeyi soyut bir yapı olarak görmektedir. Kişiler arası ilişkilerde örtük bulunan ve bilgi kanallarını güçlendiren sosyal sermaye güven faktörü ile bireylere angajman sağlar niteliktedir (Baykal & Gürbüz, 2016, s. 79). Bilinçli olarak kurulan ilişkilerde bile sosyal sermaye, ilişkinin gizil gücü olur. Bu gizil gücü pekiştiren en büyük faktör de nitekim güvendir.

Sürekli ve uzun vadeli kurulmuş güven ilişkileri, toplumsal alanda yozlaşmış ve çöküş noktasına gelmiş birçok olguyu da güçlendirmektedir. Bahsi geçen güven ile ilişkili olan olguların başında aile kurumu gelir. Aile kurumu bireylerin güven olgusunu temellendirdiği yerdir. Dışsal yapıdaki bireylere oranla aile kurumu içerisindeki bireylerde güven ve paylaşım daha fazladır. Bireyler aile ortamında kazandıkları güvenli ilişkilere sadece çocukluk çağlarında değil yetişkinlik dönemlerinde de hatta yaşamlarının her alanında ihtiyaç duyarlar. Ailede oluşan güven, bireyin hedeflerine ulaşmasında temel bir motivasyon kaynağı olarak görülmektedir (Kurt, 2000, s. 5). Değişen toplumsal yapı, aile içerisindeki güveni etkilemiştir. Yalnızlığın artışı, insanlar arasındaki ilişkilerin zayıflamasını Bowman, aile yapısındaki değişime ve sosyal yapıdaki değişimlere bağlamaktadır (Yakut, 2019). Modernleşme süreciyle beraber bireyselleşmenin yaygınlaşması sonucunda toplumsal bağların zayıflaması, bireylerin karşılıklı güven eksikliği, toplumda oluşan gruplaşmalardan kaynaklı sınıflar arası ayrışmalar ve sürekli bir ötekileştirme durumu sosyal bağların zayıflamasına neden olmuştur (Demir, 2016). Azalan paylaşım düzeyleri, bireylerde soyutlanma ve toplumdan izole olma durumlarını ortaya çıkmaktadır. Bu durumlar aile ilişkileri ile sınırlı kalmayıp akrabalık, arkadaşlık, komşuluk ve bunun gibi birçok ilişkiyi sekteye uğratabilecek güçtedir. Bu durumların önüne geçebilme ve çözüm yolu olarak düşünülen şey hiç kuşkusuz sosyal sermaye olgusu üzerinden kurulan güvenli bağlardır (Duman & Alacahan, 2011, s. 185).

Teorisyenlerin güven faktörü üzerine ısrarlı söylemleri, güven faktörünün sosyal sermaye için önemli bir mekanizma ve güç niteliğinde olduğunu göstermektedir. Birçok teorisyen sosyal sermayeye değinirken, güven faktörünün sosyal sermaye için önemine de değinmektedir. Coleman'a göre sosyal sermayeyi karşılıklı beklentiler ve karşılıklı güven güçlendirmektedir. Putnam ise güvenin önemli bir sosyal sermaye kaynağı olduğunu dile getirir (Başak & Öztaş, 2010, s. 9). Güven faktörü, sosyal sermaye nezdinde hem bir amaç hem de bir araç niteliğindedir. Sosyal sermayeye ve sosyal ilişkilere sahip bireylerin, ortak amaçlarını ve değerlerini oluşturup sürdürebilmek için birbirlerine güven duymaları gerekmektedir. Güven olgusu öyle bir olgudur ki eksikliği de fazlalığı da olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Güvensizlik insanlar arası ilişkileri zayıflatır ve toplumsal hareketliliği sekteye uğratar. Güvensizliğin yanında körü körüne bilinçsizce güven de ilişkiye zarar vermektedir. Akıllıca ve bilinçli bir şekilde olan güven faktörü, sosyal ilişkilerin sağlıklı ilerlemesini sağlar (Kitapçı, 2016, s. 118).

Sosyal sermaye, ilişki düzeyinin yanı sıra bireylerin yapmakta güçlük çektiği veya üstesinden gelemediği konularda ilişki kurduğu ve güvendiği kişilerden yardım istemek ve zorlandıkları noktalarda onlarla iş birliği ile sağlıklı çözümler bulmak gibi özelliklere de sahiptir. Bireylerin gündelik hayat içerisinde insanlara ihtiyaç duyduğu ve başkaları ile birlikte sorunlara çözüm aradığı zamanlar olmaktadır. Bu zamanlarda da bireylerin tercih ettiği kişiler genellikle güven duydukları kişilerdir. Güven olgusu, karşılıklılık ilkesine dayanmaktadır. Bireyler karşılıklı güven duyduğu insanlarla ilişki kurup paylaşımda bulunurlar. Güven olgusu aynı zamanda sosyal normlara ve ağırlara da katkı sağlar.

1.3.2. Sosyal Norm Etkeni

Sosyal sermayeyi etkileyen unsurlardan biride normlardır. Sosyal normlar, toplumun tavır ve hareketleri ile oluşturulan kurallardır (Tan, 1994). Sosyal normlar sosyal sermayenin bileşeni olarak görülüp, sosyal sermayeyi oluşturan bir olgu olarak bilinmektedir. Sosyal normlar sosyal ilişkilere, güven faktörüne ve birçok unsurun oluşumuna katkı sağlamaktadır. Sosyal normlar bir yapının üretilmesinde alt ve en önemli basamak olmakla birlikte sosyal olguların temelidir (Mısırdalı, 2006, s. 84). Toplumun bir parçası olan ve belli bir gruba aidiyet hisseden birey, o grubun normlarına riayet etmelidir. Grup içerisindeki bireylerin tavırlarına ve grup

kurallarına göre hareket etmelidir. Bireylerin, sosyal normları ve belli bir amaç doğrultusunda oluşmuş grupların rolleri çerçevesinde hareket etmeleri o grubun bütün üyelerine fayda sağlayabilir. Bireysel veya grupsal boyutta oluşturulan sosyal sermaye yapıları birbirine bağlıdır. Oluşturulan gruplar içerisindeki sorumluluklara bireysel olarak uyum sağlandığı takdirde bireyler grubun sosyal sermayesini güçlü kılar (Tüylüoğlu, 2006, s. 42). Sahip oldukları grubun normlarına zıt düştüklerinde ise grup içerisinde saygınlıkları azalır. Grubun normları doğrultusunda uyum sağlandı mı sosyal ilişkiler sağlam olur ve grupta güven ortamı oluşur. Bireyler ve gruplar arası görülmeyen kurallar bütünü olarak sosyal normlar, grup düzenini ve toplumsal düzeni sağlama işlevini görürler. Bununla birlikte mevcut olan grubun bireylerine bir aidiyet, bir kimlik kazandırmaktadır. Sosyal normlar; güven, paylaşım ve karşılıklılık olgularının bir aracı konumunda olmakla birlikte sosyal sermayenin de oluşumuna katkı sağlayan unsurlardandır (Kangal, 2013).

Sosyal normlar, her bireye uygun ve her bireyin ortak uyabileceği düzeyde olmalıdır. Bireylerin karşılıklılık ilkesi ile hareket etmeleri, normlara uyum ve uyumsuzluğu da etkilemektedir. Sosyal sermayenin işleyişini etkileyen normların karşılıklılık ilişkisi, sosyal sermaye için de olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Sosyal sermayenin temelinde de bireyler karşılıklılık ilişkisi içerisinde paylaşım yaparlar. Putnam, karşılıklılık ilkesini bireysel eylemlerle açıklamaktadır. Putnam'a göre bireyin eylemlerinin karşılığı kısa vadede karşılıklı fedakârlığı doğururken, uzun vadede ise karşılıklı çıkarı doğurur (Güncör, 2011, s. 75). Bireylerin gruplarda varlığını korumak ve sosyal ağlar oluşturup sosyal sermayeye güç kazandırmaları karşılıklılık ilişkisi ile mümkündür. Bireyler, yaptıkları paylaşım ve fedakârlığın üyeler arasında karşılıklı olarak sürmesini isterler. Sosyal normlara toplumun beklentisi yönünde ayak uydurmak ve sosyal normlar ile birtakım ilişkiler kurmak, sosyal ağlara kapı aralar.

1.3.3. Sosyal Ağlar Etkeni

Sosyal ağlar, sosyal sermayeyi hem başlatan hem de sonlandıran faktör olarak görülmektedir. Sosyal sermaye için vazgeçilmez bir olgu olan sosyal ağlar, bireyleri sosyal sermaye yönünden zenginleştirir. Güçlü ve yoğun ilişkiler; sosyal ağları zengin, dayanışmacı bir yapıya sahip olan bireyler arasında olur (Ağcasulu, 2017, s. 124). Bireyler arasında kurulan sosyal ilişkiler, sosyal ağlar aracılığıyla oluşup

güçlenmektedir. Sosyal sermayenin başat faktörü olarak görülen sosyal ağların ilişkilere yön vermesi sosyal sermayeyi olumlu yönde etkilemektedir. Bir döngü şeklinde ilişkiler ağları, ağlar sosyal sermayeyi oluşturmaktadır. Sosyal ağlar toplumsal yapı ve sosyal sermaye olgusu için vazgeçilmez bir önem taşımaktadır. Sosyal sermaye, bireyin içinde yaşadığı çevre ve sosyal ilişki ağı olarak bilinmektedir (Özdikmenli, 2010, s. 2). Sosyal ağların gücü, toplumsal değişime neden olduğu gibi, sosyal sermayeyi de artırıcı veya azaltıcı yönde etkilemektedir. Sosyal ağlar, ikili ilişkilerde de oluşabildikleri gibi grup ilişkilerinin oluşumuna da zemin hazırlar. Bireyler, mevcut ilişkiler içinde de ağ oluşturabildiği gibi var olan bir ağ sayesinde de ilişki kurabilmektedir. Ağlar, bireylerin ilişkilerinde çıkarlara ve menfaate kolay erişimini sağlamaktadır. Sosyal sermaye bireylere sosyal ağ düzeneklerindeki kaynakları sunar. Bireyler ağlar sayesinde kaynaklara daha hızlı ulaşır bu kaynaklardan daha fazla yararlanma fırsatı elde ederler (Sargut, 2006, s. 4). Sosyal ağların varlığı ile bilgi akışının daha fazla olduğu birlikteliklerde, olumlu ilişkilerin yanı sıra olumsuz ilişkilerin de temelleri atılabilmektedir. Ağların bireyler üzerindeki olumsuz yönleri, bağlılık ve kendinden olmayanı dışlamadır. Olumlu yönleri ise sosyal ilişkiler oluşturmak, bu ilişkilerin devamını sağlamak ve güven faktörü ile sahip oldukları ağları güçlendirdiği yönündedir.

İnsan tanımak, sosyal ağlar kurmak veya sosyal ağlara dâhil olmak, bireysellikten sıyrılıp çoğul olmak, insana toplum içinde bir ayrıcalık atfeder. Bu ayrıcalığı kazanmak kolay olmamakla birlikte kaybetmek çok kolay olabilir. Kazanması zor olan sosyal ağlar, güven faktörü ile pekiştirildiğinde devamlılık gerçekleşir. Güven faktörü ile zayıf olan sosyal ağlar güçlenir (Kapu, 2008, s. 286). Karşılıklılık ilkesi, sosyal ağlarda da önemli bir faktördür. Karşılıklılığı olan sosyal ağlar, güven faktörü ile pekişince ilişkiler uzun süreli olur, fakat ilişkiler arasında bir karşılıklılık yok ise ağlar zayıf olur. Bireyler arasındaki çıkar ilişkileri karşılıklı olmalı ve kurulan ağ paylaşımına dayalı olmalıdır. Sürekli tek tarafın fayda gördüğü bir ilişki çürümeye mahkûmdur. Ağların gücüne güç katacak olgular ise karşılıklılık ve güvendir. Bireylerin sağlam bir ilişki içerisinde olduğu sosyal ağlarda bireyler arasındaki iletişim üst düzey olmalıdır.

Ağlar, oluşum şekilleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu ağ çeşitlerinin ilki “bağlayıcı” olarak isimlendirilen homojen bir yapıda olan sosyal sermaye ağıdır.

Bireyler arasında güvenin hâkim olduğu ve iletişimin sağlıklı olduğu bir ağ çeşididir. Bireyler oluşturdıkları bu ilişkileri daha çok yakın çevrelerindeki tanıdıkları kişilerden tercih etmektedirler. Çünkü insanların yakın çevreleriyle iletişimleri ve ilişkileri daha sağlam ve güvene dayalı olur. Bu yakın çevreler; akraba, arkadaş, komşu ve sıkça vakit geçirilen sosyal çevrelerdir. Yakın çevrede oluşan ilişkiler genellikle birincil ilişkiler olduğundan ortak değerler, ortak paylaşım ağlarına sahip bir yapıdadırlar (İnce, 2014). Bağlayıcı sosyal sermaye, kapalı bir grup olarak da tanımlanabilir. Birbirlerini tanıyan ve aralarında bir güven ilişkisi olan bireylerin birbirlerine bağlılığıdır. Bununla birlikte bağlayıcı sosyal sermaye, dışa karşı bir olumsuz tutum içinde olmasından ötürü kapalı grup olarak tanımlanır. Yakın çevre ile oluşturdıkları ağlara tanımadıkları kişileri ya çok nadir alırlar ya da hiç almazlar. Bağlayıcı sosyal sermaye ağının asıl gayesi, grubun menfaatini koruyarak grubun içindeki güçsüze yardım etmektir. Toplu olarak kalkınmayı hedefleyen bağlayıcı sermayenin homojen ağları, olumlu algı yaratırken aynı zamanda belli olumsuzluklara da sebebiyet vermektedir.

Bağlayıcı sosyal sermayenin olumsuz yönleri, kapalı ve homojen bir nitelik taşıdığından grup üyesi olmayan bireyleri dışlamaları ve sahip oldukları yapı içerisine kimseyi kolay kolay almamaları olumsuz yönlerinden biridir. Grup içerisindeki güçsüzler belirgindir. Bu durum da eşitsizliklere yol açmaktadır. Her ne kadar amaç güçsüzü koruyup aradaki bireysel farkı ortadan kaldırmak olsa da, bu farklar belirgin olduğundan grup içerisindeki güçsüz birey kendini öteki hissedebilmektedir (Erselcan, 2009). Bunun yanı sıra bireyler birbirlerine çok fazla güvendiklerinden herhangi bir yanlış durum karşısında grup üyelerinin yapmış olduğu yanlış görmezden gelip sahip oldukları yapıları bozmamaya çalışırlar. Bu durum da sağlıklı bir ilişkiye sahip olmalarına evrilir ve olumsuzluklar örtbas edilerek bir yığın haline gelir. Bireylerin olumsuz bir davranış sergilemeleri daha kolay ve grup kurallarına uyma davranışları daha seyrek olur. Yeni kaynak edinimine kapalı olan bağlayıcı sosyal ağlar, sadece mevcut kaynaklarla yetinirler. Grubun geniş bir sosyal sermaye ağına erişimine de kapalı konumda olurlar. Bağlayıcı sosyal sermayenin olumlu durumları ise grubun güven faktörü üst düzeyde olduğundan iletişim güçlü bir şekilde ilerler. Bunun yanı sıra maddi ve manevi çıkarlar grup üyelerinin menfaatlerine göre daha kısa sürede gerçekleşir. İş bulma, iş halletme, herhangi bir problemde grup bireylerine yardımda bulunma bağlayıcı ağlar

içerisinde daha hızlı ve daha sağlıklı işler. Nepotizm faktörü, bu ağlarda daha etkin konumdadır. Grup içerisinde olan bireyler, birbirlerini yakından tanıdıkları için grupta paylaşım daha rahat gerçekleşir. Grup üyelerinin sahip olduğu ilişki ağları çok yüksek ve sahip olduğu kaynaklar, ayan beyan bir şekilde gösterilir (Gümüşboğa, 2023).

Bir diğer ağ modeli ise bağlayıcı modelin tam zıddını oluşturan köprü kuran ağ modelidir. Bu modele göre bireyler sahip oldukları ilişkiler dışında yeni ilişkiler kurmak isterler. Bu ilişkileri kurarken genellikle tanımadıkları ya da çok uzaktan tanıdıkları bireylerle oluştururlar. Bu sosyal ağa sahip bireyler, mensubu olduğu bölge veya grup dışına çıkmak isterler. İki farklı bölgeden bir iletişim ağına sahip olup sosyal sermayelerini genişletmek asıl gayeleridir. Sosyal sermayenin önemli unsurundan güven faktörünün inşa edilebilmesi köprü kuran sosyal sermaye ile mümkündür (Kitapçı, 2015, s. 25-26). Köprü kuran sosyal sermaye ağlarında ilişkiler zayıf olur. Bunun yanı sıra yeni ilişkiler oluşturulduğundan bu da yeni kaynaklara ve yeni fırsatlara sahip olmayı sağlar. Köprü kuran sosyal sermaye, bilgi ve kanallara ulaşmada yeni yollar elde eder. Bireyin sahip olduğu mevcut sosyal sermayesi dışında yeni edineceği sosyal ağlar ile fırsatlara ve hedeflerine farklı yollarla ulaşması daha kolay olur (İnce, 2014). Köprü kuran sosyal sermaye, bireylere yeni ağlarla birlikte yeni sosyal sermayelerin kapısını aralar. Bağlayıcı sosyal sermayenin bireyleri ötekileştirici bir yapısının olduğu, köprü kuran sosyal sermayenin ise bireyler arasındaki farklılığa aldırmadan birleştirici bir özelliğinin olduğu görülür.

Bağlayıcı sosyal sermayede oluşturulan ağlar genellikle akraba, arkadaş gibi yakın çevreden oluşturulup homojen bir yapıya sahipken, köprü kuran sosyal sermayede yeni arkadaşlıklar, yeni gruplar tanımaya açık heterojen bir yapıya sahiptir. Bağlayıcı sermayede asıl amaç zayıf olanı korumakken köprü kuran sosyal sermayede böyle bir amaç güdülmez, çünkü eşitsizlik ve zayıf birey yoktur; herkes eşit şartlara sahiptir. Köprü kurucu sosyal sermaye, bağlayıcı sosyal sermayenin her ne kadar zıttı durumunda olsa da birliktelikleri ile sosyal sermayeye katkılarının olduğu gözle görülür durumdadır. Bir toplum için her iki sermaye de aynı ölçüde önemlidir. Bağlayıcı sosyal sermaye yoksul ve güçsüzler için savunma aracı iken köprü kuran sosyal sermaye ise yoksulluktan kurtulmada başvurulabilecek stratejik

bir yaklaşımdır. Önemli olan her iki sosyal sermayenin de birbirini tamamlamasıdır (Eşkinat).

1.4. Sosyal Sermayenin Kaynakları

Sosyal sermaye olgusu, toplumun birlikteliği için önemli bir kavram niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte bir sosyalizasyon süreci içine giren bireyler, sosyal sermaye olgusu ile güç kazanmıştır. Sosyal sermayenin de birtakım kaynakları bulunmaktadır. Bu kaynaklar; aile, sivil toplum örgütleri, sosyal çevre ve son olarak da kamu sektörü olarak bilinmektedir (Karagül, 2012).

İletişimin ve sosyal ilişkilerin başladığı ve toplumun da en küçük yapı birimi olan ailenin, bireylerin sosyal yaşamlarına katkıları yönünden önemi büyüktür. Sosyalliğin ve güvenin ilk adımlarının atıldığı yer, aile kurumu olarak bilinmektedir. Aile, hem sosyalliğin hem de sosyal ağların kazanıldığı ilk sosyal birimdir. Bireylerin güven ağlarının sağlıklı bir biçimde oluşması ve pekişmesi de ailede gerçekleşmektedir. Aile, çocuklarının arkadaşlarıyla ve çevreleriyle düzenli ve sağlıklı iletişim kurmasına ortam hazırlar. Aile kurumu bir yandan sosyal ağlar kurar, sosyal ağları geliştirir ve kuralların oluşumuna destek sağlarken diğer yandan da bireylerin ihtiyaç duyduğu sosyal ilişkilerin kurulmasına katkı sağlar (Karagül & Masca, 2005, s. 44). Aile kurumu, sosyal sermaye olgusu için de önemli bir konuma sahiptir. Toplumsallığın ve toplum içerisindeki rollerin kazanılmasını sağlayan aile kurumu, toplum içerisinde var olan kurallara ve hiyerarşiye uygun hareket etmeyi de önemsemektedir. Coleman, aile kurumunun sosyal sermaye açısından önemini ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişki ile açıklamaya çalışmıştır. Coleman'a göre ebeveynler, çocuklarına ayırdıkları kaliteli zamanlar ile çocuklarına sağlıklı iletişim kurmayı ve sosyal ilişkiler oluşturmayı öğretirler. Coleman, ayrıca çocukların rol model olarak ebeveynlerini takip ettiğini düşünür. Ona göre sosyal ilişkisi güçlü ebeveyn demek, sosyal ilişkisi güçlü olacak çocuk demektir (Ayaz, 2019, s. 24-25). Ailenin, toplumun sosyal yapısı için temel taşı niteliğinde olmasının yanında sosyal sermaye için de aynı önemi taşıdığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte sosyal sermaye olgusunun, aile kurumunda başladığı ve aile kurumunun sosyal sermayenin sürdürülebilirliği açısından da başat bir etken olduğu bilinmektedir (Keleş, 2012). Aile içerisinde geliştirilen sosyal ilişkiler ve sosyal ağlar, toplum içerisinde bireylerin ailede kazandıkları sermaye ile yaşamlarını idame ettikleri görülür. Bourdieu,

bireylerin toplumsal alanda sahip oldukları konumun, kültürel sermayenin aile etkeni ile gerçekleştiğini söylerken, sosyal sermaye oluşumunda, gelişiminde ve aktarımında da en önemli sacayağının aile olduğunu vurgular (Demirkan, 2019). Güçlü bir aile bağı ve akrabalık bağı, güçlü sosyal sermaye demektir. Sosyal sermaye ve aile, birbirlerini besleyen yapılardır. Sosyal sermaye olgusu, aile kurumunda filizlenip güçlenir. Sosyal sermaye, gücünü aile kurumundan alan bir yapı olmasıyla doğru orantılı olarak da aile kurumunun birlik ve beraberlik içeren yapısı, sosyal sermaye olgusunu korumaktadır. Aile kurumunda yetişen birey, yaş aldıkça gruplara katılıma ihtiyacı duyar ve bu da güven faktörü ile gerçekleşir. Gruba üyeliği ile grup içerisinde en az bir kişiye ya da grubun kuruluş amacına güven duyması gerekir.

Bir grup ile birlikte hareket etme ve kaynak paylaşımı sağlamak açısından sivil toplum örgütleri ilk akla gelen yapılar olarak görülmektedir. Nitekim sosyal açıdan gelişmek ve geniş kitlelere ulaşmak gruplar ile oluşur. Bu grupların en etkili olanları da sivil toplum örgütleridir. Belirli bir amaç doğrultusunda bir araya gelen bireyler, bu örgütler sayesinde çevreleriyle olan iletişimlerini daha çok güçlendirirler ve toplumsal yaşam içerisinde etkin bireylere dönüşürler (Özgören, 2014). Her sivil toplum örgütünün sahip olduğu bir sosyal sermaye yapısı vardır. Fakat bu durum, kimi örgütlerde aktif konumda iken kimi örgütlerde pasif konumdadır. Sosyal sermaye ağı geniş ve aktif olan örgütlere katılım, bireye fayda sağlarken sosyal sermayesi zayıf örgütlere katılım bireye zarar verebilme ihtimaline sahiptir. Burada önemli olan, bireylerin katılacağı sivil toplum örgütlerinin yapısal özelliklerini ve prensiplerini bilerek sosyal sermaye yönünden bu örgütlerin gücünü araştırarak, bu örgütlere katılım sağlamalarıdır.

Sosyal çevre, bireyin sahip olduğu en önemli ilişki ve ağ oluşturma alanıdır. Bireyin sahip olduğu sosyal çevrenin, iletişim ve sosyal ağlarının güçlülüğü, bireye sağlıklı sosyal ilişkiler kazandırır. Birey içinde bulunduğu sosyal çevreye göre şekillenir. Sosyal çevre, ilişkilere önem veren bir çevre ise birey de ilişkilere önem verir. Sosyal çevre, ilişki kurma yönünden önemli bir etkidir. Sosyal çevrede birey, kurduğu sosyal ilişkiler ile sosyal sermayeye de sahip olur. Birey, sosyal çevresi sayesinde toplumsallaşır. Toplumsallık ise bireye sosyal sermaye kazandırır (Keleş, 2012). Sosyal çevre, bireye doğumundan önce oluşturulan bir alandır. Birey doğduktan ve büyüdüktan sonra da farklı farklı sosyal çevrelere sahip olur. Okul bir

sosyal çevredir, okulda kurulan ilişkiler ise sosyal çevresinin ürünüdür. Birey, bilinçli veya bilinçsiz oluşan sosyal çevrelere sahiptir. Önemli olan durum ise bireyin sahip olduğu bu sosyal çevresini ne ölçüde önemseydiği ve kullandığıdır. Birey, sosyal çevresini önemseydiği takdirde yeni sosyal çevreler edinir. Ne oranda sosyal çevre, o oranda sosyal ağ ve sosyal sermaye demektir. Bu sebepten ötürü sosyal sermaye için sosyal çevre önemli bir etkidir. Bireyler sosyal örgütlere de sosyal çevresi sayesinde katılabilir ve bireysel kimliğinden ziyade bir grup kimliği kazanabilir. Sahip olacağı bu grup kimliği ile yeni sosyal ağlar oluşturup yeni sosyal sermayelere sahip olabilir (Demirhan, 2019).

Sosyal sermayede kamu etkeni, hem kuruluşlar hem de bireyler için önem taşımaktadır. Sosyal sermayesi güçlü kamu kuruluşları, çözemedikleri sorunları sosyal sermayelerine başvurup kolayca çözebilirler. Bu durum toplumun ilerleyişine ve sosyal düzenin sağlanmasına olanak tanır. Merkezi kurumlar arasındaki sosyal sermayesi güçlü yapıların, güven zeminine oturmuş iletişimlerin olumlu sonuçlar yarattığı bilinmektedir (Buğra & Savaşkan, 2015). Bireyler açısından önemi ise, bireylerin kamu kurumunda olan sosyal sermayeleri, o kamu kurumundaki işleyişlerini hızlandırır.

1.5. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sosyal Sermaye

Toplumsal cinsiyet; kadın ve erkeğin biyolojik, kültürel, sosyolojik farklılaşmasıdır. Toplumda kültürel normlar tarafından yüklenen değerler, roller, anlamlar, toplumsal olarak kadın ve erkekten beklentiler ve öğrenilmiş davranışlar, toplumsal rolleri kapsayan toplumsal cinsiyeti bir bütün olarak tanımlanmaktadır (Başak, 2010, s. 55). Toplumsal hayatta bireylerin sahip olması gereken roller vardır. Bu roller, kimi zaman bireye bizzat kültürel normlar tarafından sunulurken, kimi zaman ise birey kendi isteği ile var olan toplumsal rolleri benimsemektedir. Kadın ve erkeklerin toplumsal yaşam içerisinde sahip olduğu değerler ve roller farklılık göstermektedir. Bu durumda da ortaya toplumsal cinsiyet kavramı çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramı, toplum tarafından oluşturulmuş eril ve dişiye ayırtan bir tanımdır (Yeter, 2015, s. 192).

Farklılaşan rolleri, birey doğmadan önce annesi-babası ve doğacağı toplum inşa etmeye başlar. Birey, inşa edilen toplumsal rollerin içine doğar ve o toplumsal roller ile büyüyerek sonunda gizil veya bilinçli öğrenme ile toplumsal rolleri

benimseyip kabullenmiş olur. Kadın ve erkek doğuştan getirilen sosyal normlara, başarılı bir rol performansı gösterebilmek için uyum sağlar. Bu uyum, beraberinde cinsiyete özgü toplumsal rolleri de oluşturur. Topluma uyum sağlanabilmesi için birey, inşa edilen normlara uymak mecburiyetinde kalır (Güldü & Ersoy Kart, 2009). Bu toplumsal roller; kültür ile birlikte aktarılırken, gizil veya açık bir şekilde cinsiyet kalıpları ve cinsiyet rolleri de aktarılır. Cinsiyet kalıpları, bir bireyin toplumsal hayatta ne giyeceği, nasıl hareket edeceği ve nasıl düşüneceği gibi birçok faktörü etkilemektedir. Kadın ve erkek, toplumsal hayat içerisinde görünüşten, hareketlerden, düşüncelerden, yaşayış tarzlarından buna benzer birçok farklılık ile hayatlarını idame ettirirler. Eril ve dişil farklılıklar gözlenen bireylerin yaşayış biçimleri, sosyallik düzeyleri de farklılık oluşturmaktadır. Tüm kurumlarda, kamuda, özelde, günlük hayatta kadınlar erkeklerden farklı, erkekler de kadınlardan farklı yaşayış biçimleri gösterirler. Toplum tarafından belirlenen bu kurallar çerçevesinde hareket etmeleri beklenir (Giray & Aydın, 2019). Örneğin; toplumsal cinsiyet rolleri kadına ev içi alanı uygun görürken, erkeğe dış alanı uygun görür. Kadına ev içerisinde günlük işler, çocuk bakımı ve eğitimi, yemek yapma gibi roller atfedildiği gibi, erkeğe ise dış alanda çalışıp para kazanma, arta kalan zamanda da ister dış alanda ister ev içinde vaktini değerlendirme gibi roller atfeder. Kadın ve erkek arasındaki bu farklılaşma, sosyalliği de etkilemektedir. Kadını ev içersine hapseden toplumsal roller, kadının sosyalleşmesine ket vurur. Erkek ise hem çalıştığı iş yerinde, hem de boş vaktini değerlendirdiği alanlarda sosyallik kazanmaktadır.

Bir sınıfın veyahut bir grubun sahip olduğu ve ya olacağı en temel şeyler: cinsiyet ve onların oluşturdukları toplumsal değerler ve yatkınlıkları ile tanımlanır. Bundan ötürü ne kadar sınıf veya grup var ise, o derece cinsiyet temelli farklılıklar ve o kadar farklı sınıfsal tarzlar vardır. Cinsiyet temelli iş bölümleri toplumsal farklılıklar oluşturduğu gibi pratiklerde de farklı şekillere bürünür (Bourdieu, 2015). Farklı toplumlar, kadın ve erkeğin rollerini belirlerken neyi yapabileceğini yahut neyi yapmayacağını kategorileştirir. Kadın ve erkek için neyin uygun olup olmadığına toplumsal normlar karar verir. Oluşan farklar, kadın ve erkeğin yaşamını kolaylaştırdığı gibi zorlaştırdığı durumlar da gözlemlenir. Kadınların toplumsal hayatta hareketliliğini kısıtlayan bu farklar, kadını toplumdan soyutlamaktadır. Toplumsal alan dışında kurum ve kuruluşlarda da kadının hareketliliği kısıtlıdır. Kadın ve erkek arasında eşit beşeri sermaye durumu söylem olarak dile getirilse de

kadın ve erkek arasındaki cam tavanlar bulunmaktadır ve bu cam tavanlar ortadan kalkmadığı müddetçe eşitlik sağlanmaz. Kadının sosyal hareketliliği ise cam tavanın kısıtlanan kısmında kalır. Kadınlar, erkekler gibi sınırsız yaşam hareketliliğine sahip olmadıklarından kısıtlı bir alanda yaşamlarını sürdürürler. Kadın ve erkek olmayı nasıl öğrendiğimiz, kadın ve erkek olurken hangi kriterlere önem verdiğimiz, hangi noktalarda problem yaşadığımız geleneksel hayatın bizlere sunduğu sorulardır. Toplumsal normlar, kadın ve erkeğin hayat çemberini oluşturur ve o çember içerisinde yaşamaya zorlar (Aslan, 2019, s. 83).

Toplumsal cinsiyet olgusu, sosyal sermaye olgusunu etkiler niteliktedir. Bu etki durumunun, toplumsal cinsiyet olgusunun toplumsal hayat ile iç içe olan sosyal sermayeye katkı sağladığı bilinmektedir. Kadınların ve erkeklerin sosyal alanları, sosyal alanlarda zaman kullanımlarının belirleyici faktörü sosyal sermayedir (Eker, 2015). Kadınların ve erkeklerin sosyal hayata karşı tutum ve davranışlarındaki farklılıklar, kadınların sosyalleşme alanlarını etkilediği gibi, sosyal sermayeye olan katkılarını da etkiler. Sosyal sermaye, sosyalliğin yoğun olduğu alanlarda aktif bir biçimde kullanılırken, toplumsal cinsiyet de bu aktiflik seyrini belirleyen önemli bir etmendir. Kadınların mı yoksa erkeklerin mi sosyallik konusunda aktif oldukları ve sosyal sermayeye ne oranda katkı sağladıkları cinsiyet bazlı farklılıklar tarafından belirlenmektedir. Kadın ve erkeklerin yaşam farklılıkları ve günlük hayatta bulundukları ortam farklılıklarından dolayı oluşturdukları sosyal ağlar da farklılık göstermektedir. Bu sosyal ağlar, kadınların var oldukları grupları ve erkeklerin var oldukları grupları ortaya çıkarmakla birlikte toplumsal olarak farklılaşmayı da gözler önüne sermektedir.

Sosyal ağların oluşmasının ve sağlıklı bir şekilde ilerlemesinin temel koşulu grubun güvenilirliğidir. İki kişinin bile oluşturduğu bir grup sağlam ilişkiler ile bir sosyal ağ oluşturabilmektedir. Güven duyulan ilişkiler, daha geniş kitlelere ulaşır. Birey ne oranda güvenli ağbağ'a sahip ise o oranda sosyal sermayeye sahiptir ve bireyin sosyal sermaye gücü onun başarılı olmasını sağlayan önemli bir yoldur (Başak & Öztaş, 2010, s. 43). Ağbağ kuramı; bireylerin ilişkiler örgüsü veya birbiri arasındaki bağlantılar zinciri olarak tanımlanabilir (Öztaş, 2007, s. 87). Sosyal sermaye bir ağbağın zayıf halkalarını onarır ve o ağbağı daha güvenli güçlü hale getirir. Güvenli ağbağ ise sosyal sermayeye etkisi doğrultusunda grup

bireylerine pozitif ayrımcılık sağlar. Kadınlar ve erkeklerin oluşturduğu ağbağ sayısında farklılık bulunduğu gibi ağbağ içeriklerinde de farklılık oluşmaktadır. Sosyal ağbağların ilişkileri güçlendirdiği ve sosyal sermayeyi geliştirmesinde etkin olduğu bilinirken, erkeklerin kadınlara oranla daha fazla ağbağ oluşturulduğu belirtilmektedir (Ayyıldız, 2022, s. 309). Kadın ve erkek arasında eşit beşeri sermaye olsa da, kadınlara sunulmayan haklar ve yaşam olanakları, kadınların eşit sosyal sermayeye sahip olmasını engellemektedir. Kadınların sosyal sermaye üretimi noktasında sahip olunmadıkları sosyal hareketlilik, kadınların oluşturacağı ağbağı da sosyal sermayeden sahip olacakları ayrıcalıkları da etkiler (Bourdieu, 2002). Sosyal sermayenin faydalarından ve getirilerinden kısıtlı yararlanmayı sağlamaktadır. Kadın ve erkek arasındaki farklılık ne oranda azalırsa o oranda kadınların sosyal sermayeden faydalanma düzeyi artacaktır.

1.6. Sosyal Sermaye ve Kadın Günleri

İnsanlar birbirleriyle ilişki kurar ve bu ilişkinin uzun dönemler boyunca sürmesini isterler. Bunun devam etmesi için de ağbağlarının kuvvetli olması gerekir. Sosyal sermaye olgusunda, ne kadar fazla kişi tanıdığının yanında bu kişilerle oluşan paylaşım düzeyi, bağlar ve iletişim ağlarının kuvvetli olması da önemlidir. Sosyolojik perspektiften bakıldığında, bizim en azından belli ölçülerde tanıdıklarımız tarafından tanımlandığımız söylenebilir (Field, 2008, s. 15). Bu durumda da insan birliktelikleri ve ilişkileri, toplumsal yönden önem arz etmektedir. Sosyal sermaye toplumda var olan birliktelikleri, grupları ve sosyal yapıyı ön plana çıkarır. Sosyal sermayenin varlığı en az iki kişi ile anlam kazanır. Toplumsal alandaki gruplar, sosyal sermayeyi pasif bir konumdan aktif bir konuma çıkarmaktadır. Sosyal sermaye olgusu kullanıldığında anlam kazanan bir yapı olduğundan, kullanıldıkça değerlendirilir. Toplumda var olan ilişkiler de birliktelikler de gruplarda varlığını gösterir ve kullanılabilir bir konuma gelir. Bu gruplar içerisinde; kamusal alan, dernekler, sivil toplum örgütleri, aile, akrabalık, arkadaşlık ve benzeri gruplar bulunmaktadır. Bu gruplar, sosyal sermayenin beslendiği alanlardır. Sosyal sermayenin kendi varlığını güçlendireceği gruplardan bir tanesi de kadınların oluşturduğu boş zaman aktivitesi olarak bilinen günlerdir.

Gün terimi çoğunlukla ülkemizde görülen bir sosyal aktivitedir. Gün, ekseriyetle kadınların oluşturduğu düzenli bir şekilde yapılan ve sürekliliği olan bir

buluşma ve paylaşım biçimidir (Karayığit, 2015). Toplumsal alanda etkin bir şekilde bulunan günün, kadınlar arasında iletişim ve paylaşımı artırdığından, araştırılması gereken bir olgu olduğu aşîkârdır. Kadın günlerinin tanımı yapılırken, geçmiş kökeni hakkında net bilgiler olmaması ne zaman, nerede, hangi şartlar altında oluştuğı hakkında konuşmayı zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra gün teriminin tanımlanması yapılırken, kabul günleri kavramına değinmemizde fayda vardır. Literatüre baktığımızda “kadın günü” teriminin ve “kabul günü” teriminin benzer sosyal etkinlikler olduğu düşüncesi kabul görmektedir. Aynı anlamı taşıdıklarına yönelik söylemde bulunan araştırmacıların yanı sıra farklı anlamlara geldiğı kuralları yönünden ve oluşum amaçları yönünden farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Kabul günü terimi, daha eski zamanlarda ortaya çıkmış ve sonradan anlamsal olarak farklılaştığı görölmüştür. Tezcan, kavramların aynı anlama geldiklerini fakat kavramsal olarak bir kısaltma yapıldığını dile getirmiştir (Tezcan, 1934, s. 60). Kavramlar iki farklı görüş ile karşı karşıya kalmıştır. Kavramların farklı anlamlara geldiğini görmek için kuralları ve oluşumları yönünden karşılaştırmakta fayda vardır.

Kadın günleri, sınıfsal bir ayrım gözetmeden ve zaman aralıkları belirli bir kural çerçevesinde bilinçli bir şekilde oluşmuş bir boş zaman aktivitesidir. Bunun yanı sıra kadın günleri, minimum 5 maksimum 15 kişi ile yapılır (Ekal, 2006). Kişi sayısı, etkinliğı oluşturan katılımcıların isteğı üzerine şekillenir. Kişi sayısı değışebildiğı gibi fazla katılımcıya da yer verilmemektedir. İletişimin sürdürülebilirliğı açısından katılımcı sayısı fazla olduğu takdirde iki farklı gün oluşturulabilmektedir. Kadın günlerinde, sosyo-ekonomik durum gözetilmeksizin belirlenen kurallar çerçevesinde herkesin evine bir kez gidilir. Döngü tamamlandığında günler, isteğı bağı olarak tekrar baştan oluşturulabilir. Gün tekrarlandığında farklı katılımcılar eklenebilir ya da katılmak istemeyen üyeler çıkabilir. Bu konularda herhangi bir sınırlama yoktur. Gün grubu, güvenilirlik açısından genellikle tanıdık ya da grup üyelerinin güvendiğı kişiler tarafından oluşturulur. Kadın günleri ekseriyetle 1 ay veya 15 gün gibi aralıklarla belirlenen zaman dilimlerinde düzenli olarak yapılır. Gün, önceleri sadece güne katılanların evlerinde yapılmaktayken, günümüzde değışen toplumsal yapı ile birlikte ev dışında da (kafe, AVM, restoran, çay bahçesi) yapılmaya başlanmıştır (Aktin, 2020, s. 22). Yapılan davetler, önceden belirlenen grup bireyleri arasında yapılmaktadır. Gruba katılım, nadir de olsa sonradan sağlanabilir fakat çoğunlukla belirlenen grup ile

sürdürülür. Kadın günlerinde oluşturulan sıraya riayet edilir ve gruba üye olan herkesin evine gidilir. Kadın günleri, belirlenen aralıklarla davet sırası genellikle kura çekimi veya bireylerin özel tercihleri ile belirlenir. Tek tek her kişinin davetine icabet edilir (Büyükokutan, 2014). Kadın günlerinin toplanma amaçları çeşitlilik göstermektedir; maddi değeri olan ve amacın sadece birikim olduğu düzenli altın ve paranın verildiği günler, komşular ve arkadaşlar gibi belirli bir maddi kaygı taşımayan, var olan ilişkileri güçlendirmek düşüncesi ile oluşturulan günler, bireylerin kendi gelişimleri için oluşturdukları kariyer ve gelişim günleri, akraba bağını güçlendirmek veya zayıflamasını önlemek için yapılan akraba günleri, aynı okula giden çocukların ebeveynlerinin, çocukların ilişkilerini ve iletişimlerini sıkı tutmaları amacıyla yapılan günler, sıra gecesi, kahvaltı günü dini değerleri yaşatmak için oluşturulan Kuran-ı Kerim'in okunması, dini ritüellerin gerçekleştirildiği günler gibi çoğaltılabilecek birçok gün bulunmaktadır (Salduz, 2019). Oluşum bakımından farklılık göstermekle birlikte kadın günlerinde genellikle konular rastgele olur. Dini sohbetler için toplanan gün grupları, her toplanmada farklı bir dini konu belirleyerek ilerler, sadece sosyallik, sohbet etme amaçlı kurulan günlerde ise konu belirlenmeden günlük konular rastgele konuşulur.

Kabul günleri ise amaç aynı olsa da, oluşum ve kuralları açısından kadın günlerinden farklılık göstermektedir. Üst ve orta sınıfların oluşturduğu kabul günlerinde, zaman aralıkları belli değildir (Tezcan, 1934). Kabul günleri, formel bir misafir ağırlama biçimi olarak görülmektedir. Kabul günleri, elitlerin ilişkilerini korumaları için oluşturulmuştur. Kabul günleri, alt sınıfların tercih ettikleri veya alt sınıfların oluşturabilecekleri bir yapı olarak görülmemektedir. Kadın günlerinden farklılıkları, sahip olduğu birçok kuralda ortaya çıkmaktadır. Kabul günlerinde, ayın veya haftanın belli bir gününde misafirlerini kabul etmektedirler. Bu ziyaretler, kişinin isteğine göre bazen herkese açık ve herkesin katılabildiği, bazen de belirli bir gruba özgü olabilmektedir. Oluşturulan bir kabul gününe ev sahibinin tanıdığı veya tanımadığı katılımcılar da gelebilmektedir. Davet edilen katılımcılar, tanıdıkları ile veya birlikte geldiği farklı kişilerle katılım sağlayıp katılımcı sayısını yükseltebilmektedirler. Belirli bir aralık, belirli bir zaman ve kişi kuralı olmadığından rastgele davet üzerine icabet edilir. Kabul günleri, çok yüksek katılımlı olabilmektedir. Katılım sayısı değişmekle birlikte 50-80 sayısına da ulaşabilmektedir. Minimum 20 kişi ile oluşturulan gruplar, evin veya mekânların

genişliğine göre de yüksek katılımcıya ulaşabilmektedir. Kabul günlerine katılan kişilerin sosyo-ekonomik durumları, gün sayısını da belirleyebilmektedir. Yüksek statüde olan kişi, defalarca misafirlerini davet edebilmekte iken orta statüde olan bireyler daha az gün düzenleyip misafir ağırlayabilmektedir. Karşılıklı ziyaret sayıları, aynı ölçüde statüye bağlı olmaktadır. Örneğin; yüksek statüde olan bir kişi, daha alt statüdeki kişiye bir kere gittiğinde karşılığında kendisine 2 veya 3 kez gelinmesini bekleyebilmektedir. Bununla birlikte üst sınıftan bir kişi bazen her davete gitmemektedir. Orta ve üst sınıfların oluşturduğu bir yapı olmasının yanı sıra kişiler üst ve orta sınıf ayrımı yapabilmektedirler. Gün içerisinde oturma düzenlerinden konuşma biçimlerine kadar hangi bireyin orta sınıf, hangi bireyin üst sınıf olduğu açık bir şekilde belli edilir (Cengiz, 2016). Kadın günleri ve kabul günleri arasındaki farklar açık bir biçimde görülmektedir. Bu farklar tablo 1.1. de verilmektedir.

Tablo 1. 1: Kadın Günü ve Kabul Günü Arasındaki Farklar

Kadın Günü ve Kabul Günü Arasındaki Farklar		
	Kadın Günü	Kabul Günü
1	Sınıfsal ayrım yoktur.	1 Sınıfsal ayrım vardır. Üst ve ort sınıf üyelerini kapsar.
2	Kişi sayısı 5 ile 15 kişi ile sınırlıdır.	2 Kişi sayısı 20 ile 80 arasındadır.
3	Mekân birlikteliği yani ev ziyaretleri 1 kez gerçekleşir.	3 Mekân birlikteliği statü ile doğru orantılıdır.
4	Birliktelikler 1ay veya 15 gün aralıklarla gerçekleşir	4 Birlikteliklerin zaman aralığı belli değildir.
5	İlk etapta formel bir yapıya sahipken süreç dahilinde informal bir yapıya dönüşür.	5 Formal bir yapıya sahiptir.
6	Belirlenen grup ile sürdürülür. Yani kapalı grup özelliğine sahiptir.	6 Günün niteliğine göre açık veya kapalı grup özelliği değişebilir.

Ekal, altın günü ya da paralı gün gibi bazı günleri, diğer günlerden ayrı olarak değerlendirmektedir. 1980’li yıllardan itibaren öne çıkmaya başlayan günleri, diğerlerinden ayırt etmek için gün terimi kullanılmaktadır. Örneğin; elit kadınlar tarafından düzenlendiği belirtilen kabul günleri ile orta sınıf kadınlar tarafından

düzenlenen günler birbirinden ayrı değerlendirilmektedir. 1960 ve 1970’li yıllarda elit kadınlar tarafından aylık olarak ya da haftanın belirli bir gününde düzenlenen kabul gününde, söz konusu güne ev sahipliği yapan kişi 20 ile 80 arasında kadını ağırlayabilmektedir. Kabul günlerinde, sınıfsal statü ya da hiyerarşik bağlar önem arz etmektedir. Buna karşılık günlerde, genelde yakın komşular ve akrabalar yer almaktadır (Ekal, 2006). Ekal, kadın günleri ve kabul günlerinin farklı sosyal etkinlikler olduğunu açıkça belirtmiştir.

Günlerin yapısına baktığımızda günler, iletişim ve sosyalleşme açısından büyük önem arz etmektedir. Yapılan sözel iletişimin yanında sözel olmayan hal ve davranışlarla da sağlıklı bir iletişim kurulabilir ya da bir iletişim başlamadan bitebilir. Bu açıdan günlerde yapılan sözel ya da davranışsal her türlü iletişimi incelemekte fayda vardır. Söz konusu günlerin düzenli bir döngü ile süreklilik arz etmesi, iletişimin daha sağlıklı ilerlemesine imkân tanımaktadır. Tavır ve davranışların yanında sunulan ikramlıklar da önem taşımaktadır. Günlerde yapılan ikramlar, bireyin hem kendisine hem de konuğuna saygısını gösterir (Derdiçok, 2023). Sunulan ikramların türü, niteliği ve miktarı ev sahibinin hamaratlığını, cömertliğini ve statüsünün bir göstergesi olarak görülebilmektedir.

Yapılan sosyal faaliyetlerde önemsiz görünen her şey aslında büyük önem taşır. Konuşulan konular, giyilen kıyafetler, sürülen kokular, yapılan makyaj veya takılan aksesuarlar katılımcıların ev sahibine verdiği değeri gösterir. Ev sahibinin kılık kıyafetine, ev temizliğine, dekorasyonunda kullandığı araç-gereçlere, ikramlıklara, sunumlarına ve sunumlarda kullandığı peçeteye kadar dikkat etmesi ev sahibinin, güne ve misafirlerine verdiği önemi gösterir. Kadın günlerinde ev sahibi misafirperverliğini, evine gelen kişiler için hem sözel hem de sözel olmayan iletişim kanallarıyla ve takındığı tavırla açık bir şekilde göstermelidir. Bu yüzden ev sahibinin evi ve kendisi bu güne hazır olmalıdır. Gün hazırlığına gösterilen özen, güven ve sosyal ilişkinin devamlılığı demektir (Karayığit, 2015).

Sosyal sermayeyi geliştiren en önemli faktörler; insanlar veya gruplar arasında ki iletişim ve sosyalliktir. Sosyallikleri ve birbirleri arasındaki iletişimin güçlü olması sebebiyle kadınların, sosyal sermaye oluşturma kabiliyetlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Birleşik Krallık üzerine yaptığı çalışmada Hall, kadınların İngiltere’de gönüllülük çalışmaları ve gayri resmi sosyalleşme bağlamında sosyal

sermaye konusunda merkezi bir role sahip olduklarına dikkat çekmektedir (Hall, 1999). Hall'ün yaptığı çalışmanın yanı sıra Putnam da Amerikan toplumu ile ilgili yapmış olduğu çalışmada, gayri resmi sosyal bağlantıların (meslekleri ve medeni durumları ne olursa olsun) kadınlar arasında çok daha yaygın olduğunu belirtmektedir (Putnam, 2000). Kadınların sosyallikleri ve bu sosyalliklerini geliştirmek maksadıyla göstermiş oldukları çabayı gün yüzüne çıkarmak için kadın günlerinin ideal alanlar olduğu aşikârdır. Kadın günleri, sosyal sermayeyi güçlendiren bir alan konumundadır. Kadınların boş zaman aktivitelerinden biri olan kadın günleri, sosyal sermayenin kaynağı olabilecek niteliktedir.



2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Kapsam ve Amacı

Bu çalışmada, toplumsal yapı içerisinde belli bir amaç için bir araya gelmiş insan birlikteliklerinde görülen sosyalleşme sürecinin kadın günleri özelinde incelenip, bu sosyalleşmenin sosyal sermaye ile ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Modern toplum geleneksel toplumla kıyaslandığında en temel sorunlardan birinin, bireylerin dar kapsamlı toplumsal ilişkilere sahip olmaları, hatta giderek yalnızlaşmalarıdır. Ortaya çıkan bu sorunun demografik, ekonomik, siyasal, toplumsal ve daha farklı alanlarda çeşitli etkileri olmaktadır. Haliyle bu durumun bilimsel çalışmalarda da yansıması olmuş, modern toplumlar da toplumsal ilişkilerin çözülüşü, bireylerin yalnızlaşması ve bunun neden olduğu sorunlarla ilgili farklı düzlemlerde birtakım çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu konuda sosyal bilimlerin içerisinde ön plana alınan temel yaklaşımlardan biri sosyal sermaye kavramı olmuştur. Sosyal sermayenin ana fikri, bireylerin sahip oldukları sosyal iletişim ağlarının değerli bir servet olduğudur (Field, 2008, s. 16). Sosyal ağlar, toplumsal gruplarda ya da toplum içerisindeki daha farklı insan birlikteliklerinde varlığını korur. Putman'ın yaptığı araştırmalarda kadınların erkeklere göre daha istekli i sosyal sermayeciler oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Field, 2008, s. 58). Bu durum dikkate alındığında, kadın günlerinin sosyal sermaye açısından ele alınması ve bilimsel veriler ışığında bu konuda analizler yapılması önem arz etmektedir. Bu etkinlik, sosyal sermaye özelinde atıfta bulunulan sosyal ağların, toplumsal yaşam açısından önemini ortaya çıkarması bağlamında da önem arz etmektedir. Bu etkinliklerde bir yandan ikramda bulunulup, eğlenilirken, diğer yandan etkinliğe katılan bireyler, kendi aralarında yeni birtakım sosyal ağların kurulmasına da aracılık etmektedirler. Ayrıca düzenlenen her bir etkinlikte, etkinliğe katılan bireylerin altın ya da para şeklinde önceden belirlenmiş olan miktarı, yine önceden belirlenmiş sıra dâhilindeki bir üyeye vermesiyle, ekonomik bir dayanışma içerisine de girilmektedir. Düzenlenen etkinlik bu yönüyle bir yandan kadınların sosyalleşip, birlikte kaliteli vakit geçirme, diğer yönüyle ekonomik birikim yapma aracına dönüşmektedir. Bu çalışmada, kadın günlerinin oluşturduğu gruplarda sosyal sermaye kavramı özelinde sosyal ağların etkisinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı, kadın günlerinin toplumsal yaşamda gerek sosyalleşmenin, gerekse ekonomik ve toplumsal açıdan dayanışmanın mikro göstergelerinden biri olarak sosyal sermaye çerçevesinde incelemektir. Bu doğrultuda kadın günlerinin oluşumuna yön veren temel sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faktörlerin neler olduğunun ve bu faaliyetin aktörleri olan bireylerin sahip oldukları sosyal sermayenin hem bu faaliyete kaynaklık etmesi bağlamında, hem de bu oluşum aracılığıyla bireylerin yeni sosyal ağlar edinmeleri açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu noktada bireylerin bu tür faaliyetlere ne tür anlamlar yükledikleri büyük önem taşımaktadır. Araştırmada günlere katılan kadınlarla yapılacak görüşmelerde elde edilecek bilimsel veriler aracılığıyla bu anlamların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Kadın günlerinin sosyal sermaye özelinde incelenmesiyle, bu faaliyetin farklı toplumsal etkilerinin ve toplumsal açıdan sağladığı kazanımların bilimsel açıdan açığa çıkarılması amaçlanmaktadır.

2.2. Araştırmanın Önemi

Sosyal bilimlerde sosyal sermaye ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar farklı farklı inceleme alanlarıyla farklı farklı başlıklar altında yapılmıştır. Sosyal sermaye konusu bakımından sosyal bilimlerde popüler olan bir kavramdır. Sosyal sermaye; ilişkilere, sosyal ve toplumsal bağlara önem vermesi nedeniyle sosyal bilimlerde geniş bir yelpazede incelenmiştir. Bu açıdan kavram sosyolojinin de ilgi odağındadır. Sosyal sermaye tanımlanması güç bir kavram olmasıyla nedeniyle sosyal alanda varlığı hissedilmektedir. Bunun yanı sıra sosyal sermaye var olan bireyselleşmeyi de yalnızlaşmayı da yavaşlatır niteliktedir. Sosyal sermayenin bireylerin ilişkilerine önem vermesi ve bireyler arası karşılıklı bağı güçlendirmesi toplumsallaşma sürecinin başlamasına zemin hazırlamaktadır. Yapılan literatür taraması sonucunda sosyal sermayenin ilişkiler ve sosyalleşmenin üzerindeki etkileri yadsınamaz düzeyde olduğu saptanmıştır. Nitekim sosyal sermayenin bu denli fazla alanlarda çalışma konusu olmasının yanı sıra sosyal sermaye ile kadın günleri ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Yapılacak bu çalışma, literatürdeki bu eksikliği giderecektir. Kadın günlerinin sosyal sermaye olgusuna etkisi, yapılan çalışmada ortaya çıkacaktır.

Sosyal bilimlerde, farklı yönleriyle insanı ve insan merkezli etkinlikleri ve yapıları konu edinir. Kadın günleri, toplumsal yaşam içerisinde bu etkinliklerden biri

olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların bu günlere dair algılarının ya da deneyimlerinin nasıl olduğunun bilimsel açıdan analiz edilmesi bu bağlamda önem taşımaktadır. Kadın günleri, sosyal sermaye olgusu gibi insan ilişkilerine ve toplumsallaşma sürecine önem vermektedir. Kadın günlerinin sosyalleşme için oluşturulmuş bir etkinlik olduğu ve kadın günlerindeki kadınların birbirleriyle yakın bir ilişkide oldukları bilinmektedir. Bu açıdan kadın günlerindeki kadınların birbirleriyle ilişkileri incelenmesi gereken bir konu niteliğindedir. Kadın günleri, yalnızlaşmanın hâkim olduğu ve ilişkilerin az olduğu alanlarda varlığını gösterdiği takdirde o alanları ilişki boyutu ile güçlendirdiği ve ilişkilere önemli katkıları olduğu bilinmektedir. Kadın günleri, oluşum ve yapısal bakımdan farklılık arz etse de aynı amaç doğrultusunda düzenlenmektedir. Bu amaç ise; var olan ilişkiyi korumak ya da yeni ilişkiler oluşturmaktır. Bu amaçların da nitekim ilişkilere önem veren sosyal sermaye olgusuna etkisi kaçınılmazdır.

Bu çalışma, daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak sosyal sermayeyi farklı bir toplumsal etkinlik olarak kadın günleri çerçevesinde incelemek amaçlamaktadır. Bu araştırmanın tamamlanması ile sadece sosyoloji değil, aynı zamanda sosyal bilimler literatürüne de önemli bir katkı sağlanması planlanmaktadır. Kadın günleri, toplumsal ilişkilerin mikro düzeydeki yansıması olan bir etkinliği ifade etmektedir. Kadın günlerinin sosyal sermayeye etkilerini inceleyip, sosyal sermaye olgusunun da yüzyıllardır oluşturulan kadın günleri etkinliğinin oluşumuna bir etkisi olup olmadığı incelenmektedir. Yapılan çalışmalarda kadın günlerinin toplumsallaşma ve gündelik hayat üzerinden incelendiği görülmektedir. Literatürde sosyal sermayenin kadın günleri ekseninde incelenmesine dair herhangi bir çalışma bulunmaması bu çalışmanın önemini artırmaktadır.

2.3. Literatür Taraması

Araştırma konusuyla ilgili bilimsel literatür taraması yapıldığında kadın günleri ile ilgili yapılmış 4 bilimsel çalışmanın olduğu görülmüştür. Kabul günü başlığı altında yapılan bir çalışma, kadın günü ve gündelik hayat ilişkisini inceleyen iki çalışma, kadın günlerini halk bilimi açısından inceleyen bir çalışma olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal sermaye konusunda ise, bu araştırma konusuyla ilintili olmayacak şekilde farklı bir takım çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaları kısaca şöyle özetlemek mümkündür:

Salduz, *Çok Katlı Pazarlama Kadın Kabul Günleri Uygulaması: Malatya örneği* başlıklı yüksek lisans çalışmasında (2019), araştırmacı anket tekniğini kullanarak, kadın kabul günlerine katılan 355 kişiden topladığı verileri analiz etmiştir. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar, kadın kabul günlerinin, bu günlere katılan kadınlar arasında bilgi aktarımına olumlu katkı sağladığı ve bu bilgi aktarımında çok katlı pazar anlayışına ya da ağ pazarlamaya olumlu bir etkide bulunduğu gösterilmektedir.

Mülayim, *Gündelik Hayat Sosyolojisinde Toplumsallaşma Biçimi Olarak Kadın Günleri* başlıklı yüksek lisans çalışmasında (2021), nitel veri toplanma tekniği ile 30 katılımcı ile görüşme yapmış yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanmıştır. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar kadınların toplumsallaşma maksadıyla kadın günleri planladıkları ve planladıkları gün sayısına oranla sosyal çevre edindikleri bu durumda toplumsallaşma açısından önem arz ettiği sonucuna varıldığı gösterilmektedir.

İpek, *Gündelik Hayat Sosyolojisi Bağlamında Kadın Günleri: Akşehir Örneği* başlıklı yüksek lisans çalışmasında (2021), nitel araştırma tekniklerinden fenomenolojik yaklaşımı kullanmıştır. Araştırmanın sonucuna bakıldığında kadınların gündelik hayatın getirmiş olduğu monotonluktan uzaklaşmak ve sosyallik kazanmak için bu günlere katılım sağladığı sonucuna varılmıştır. Bu araştırmada elde edilen veriler, kadınların gündelik hayat bağlamında sosyalleşmek ve etkileşim içinde bulunmak için kadın günlerini tercih ettikleri sonucuna varılmıştır.

Derdiçok, *Kadın Günlerinin Halkbilimi Açısından İncelenmesi* başlıklı doktora çalışmasında (2022), nitel veri toplama tekniklerinden görüşme ve gözlem tekniklerini kullanıp, kadın günlerine gruplar şeklinde katılım sağlayarak, toplamda 18 farklı grubun günlerinde görüşme yapmıştır. Araştırma 4 başlık altında analiz edilmiştir. Bu başlıkların ilki kadın günlerinin yapısal kısımları ve uygulaması, ikinci başlıkta kadın günlerindeki sözlü kültür ürünleri ile halk inanış ve uygulamaları, üçüncü başlıkta kadın günlerinin işlevleri ve son başlık ise kadın günlerinde meydana gelen değişim ve günlerin sürdürülebilirliği şeklinde düzenlemiştir. Elde edilen sonuçlar bu başlıklar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bütün bu çalışmalar incelendiğinde, kadın günleri hakkında sosyal sermaye olgusu çerçevesinde hazırlanmış herhangi bir bilimsel çalışmanın olmadığı

görülmektedir. Yapılan incelemede kadın günleri başlıklı üç çalışmanın olduğu ancak söz konusu çalışmaların da yapılan bu araştırma ile benzerliği olmadığı görülmektedir. Kadın günlerine benzer bir etkinlik olarak görülen kabul günleri ile ilgili araştırmalar da incelendiğinde, aralarında farklılıklar olduğu ve bu kabul günleri ile ilgili araştırmalar içerisinde sosyal sermaye çerçevesinde herhangi bir konunun olmadığı görülmektedir. Bunun dışında sosyal sermaye ile ilgili yapılmış çalışmalar içerisinde de kadın günleriyle ilgili yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bütün bunlar dikkate alındığında, bu çalışmanın ilgili bilimsel literatüre bu yönde katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

2.4. Araştırmanın Problemi

“*Sosyal Sermaye Olgusu Çerçevesinde Kadın Günleri*” başlıklı bu çalışmada kadınların yapmış olduğu kadın günü etkinliğinin sosyal sermaye olgusuna katkısı incelenmektedir. Bu amaçla oluşturulan çalışmanın ana problemi; “Kadın günlerine katılan katılımcılar, sosyal sermaye bağlamında bu etkinliğe ne tür anlamlar yüklemektedir?” sorusu şeklindedir. Sosyal sermayenin kadın günlerine kadın günlerinin de sosyal sermayeye katkısını incelemek ve kadınlar tarafından organize edilen bu günlerde sosyal sermaye olgusunun farklı boyutlarını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Araştırmanın bu amacına ulaşabilmesi için belirlenen ana problem etrafında çeşitli alt problemler oluşturulmuştur. Bu alt problemler şunlardır;

- Kadınlar sosyal ağ kurmada nasıl bir yol izlemektedir?
- Kadın günleri birtakım yeni sosyal ağların oluşmasına nasıl katkıda bulunmaktadır?
- Kadın günlerinde nasıl bir sosyalleşme süreci gerçekleşir?
- Bir sosyal sermaye faktörü olan güven olgusu kadın günlerinde nasıl bir rol oynamaktadır?
- Güven olgusu ile kurulan ilişkilerin kadın günlerine etkisi nasıldır?
- Kadın günlerinin kadınların toplumsallaşmasına ne tür etkileri vardır?
- Düzenlenen kadın günlerinde kadınların sosyal statüye verdikleri değer nasıldır?

Kadın günlerinin sosyal sermaye üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak için ana problemle ilintili olarak yukarıdaki alt problemler oluşturulmuştur. Oluşturulan bu alt problemlere uygun sorular hazırlanıp katılımcılara yöneltilmiştir.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Kadın günü etkinliğine Türkiye'nin farklı pek çok şehrinde rastlanmaktadır. Bu çalışmanın kapsamını Bingöl ilinde yaşayan ve kadın günlerine katılan kadınlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla çalışma kadın günü etkinliğine katılan Bingöl'deki kadın katılımcılardan elde edilen verilerin analizi ile sınırlıdır.

2.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmada, sosyal sermayenin kadın günleri ekseninde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kadın günlerine katılan ya da daha önce katılmış kadınlar ile görüşülmüştür. Araştırmanın evrenini, Bingöl ilinde yaşayan kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme, Bingöl İlinde yaşayan, kadın günlerine katılan kadınlardan oluşturmaktadır.

Araştırmada, amaçlı örnekleme türlerinden kartopu örnekleme modeli tercih edilmiştir. Bu örnekleme yöntemi ile amaca uygun farklı kişilerle görüşmeler sağlanmıştır. Belirtilen ildeki kadın günleri etkinliklerinde yer alan katılımcılarla görüşülüp, doyum noktasına ulaşıncaya kadar veri toplanması planlanmıştır. Doyum noktasına 21 katılımcıdan sonra ulaşılmıştır, farklı veriler elde edilir düşüncesi ile toplam 24 katılımcı ile görüşülmüştür. İlk katılımcı ile 28.07.2023 tarihinde organize edilen kadın günü etkinliğine katılarak görüşme gerçekleştirilmiştir. Son katılımcı ile 26.01.2024 tarihinde görüşülmüştür. Katılımcılarla görüşme süresi ortalama olarak 52 dakika sürmüştür. Araştırmanın evreni dikkate alınarak, Bingöl ilinin farklı mahallelerinde ikamet eden ve aktif bir biçimde kadın günlerine katılan katılımcılar ile görüşülmüştür. Araştırmanın konusu bakımından katılımcıların hepsi kadındır. Araştırmada veri elde etmek için kullanılan görüşme formu için de Bingöl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan etik kurulu onayı alınarak görüşmeler yapılmış ve yapılan görüşmeler öncesinde katılımcılardan onam alınmıştır.

2.7. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Konunun problemlerinin ve amacının açığa çıkarılabilmesi için derinlemesine bilgi elde etmek gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda alan araştırması yapılması önemlidir. İncelenen konuya göre belirlenen gruplara bizzat katılım sağlamak, katılımcılar ile yüz yüze temas sağlamak demektir. Böylece seçilen grubun içinde

hem gözlem tekniğini, hem de görüşme tekniğini rahatlıkla yapma fırsatı olmaktadır (Türkdoğan & Gökçe, 2012). Yapılan araştırmada da gözlem ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde derinlemesine bilgi gerektiren araştırma konularının, nitel araştırma olarak tasarlanması daha mantıklıdır. Nitel araştırma yöntemini tercih etmekteki amaç; bireyleri doğal ortamında incelememiz ve var olan gerçekliklerinden uzaklaşmalarını önlemektir. Araştırmacı incelemeyi yaparken katılımcıların düşünce ve duygularına önem gösterir. Duygu ve düşünceler, bazen söylenemeyen gerçeklikleri ortaya çıkarabilmektedir. Bireyleri var olan alanlarında gözlemlemek ve bireylerle derinlemesine görüşme yapmak, araştırmanın sonuçlara ulaşmasını kolaylaştırır ve sağlıklı bir araştırma yapmaya katkı sunar. Derinlemesine görüşme; az sayıda katılımcı ile kapsamlı bir görüşme yaparak çok fazla veri almayı destekleyen bir yöntemdir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılarak araştırmanın amacına ulaşması sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme; açık uçlu sorulardan oluşur var olan ana sorulara katılımcıların cevapları doğrultusunda süreç içerisinde yeni sorular eklenerek çalışmada elde edilecek veriler çeşitlendirilir. Yarı yapılandırılmış görüşme, katılımcıların algıladıkları dünyayı kendi düşünceleriyle anlatmasını sağlamaktadır. Görüşmelerin büyük bir kısmı katılımcıların anlam dünyalarına ulaşmak ve keşfetmeyi amaçlamaktadır. Keşfedilecek konuların açığa çıkarılması için sorular açık uçlu olması ve bir konu çerçevesinde sorularak katılımcının iç dünyası ortaya çıkarılmaya çalışılır (Merriam, 2013). Bütün bu amaçlar doğrultusunda bu araştırma nitel bir araştırma olarak tasarlanmış ve Bingöl ilinde kadın günlerine katılan bireylerle derinlemesine mülakat tekniği ile veri toplanmıştır. Ayrıca bu etkinliğe katılan kadınların, sosyal sermaye çerçevesinde bu olguyu nasıl algıladıkları ve deneyimlediklerine dair fenomenolojik gözlemde de bulunulmuştur.

Fenomenolojik yaklaşım; farkında olduğumuz ancak derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgu ya da olaylara odaklanır. Günlük olarak sıkça karşılaştığımız varlığını hissettiğimiz fakat tam manası ile açıklayamadığımız olguların açıklanması için kullanılan bir yaklaşımdır. Fenomenolojik yaklaşım, deneyimlere odaklanır yaşanmış olaylar ve deneyimler etrafında oluşturulur. Odaklandığı bu deneyimleri anlamlandırma çabası güder (Tekindal & Uğuz Arsu, 2020, s. 155-156). Bunun yanı sıra fenomenolojik yaklaşım, bir olguya karşı verilen çeşitli tepkileri ele alır. Fenomenolojik yaklaşıma göre, farklı araştırmacıların deneyimledikleri olguları

açıklamak ve bu deneyimledikleri olgunun özünü araştırmak asıl amaçtır. Farklı insanların aynı olayları ya da olguları farklı alanlarda farklı zamanlarda deneyimliyor olmaları ve bu deneyimleri ortak bir biçimde yorumlamaları araştırılmaya değer olarak görülen fenomenolojik yaklaşım, nitel araştırma yönteminde kullanılan bir tekniktir (Yalçın, 2022, s. 216). Yapılan çalışmanın fenomenolojik yaklaşımına uygun olduğu ve nitel araştırma yöntem tekniğinin yanında fenomenolojik yaklaşımdan da yararlanmanın faydası sağlayacağı düşünülmüştür. Ne oranda sağlıklı veri elde edilirse araştırma o oranda sağlıklı sonuç vereceğinden en uygun yöntem tekniklerin kullanılması amaçlanmıştır.

Araştırmada Maxquda programından yararlanarak kelime bulutu oluşturulmuştur.

3. BULGULAR VE BULGULARIN YORUMLANMASI

3.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

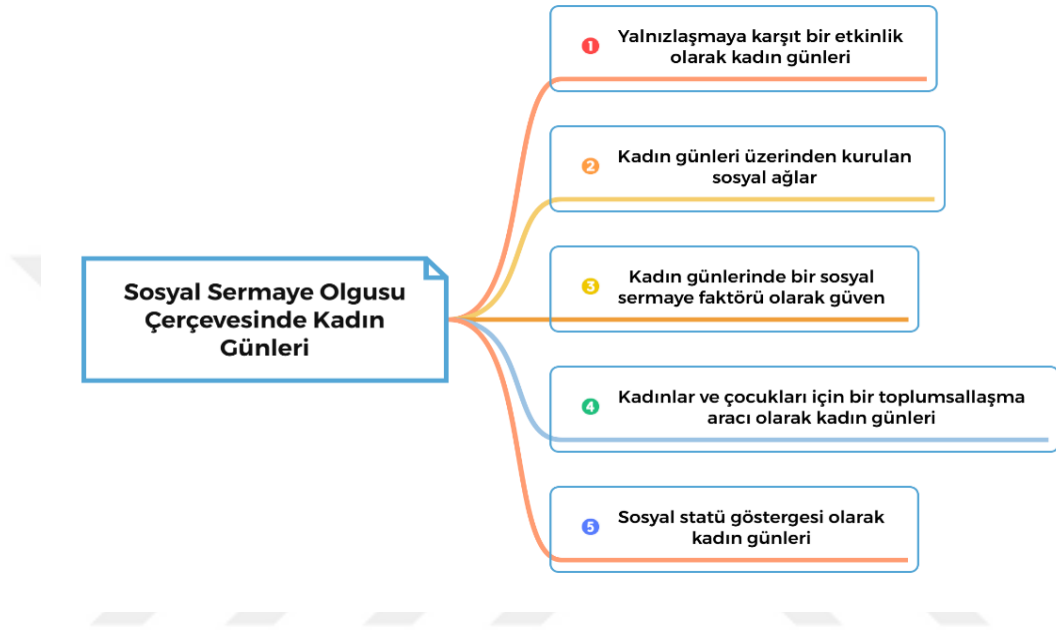
Yapılan çalışmada toplam 24 katılımcı ile görüşülmüştür. Çalışmanın amacına göre sadece kadınlarla görüşme yapılmıştır. Görüşmeye katılan kişi sayısı ve kişilerin demografik bilgileri kodlanarak Tablo 3.1. Demografik Bilgiler de sunulmuştur.

Tablo 3. 1: Demografik Bilgiler

Katılımcı Adı	Yaş	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Meslek
G1	22	Bekâr	Lisans	Öğretmen
G2	24	Bekâr	Lisans	Psikoterapist
G3	24	Bekâr	Ön Lisans	Öğretmen
G4	25	Bekar	Ön Lisans	Çalışmıyor
G5	26	Evli	Lisans	Öğretmen
G6	27	Evli	Ön Lisans	Öğretmen
G7	27	Evli	Ön Lisans	Ev hanımı
G8	28	Evli	Lisans	Psikolojik danışman
G9	28	Evli	Ön Lisans	Ev Hanımı
G10	28	Evli	Lisans	Öğretmen
G11	28	Bekâr	Lisans	Sosyal Çalışmacı
G12	29	Evli	Lise	Ev Hanımı
G13	30	Bekar	Ön Lisans	Tıbbi Sekreter
G14	32	Evli	Lisans	Ev Hanımı
G15	33	Evli	Ön Lisans	Ev Hanımı
G16	34	Evli	Lisans	Öğretmen
G17	35	Evli	Lise	Ev Hanımı
G18	35	Evli	Lisans	Öğretmen
G19	36	Evli	Lise	Ev Hanımı
G20	43	Evli	Lise	Ev Hanımı
G21	45	Evli	Lise	Ev Hanımı

Çalışmaya katılan katılımcıların sıklıkla kullandıkları kelimeler paylaşım, arkadaş, muhabbet, sohbet, sosyal, sosyallik, birliktelik, samimiyet, güven, tanıdığım, tanımadığım, grup, akraba, talep, yardım, çocuk, para, maddi, birikim olarak görülmektedir.

Yapılan araştırma 5 tema üzerinde şekillenmiştir. Bu temalar araştırmanın amacına göre oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar Şekil 3.2 de yer almaktadır.



Şekil 3. 2: Temalar

3.2. Yalnızlaşmaya Karşıt Bir Etkinlik Olarak Kadın Günleri

Modern dönemde toplumu açıklamak ve toplumun bireyselleşmiş algısını incelemek bir hayli zordur. Çoklu veyahut ikili gruplar etrafında şekillenen toplum, birey merkezli incelemelere odaklanmış ve birey toplum içerisinde özne durumuna gelmiştir. Modern zamanda insanlar arasındaki iletişim ve etkileşim giderek azalmaktadır. Bu durum insanları toplumdan soyutlayıp yalnızlaşmaya itmektedir. Bireyler için bireyselleşme, yalnız yaşama ve insanlardan uzak kalma cazip hale gelmiştir. Bireycilik düşüncesi birçok insana göre modernleşmenin getirmiş olduğu en büyük kazanımdır (Taylor, 1995). Yalnızlaşma, yokluk algısı oluştursa da bazen kalabalıklar içerisinde de birey kendini yalnız hissedebilir. Yalnızlık, sosyal bir eksiklik olarak kabul edilmesinin yanında, olumsuz hoş olmayan bir tecrübe olarak da görülür (Paula, 2011, s. 227). Geçmiş zamanlardaki yaşantıya oranla yalnızlaşma

açık bir biçimde görülmektedir. Bazı yalnızlaşmalar güven eksikliğinden kaynaklansa da yalnız kalma düşüncesi kimi zamanda güvensizliğe yol açmaktadır. Yalnızlaşmanın en büyük nedenlerinden biride iletişimsizlik ve değişen ilişki anlayışlarıdır. Yapılan çalışmada katılımcılara yöneltilen “Kadın günleri toplumsal açıdan sizin için neyi ifade etmektedir?” ve “Katıldığınız kadın günlerinin size ne tür katkıları olmaktadır?” sorularına verilen cevaplar neticesinde oluşan temalardan biri, “Yalnızlaşmaya karşıt bir etkinlik olan kadın günleri” olmuştur.

Yapılan çalışmada ilişki düzeylerinin eskiye oranla değişim gösterdiği ve ilişkilerin artık samimi bir düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir. İlişkilerin modern zaman ile birlikte yeni bir biçime dönüştüğü katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

“Özellikle günümüzdeki ilişkilerin biraz daha soyutlandığını bariz belli bir şekilde görüyoruz yani samimi olmayan ilişkiler kuruyoruz. Çok çabuk bozulan ilişkiler kuruyoruz, bu ilişkilerde çok kısa süreli olabiliyor. O yüzden de şu an modern toplumun yapısından biridir; ilişkilerin biraz daha resmileşmesi, biraz daha samimiyetsiz ilişkilerin oluşması. Günlük olarak toplumdan ayrılmak bağımsız yaşamak ya da çok çabuk bir mekân ilişkileri kurup o anki mekânın gerektirdiği gibi ilişki kurmak daha cazip hale geldi. O mekânda tanışılan kişiyle yakınlaşıp sosyalleştiği, o mekânın gerektirdiği gibi ilişkiler oluşturuyoruz. Sürekli o mekânda takıldığımız için o mekânın verdiği gerekçeleri yerine getirip işte selam verip selam alıp muhabbet edip sınırlı iletişim kurduğumuz kişilere dönüşüyoruz. Yani öyle mekânsal ilişkiler oluşuyor. Mekândan ayrıldıktan sonra da o ilişkiler ne yazık ki bitebiliyor yani o mekânla işimiz bittikten sonra da o kişiyle hiçbir şekilde görüşemiyor olabiliriz. O yüzden şu anki toplumsal yapıda, toplumsal olarak ilişkilerin biraz daha zayıfladığını biraz daha inceldiğini düşünüyorum (G9, 28).”

Katılımcıların görüşüne göre ilişkilerin artık mekansallaştığı ve insanların sahip oldukları mekan kadar ilişkilerinin olduğu kanısına varılmaktadır. Bununla birlikte mekânlarda yaşanan ilişkiler sosyal hayata, sosyal hayatta yaşanan ilişkiler resmi mekânlara taşınmamaktadır. İlişkilerin modern zaman ile birlikte samimiyetini yitirdiğini, ilişkilerin resmileştiğini ifade edilmiştir. Katılımcıların söylemleri doğrultusunda toplumsal alanda insanların samimi ilişkiler kurmakta zorlandıkları görüşüne varılmıştır.

“Günümüzde artık samimi ilişkilere inanmıyorum yani samimiyet hiçbir zaman yüksek düzeyde olmuyor, her şeyini karşıya anlatamıyorsun mesela hep anlattıkların yüzeysel oluyor. Çünkü insanlar yalnızlaşınca kendi kabuklarına çekildiler bundan dolayı yaşanan ilişkileri de genellikle böyle samimi görünen ama yüzeysel ilişkiler oluyor. 15 kişi evet bir

araya geliyorsun ama yüzde doksaniyla o samimiyeti kuramıyorsun sadece çıkar odaklı o bağı bozmamaya çalışıyorsun (G17, 36).”

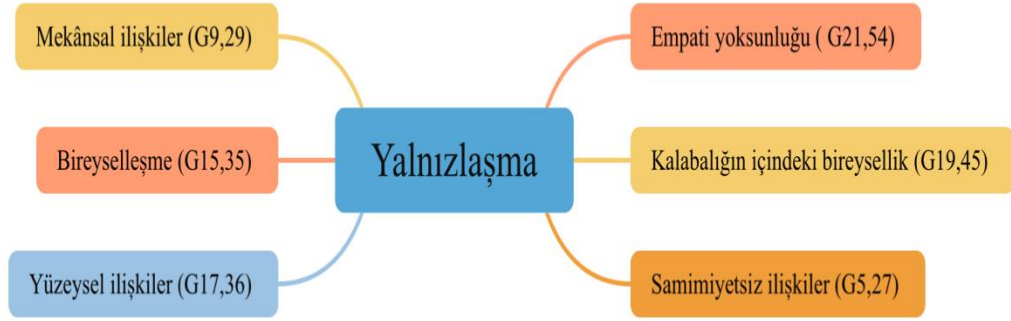
Yalnızlık olgusu bireyin kendi seçimi olduğu kadar etkisi olmadan gerçekleşen toplumsal bir süreçlerin sonucunu da ifade eder. Bireyler toplumsal güven duygusuna tam anlamı ile sahip olmadıkları için, güven duygusunun bireysel yalnızlaşmada olduğunu düşünmektedirler. Bu sebepten ötürü bireyler içlerine kapanıp yalnızlaşmayı, bireyselleşmeyi hedeflerler. Fakat bu bireyselleşme ve yalnızlık duyguları sosyal bir varlık olan insan için alışılması zor bir durum niteliğindedir. Modern çağda bu yalnızlaşma duygularını deneyimleyen bireyler bu durumdan kurtulmak için sosyal alanlar kurmayı, sağlıklı iletişim kurabilecekleri kişiler ile görüşmeyi hedeflemektedirler. Bu bağlamda katılımcının ifadeleri şu yöndedir;

“İnsanlar bu zamanlarda çok yalnızlaşmış bir dost ihtiyacı duyuyor, iki kelime konuşacak birilerini arıyor yani seni anlayacak seni dinleyecek birilerini arıyorsun çünkü artık komşulukta kalmamış işte gidip gelmeler azalınca akraba arasındaki bağda azalmış insanlar kendilerini evlere hapsedmişler e böyle günlerde insanları birbirine yakınlaştırıyor (G21, 54).”

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında ilişkilerin yüzeyselleştiği, insanların kendi içlerine dönerek diğer insanlardan kendilerini soyutladıklarını dile getirmişlerdir. Yapılan toplumsal hareketlerde bile ilişkilerin yüzeysel kaldığı, sosyal ilişkilerin eskiye oranla zayıfladığı ortaya çıkmaktadır.

“Mesela eskiden böyle kadın günleri, bu tarz etkinlikler olmuyordu çünkü insanlar ihtiyaç duymuyordu. Akrabalar birbirine gider gelir, komşular sık sık görüşür. Geniş aileler vardı, evler hiç bir zaman boş olmazdı sürekli birbirlerini gördükleri için bu tarz etkinliklere gerek duymazlardı. İşte insanlar yavaş yavaş birbirinden uzaklaşınca akraba komşu arkadaş ziyaretleri azalınca insanlar yalnızlaşmaya başladı ve böyle etkinliklere ihtiyaç duymaya başladılar. Evet, artık böyle toplanmalar birer ihtiyaçtır (G8, 28).”

Katılımcıların anlam dünyalarında yalnızlaşma kavramının ne ifade ettiği kategorileştirilip Şekil 3.3’te verilmiştir. Katılımcıların söylemleri üzerinden; yalnızlaşmayı empati yoksunluğundan doğan bireyselleşme olarak gören, samimiyetsiz ilişkiler veyahut yüzeysel ilişkiler olarak gören, mekânsal ilişkiler ile oluşan yalnızlık şeklinde ifade eden, kalabalık içinde de yalnızlığın hakim olduğu ve bu sebeplerden meydana gelen yalnızlık duygusu katılımcılara çağrıştırdığı kelimeler aşağıdaki şekilde verilmiştir.



Şekil 3. 3:Yalnızlaşmanın Bireylere Çağrışımları

Katılımcılar eski ilişkileri günümüz modern ilişkilerine oranla daha samimi bulduklarını ve eskiden kalabalık geniş ailelere sahip olmayı ilişkileri daha da güçlendirdiğini dile getirmişlerdir. Gerçekleşen görüşmeler bağlamında eski ilişkilerde bireysel bir çabanın olmadığı, günümüz ilişki biçimlerinde ise ilişkinin yoğun bireysel gayretler üzerine inşa edilmekte olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda günümüz toplumlarında gayret ve sosyal ilişkiler arasına paralel bir ilişki olduğu görülmektedir.

“Eskiden insanlar çok çabuk kaynaşıyordu arkadaş oluyordu ama artık öyle olmuyor bir arkadaş bulmak için o kadar çok uğraşıyoruz ki çocuklarımızda bile öyle eskiden çocuklar çok çabuk kaynaşıyordu şimdi sosyalleşsinler diye biz çabalıyoruz. Artık ilişkiler öyle olmuş bir konuşmada arkadaş olabiliyorken şimdi birkaç kez oturduktan sonra o da güvenmişsek arkadaş oluyoruz gidip geliyoruz (G5, 26).”

Günümüz akrabalık, komşuluk, arkadaşlık ilişkileri zayıfladığından bireyler bu ilişkilere ihtiyaç duyar hale gelmişlerdir. Geleneksel ve modern toplum kıyaslandığında geleneksel toplumda samimi ilişkiler olduğu ifade edilmektedir. Modern toplumda ise zamanın ve mekânın getirmiş olduğu yenilikler ve yapılaşmalarla birlikte ilişkiler de uzak ve soğuk olmaya başlamıştır. Fakat insanoğlu hiçbir zaman tam toplumdan soyut bir şekilde yaşayamadı çünkü insan insana muhtaçtır anlayışı her zaman hâkimdir. Bu düşünce bireyleri birbirinden tamamen soyutlanmasına engel olmaktadır.

“Herkesin kendi alanı var bu alanlarına da pek kimseyi almak istemiyorlar. İnsanlar gitgide yalnızlaşıyor, insanlar gitgide sadece evlerinde kalmayı tercih ediyor. Yani bu etkinlikler şu açıdan da çok iyi insanlar bu durumda birbirleriyle görüşme sıklığını artırır. Çünkü insanlar

artık birbiriyle görüşmeyi çok azalttı, çok uzun zaman oluyor birbirine gidip gelmeler. İnsanlar bir komşusuna, kapısının önündeki bir komşusuna bile rahatlıkla gidip gelemiyor. Çünkü eskiden tek katlı müstakil evler vardı ve o evlerde bence daha fazla samimiyet vardı daha fazla komşuluk ilişkisi vardı, akrabalık ilişkisi vardı. Bir topluluk hissiyatı veriyordu açıkçası ama binalarda komşuluk çok daha az asansör var asansörle herkes kendi katına çıkabiliyor hiç kimse kimseyi görmeden yaşamlarını sürdürüyorlar. Bu durumlar da ister istemez biraz insanları yalnızlaştırdı. Yani bu teknolojiler bu modernlik mi diyeyim insanları bireyselleştirdi yalnızlığa itti diye düşünüyorum (G5,27) .”

Modern zamanların sunduğu bireyselleşme salt ilişkilerde sınırlı kalmayıp mekânlar ve yapılarda da varlığını göstermektedir. Geleneksel yapılardan ziyade çok katlı apartmanlar gelişen toplumun bir yansıması olarak görülür. Bu yeni yapıların bireyleri daha fazla yalnızlaştırdığı açıkça gözlemlenmektedir. Katılımcının söylemi üzerine apartmanlar ve apartman içindeki asansörler insanları ve komşuları tanımayı zorlaştırmaktadır. Bu durumda mahalle kültürü, komşuluk kültürü zarar görmektedir. Aynı apartmanda olup birbirini tanımayan insanlar tanışmak için apartman günleri veya apartman toplantıları düzenlemektedirler.

“İnsanlar bu zamanlarda çok yalnızlaşmış bir dost ihtiyacı duyuyor, iki kelime konuşacak birilerini arıyor yani; seni anlayacak, seni dinleyecek birilerini arıyorsun çünkü artık komşulukta kalmamış işte gidip gelmeler azalınca akraba arasındaki bağda azalmış insanlar kendilerini evlere hapsetmişler e böyle günlerde insanları birbirine yakınlaştırıyor. Her ne kadar eşimizde çocuklarımızda olsa etrafımız kalabalık gibide görünse o yalnızlığı dibine kadar da yaşıyorsun. Hele ev hanımları daha çok yaşıyor diye düşünüyorum çünkü eş ve çocuklar çoğu zaman yetemiyor sana e o durumda da böyle sohbet edeceğin vaktini geçirebileceğin alan arıyorsun oda bu toplanmalar ile oluyor (G19, 45).”

İnsanlar kalabalıkların içinde bile kendilerini çok yalnız hissedebilirler, empati kurabilecekleri ve sohbet edebilecekleri insanlara ihtiyaç duyarlar. Katılımcıların söylemleri üzerinden yalnızlaşma olgusu çalışan kadınlardan ziyade daha çok ev hanımlarında görülmektedir. Katılımcıların sahip oldukları meslekler incelendiğinde 12 katılımcının ev hanımı 12 katılımcının da çalışan kadın olması çalışan ve ev hanımı arasındaki yalnızlaşma boyutunu gözlemlenmesine sebebiyet vermiştir. Kadın günlerine katılım daha çok ev hanımları olsa da çalışan kadınlarında tercih ettikleri ve bu etkinliğe katılmaktan keyif aldıkları gözlemlenmiştir. Çalışan kadınların sosyalleşme düzeyleri ev hanımlarına oranla daha fazla olsa da ev hanımlarının da çalışan kadınların da tercih ettikleri bir etkinliktir. Çalışan

kadınlarında ev hanımlarına bir sosyalleşme sağlayıp sağlamadıklarını ölçmek açısından ev hanımlarının ve çalışan kadınların ortak katılım sağlandığı kadın günü etkinliklerinden katılımcılarla görüşme yapılmıştır.

“Bu gün gurubu özellikle bana ne kazandırır yani önceden tanımadığım insanlar sonradan bir ihtiyacım olduğunda rahatlıkla kapısını çalabildiğim kişiler olurlar, buda benim açımdan olumludur. Ben ev hanımıyım gün gurubumda işte öğretmende var doktorda var yüksek yerde olan insanlar da var buda bana hem maddi hem manevi olumluluk kazandırır. Öncelikle çalışan yüksek yerlerde olan arkadaşlar ediniyorum sosyallik oluyor sonra mesela gece eşim evde olmadığında çocuklar rahatsızlanır işte gün arkadaşlarımdan beni hastaneye götür diyebiliyorsun ya da bir doktorumuz var gece kaç olursa olsun kapısını tıklarım, çocuğuma bakar beni hastaneye götürür ya da yönlendirir bunlar hep kazanımdır. Yani tanışma kaynaşma dediğimiz olay bu oluyor işte bu samimiyeti de oluşturabilmek için bir paylaşımımızın olması gerek oda ayda bir yaptığımız bu etkinlikler sayesinde oluyor (G17, 36).”

Katılımcının ev hanımı olması ve katıldığı gün gurubunda katılımcıların birçoğunun çalışan olması katılımcıya sosyalleşme kapılarının aralandığını ve bunun katılımcı açısından olumlu bir durum olduğunu dile getirmiştir.

Çalışan kadınların sosyalleşme alanları mevcutken ev hanımların sosyalleşme alanları akraba, komşu ve arkadaş ziyaretleridir. Bu ziyaretlerde insanlara sosyallik kazandırmaktadır. Katılımcılar sosyal olarak başkalarına ihtiyaç duydukları ifade etmişlerdir.

“Her şeyi geçtim sıkıldığımda kapısını çalabileceğim birilerinin olması çok güzel çünkü biz ne kadar yalnızlığa doğru gitsek de aslında sosyal varlıklar olduğumuzu düşünüyorum insan insana ihtiyaç duyar (G11, 29).”

İnsanların birbirlerine ihtiyaç duyduğunu düşünen başka bir katılımcının görüşüne göre;

“İnsanlar birbirlerine muhtaçtır yani ben hiç kimseyle muhatap olmayayım, hiç kimseyle görüşmeyeyim diyemiyorsun insanoğlu başkalarına ihtiyaç duyar (G10, 28).”

Her ne kadar yalnızlık hâkim olsa da toplumda insan insana ihtiyaç duymaktadır. Yalnızlaşmanın yoğun olarak yaşandığı toplumda bu yalnızlaşmadan, bireyselleşmeden memnun olmayan bireyler bu durumu yıkabilmek için bir takım etkinlikler yapmaktadırlar.

“Toplum da bu güne bu sosyalleşmeye, bu bireyselleşmeden ziyade toplumsal alanına inmeye bence olumlu bakar. Çünkü insanlar artık evde oturuyor, evden çıkmıyorlar,

bireysel olmuşlar kimseye güvenmiyorlar, insanlar dışarı çıkmazsa içine kapanık olur topluma karışmazlar. İnsanların bu noktada sosyalleşmesi olumludur yani o gün gurubundaki arkadaşlarını eğer seversen, kaynaşırsan yeni arkadaşlıklar kurmuş olursun, topluma da katkı sağlamış olursun. İnsanları toplumsal olarak birbirine yakınlaştırır bu gün grupları (G15, 35).”

Gün gruplarına olumlu yaklaşan katılımcılara göre bu gruplar en büyük katkıyı topluma karışma, toplumla iç içe olma noktasında sağladığını düşünürler. Bu noktada başka bir katılımcının söylemine bakılırsa;

“İnsanların artık yavaş yavaş yalnızlaştığı bir dönemde böyle şeylerin yapıyor olması bence insanlık adına güzel çünkü insanlar gerçekten yalnızlaşıyorlar, toplumsal olarak da olumlu bir durum olduğunu düşünüyorum. İnsanların bireyselleşmesine, yalnızlaşmasına rağmen bu kadın günleri mücadele gibi geliyor. Var olan yalnızlaşmaya karşı bir mücadele gibi geliyor. Bu yalnızlaşmanın hâkim olduğu zamanda böyle sosyalleşmeyi başaran insanların, bu gün gruplarını oluşturan insanların ayda bir işte bir araya gelip pasta börek yiyip muhabbet eden insanların bile bu yalnızlaşmaya karşı mücadele ettiklerini, bir mücadele verdiklerini düşünüyorum. Toplumsal olarak da bir birlik beraberlik sağlanıyor ve o toplumun yapısına bence bir katkıdır yani nasıl diyeyim bence farkındalıklı bir şey bu zamanda insan insandan kaçıyor şu an herkesin birbirinden kaçtığı, insanların böyle birbirini çok yorduğu bu dönemlerde ayda bir toplanmak gayet olumludur (G18, 43).”

Katılımcıların dile getirdiği görüş kadın günlerinin topluma olumlu etkilerinin olduğunu ve bir toplumsallaşma yolunda güzel bir adım olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların kadın günlerinin yalnızlaşma olgusunu nasıl anlamlandırdıkları şekil 4’ te verilmiştir.



Şekil 3. 4: Yalnızlaşmaya Karşı Kadın Günleri

Toplumsal yapı içerisinde insanların birbirleriyle karşılıklı ilişki içerisinde olması toplumsallaşmanın bir ön ayağını oluşturur. Toplumsallaşma insanların karşılıklı etkileşiminden oluşur. Etkileşimde nitekim sosyal hayat ve gündelik hayat

içerisinde gerçekleşir. İnsanın sosyal bir varlık olması sosyal hayatta etkileşimini kolaylaştırmaktadır. Bununla beraber insanların kurduğu ilişkiler toplumsal hayatta bir takım etkinlikleri de meydana getirmektedir. Bu etkinlikler bireye, bireyle birlikte topluma olumlu etkiler sunar. Gündelik hayatın sıkıcılığından ve monotonluğundan kurtulmak isteyen birey toplumsal aktiviteler oluşturur veya var olan toplumsal aktivitelere dâhil olur. Gündelik hayat zorunlu temel faaliyetler olarak bilinmektedir. Bu zorunlu temel faaliyetin baş aktörü de kadındır. Ev kadınları gündelik hayatın içine batmış durumdadır (Lefebvre, 2010). Bununla birlikte birey bir döngünün içine hapsolmuş gibi sadece kendine sunulan alan içerisinde yaşayıp durur. Gündelik hayatta döngülerden oluşur ve bu döngüler her geçen gün daha geniş döngüler içine girer. Döngülerin sonucunda da yoğun bir yalnızlaşma ve bireyselleşme meydana gelir. Var olan döngülerin taşıyıcısı konumunda da kadın vardır. Kadın var olan hayatın öznesi konumundadır (Lefebvre, 1998).

Modern zamanlar ile birlikte oluşan yalnızlaşma, gündelik hayat içerisinde var olan döngüler ile varlığını güçlendirir. Bu döngüler içerisinde yaşayan kadın var olan yalnızlaşmadan bir nebze de olsa uzaklaşmak için aktiviteler oluşturur. Oluşturulan aktivitelerden en önemlisi kadınların oluşturduğu kadın günleridir. Kadın günlerine katılan kadınlar hem o döngülerden hem de yalnızlaşmadan uzaklaşır. Kadın günleri etkinliği ile kadın sosyal hayat içerisinde varlığını gösterir.

3.3. Kadın Günleri Üzerinden Kurulan Sosyal Ağlar

Sosyal ağ, bir gruptaki insanların ilişkilerini inceleyen bir kuramdır. Bu kuram, bireylerin kişilik yapılarından ziyade kişilerin grup içerisindeki bireylerle kurduğu ilişkiye odaklanır. Gruptaki kişilerin arasındaki bağların ve o iletişimin süreğenliğini inceler. Bu kurama göre bütün, farklı farklı parçalardan oluşur ve bütün, var olan parçalardan daha güçlüdür (Eren, 2019, s. 113). Grup içerisinde var olan ilişkiler de bir bütün olarak gurubu güçlü kılar. Sosyal ağlar gurubun içerisindeki bireylerin paylaşım düzeyleri, bilgi alışverişi, yapmış oldukları faaliyetleri ve süreçlerini konu alır. Bir bireyin yeni ağlar oluşturmaya veya var olan ağlarını güçlendirmesine katkı sağlayan sosyal ağlar bireylerin grup içerisindeki konumuna da odaklanır. Sosyal ağ kuramı varlığını toplumsal bir örgüt veya toplumsal bir grup içerisinde belirgin bir biçimde göstermektedir. Kadın günleri de sosyal ağ oluşturmada önemli bir toplumsal grup özelliği taşımaktadır. Bu sebeple katılımcılara yöneltilen “Kadın

günlerinde tanıştığınız kişilerle düzenlenen bu günler haricinde de görüşür müsünüz?” sorusuna aldığımız cevaplar neticesinde oluşan temada kadın günlerinde oluşan sosyal ağlar üzerinde durulmuştur.

“Günlerimiz bile o şekilde böyle bir ortamda kadınların buluşması, birbirini tanımayan insanların bile para vesilesiyle bir araya gelmesi bence ciddi anlamda güzel bir sosyallik hiçbir kadın şey yapmıyor, yani fire vermeden geliyor. Sohbet, muhabbet, pasta, börek, çörek, muhabbet ediyorlar ve 10. ayın sonunda bir bakıyoruz ki gerçekten güzel arkadaşlıklar olmuş. 1. ayda birbirleriyle muhabbet etmeye çekinen kadınlar 3. ayda merhabalaşan kişiler oluyor işte 10. ayda başlangıçtan çok daha iyi bir dostlukları oluyor. O yüzden sosyalliğe ciddi bir katkısının olduğunu düşünüyorum (G2, 24).”

Ekonomik ve sosyal amaçla kurulan günlerde birbirini tanımayan insanların bir düzen halinde ayda bir buluşmaları ilk aylarda kaygı durumu yaratsa da sonraki aylarda birer arkadaşlık birer sosyal ağa dönüşebilmektedir. Süreç ve kaygı arasında ters bir ilişki olduğu görülmektedir. Katılımcıların söylemlerine baktığımız zaman;

“Çünkü ben zaten yeni insanlar tanımak istiyorum, yani insanlarla tanışmak istiyorum kendi arkadaş grubunun yanında arkadaşlarımdan getirdiği insanlara, arkadaşlarıma güven duyduğum kadar onları da tanımak güven duymak istiyorum. Kadın günlerinde de yeni tanıştığım insanlar beni mutlu ediyor (G15, 35).”

Katılımcıların söylemleri değerlendirildiğinde temel hedeflerinin yeni sosyal çevre edinmek ve ilişkilerin niteliksel olarak güçlü kılmak olduğu analiz edilmiştir.

“Ben özellikle çevre edinebilmek için katılıyorum bu günlere. Örneğin bakarım arkadaşım bir güne katılmış hiç kimseyi tanımazsam da sırf çevre edinirim diye arkadaşıma bende katılabilir miyim derim ve katılıyorum (G, 30).”

Katılımcıların fayda odaklı oluşturduğu ilişkilere, oluşturulan etkinlikler sayesinde daha kolay erişilir.

“Bence tüm ilişkiler böyle kurulmalı yani bir arkadaşın sana maddi manevi bir katkısı yoksa olmasın. En yakın arkadaş bile sana çıkar sağlamıyorsa arkadaşlığın bir önemi kalmıyor akraba da öyle gün grupları da. Katıldığımız günler bize fayda sağlayacak hem gün devam ederken hem de sonradan. Ben bu günler sayesinde çok insan tanıdım bana fayda sağlayacak çok insan (G,25).”

Kadın günlerine sosyal ağ edinmek için katılım sağlayan katılımcılar var olan ağlarından ziyade yeni insanlar tanımaya yeni sosyal ağlar edinmeye açık haldedirler. Bunun yanı sıra bireyin sahip olduğu sosyal ağda oluşan zayıflığı güçlendirmek

amaçlı da kadın günleri oluşturan veyahut kadın gününe katılan katılımcılar mevcuttur.

“Bu tarz toplanmalarda işte bu gün grupları akraba gruplarını da güçlendiriyor, akraba bağlarına güç katar. Bu durum şahsım adına bence olumludur, gün gruplarını ve akraba ilişkilerini güçlendiren bir şeydir. Biz Bingöl'e geldiğimiz zaman bir kaç defa oluşturdum akrabalı gün gruplarını çünkü Bingöl'e geldiğimde akraba ilişkilerinin zayıf olduğunu gördüm böyle bir günün bağı kuvvetlendireceğini düşünerek oluşturdum. Çok kez bu akraba bağına güçlendirmek için gün grubu oluşturdum akrabanın birbirine gitmesi birbirlerini arasındaki iletişimi güçlendirmesi önemlidir. Akrabalar içerisinde birbirinin evini bilmeyen, henüz birbirinin evine gitmemiş akrabaların olduğunu fark ettim yani hiç birbirine gitmeyen, hiç birbirlerini sosyal hayatta tanımamış, birbirlerini sadece bir taziyede bir düğünde görüp selam vermiş kişilerin, akrabaların sosyal ilişkilerinin sadece o boyutta olduğunu görünce bu duruma el atmamız gerektiğini düşündüm. Bu durumu birkaç kişiye açınca olumlu baktılar sonra işte bende yeni geldiğim için benimde tanımadığım kişiler olabiliyordu, işte katılacak gelecek olanlara haber verilmesini söyledim. İlk oluşturduğumuzda günü katılım sayısı az olsa da bu katılım sonra doğru epey fazlalaştı gün bittiğinde akrabalarından tekrar yapalım yönünde istekler gelince bunu tekrar tekrar sürdürdük (G18, 43).”

Kadın günü aktivitesi katılımcının da söylemi üzerine ilişkileri güçlendirdiği ve sosyal alanda bireyleri bir araya getirdiği ortaya çıkmıştır. Sosyal ilişkilerin sıklaştığı kadın günlerinde bireyler birbirlerini; mahrem alan diye tabir edilen evlerinde tanıyıp, evlerinde o ilişkiyi oluşturması birbirleri arasındaki iletişimi güçlendirir. Akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerin zayıfladığı günümüzde bu tarz etkinlikler var olan ilişkiyi güçlendirmesinin yanı sıra yeni sosyal ilişki oluşturmaya zemin hazırlar. Toplumsal ilişkilerin sağlıklı bir biçimde ilerlemesi için çoğu zaman kadın günleri tarzında destekler sağlanması süreci hızlandırır. Akrabalık ilişkilerinde bir çaba harcamadan oluşan sosyal ağlar, aradaki iletişim güçlü tutulduğu takdirde süreklilik kazanmaktadır. Fakat aradaki iletişim sağlıklı olduğu takdirde sosyal ağ güçsüzleşir.

“Var olan arkadaş akraba tanıdık kişilerle kopukluk yaşanmasın, var olan bağları daha da güçlendirmek adına ya da yeni yeni insanlarla tanışmak, o sosyalliği oluşturmak adına böyle etkinlikler yaparız. Bir de var olan etkinliğe davet etmişlerse katılırız örneğin akrabaların ya da arkadaşların bir günü vardır bizi davet etmiştir tabi ki katılırız (G19, 45).”

Katılımcının söylemleri kadın günleri gibi etkinliklerin var olan sosyal ağları koruyup yeni sosyal ağlar da oluşturduğunu desteklemektedir. Farklı bir ile taşınmış ya da bulunduğu ilde tanıdığı olmayan kişiler sosyal ağ oluşturmada; komşu, eşin iş arkadaşları, çocuğunun okul arkadaşlarının ebeveynleri gibi sosyal ilişkiler kurarlar. Bu kurdukları sosyal ilişkileri pekiştirmek amacı ile kadın günleri düzenlerler veya var olan kadın gününe katılım sağlarlar. Düzenledikleri etkinlikler ile oluşturulan sosyal ağlar bireye güven atfeder. Farklı bir ilden gelen bir birey kendini o ilde güvensiz hisseder ve bunu aşması için sosyal çevre edinir. Sosyal çevre edinmenin de en sağlıklı yolu bu tarz etkinliklerdir.

“Evet, tanıdığım ve tanımadığım kişiler var tabi ki gün grubumda yani ilk başta herkes herkesi tanımaz ve bilmediğin bir şehirde de kimseyi tanıımıyorsun zaten bu günlerin bence bir amacı da tanımadığın insanlarla tanışmak ve yeni kişiler tanımadır. Olumlu birçok noktası vardır ve bence bu gün gruplarıyla birlikte insanlar dışarıda rasgele tanıştığı ya da zorunlu katıldığı bir ortamda tanıştığı kişilerle kurduğu ilişkiden daha sağlıklı ve sağlam ilişkiler kuruyorlar. Daha fazla güveniyorsun (G11, 29).”

Sosyal ilişkiler kurmak isteyen bireylerin tercih ettikleri kadın günleri katılımcıların düşünceleri üzerinden, ilişkilerin daha sağlam olduğu yönündedir. İn formel oluşturulan ilişkilerden ziyade formel bir ilişki biçiminin oluşmasına katkı sağlayan kadın günlerinde oluşturulan ağlar daha sağlıklı bir biçimde oluşur. Sosyal ağ kurmanın esas kurallarından biride bireylerin sahip olduğu sosyal gruptaki insanlar gibi düşünüp onlar gibi hareket etme yöneliminde olmaktır. Bireyler grupta kabul görmek için guruba uyum sağlamak mecburiyetinde kalırlar. Toplumdaki bireyler toplumda yaşanan değişim ile yaşamlarını sürdürebilirler fakat uyum kalıpları olmadan toplumsal hayat içerisinde yaşamlarını sürdürmeleri olanaksızlaşır (Riesman, 2019, s. 26).

“Yeni tanıdığım insanlar da eğer ev sahibi bensem onu rahat ettirmek için elimden geleni yaparım yani rahat etmesi benim evime gelmiş benim ikramlıklarımı tadıyor benim evimde rahat etmesini sağlarım. Çünkü olumlu bir şekilde ayrılırsa olumlu bir şekilde güven oluştururum yani onu mutlu etmek için elimden geleni yaparım. Ben tanımadığım bir gün grubunun ortamına bir keresinde gitmiştim. Tanımadığım bir gruptu ne oldu ilk kendimi böyle bir yabancı gibi hissettim Evet bir arkadaş tanıdığım vardı ama diğerleri tanımadığım insanlardı bu da biraz beni tedirgin etti güvensiz hissettim kendimi. Tanımadığım bir insanın evine girdiğim için biraz güvensiz, tedirgin oturuyordum. Önce çevreyi bir gözlemledim ve onların hareketlerine göre hareket etmeye başladım, guruba uyum sağladığımı hissetmelerini istedim ev sahibi de o güveni sağladı bana açıkçası ve

gayet mutlu ayrıldım o ortamdan. Sonradan da o ortamda tanıştığım kişilerle görüştim evine gittiğim kişiyle hala da görüşüyorum o iletişimi sağladı o güveni verdi bana sağ olsun. İşte bu yüzden bende evime gelen tanımadığım insanlara o güveni vermek mutlu ayrılmasını sağlamak isterim çünkü bu tür gruplar bize arkadaşlık kazandırır o arkadaşlar belki de hayatımızın en zor noktalarında bize destek olurlar bilemeyiz (G5, 27).”

Kadın günleri etkinliğinin yeni tanışan bireylere daha fazla hizmet ettiği görülmektedir. Katılımcılar, güven faktörünün sosyal ağ oluşturmada önemli etken olduğunu dile getirip bu güveni oluşturmak içinde yapılacakları ve kendi yaptığı yöntemi ifade etmişlerdir. Bununla birlikte grup gibi hareket etmesi guruba daha kolay adapte olmasını sağlamıştır. Bütün bunların üzerine katılımcı sağlıklı bir sosyal ağ oluşturmuş ve bu sosyal ağı görüşmeleri devam ettirerek sürekli hale getirmiştir. Sosyal ağlar bu tarz etkinliklerle olduğu gibi grup dışında da oluşturulup, grup ile pekiştirilebilmektedir.

“Kimi zaman dışardan kurulan bir ilişkiyle bu tarz etkinliklerle daha güçleniyor, kimi zamanda birbirini tanımadan böyle etkinliklerle oluşturuyoruz o bağları (G12, 32).”

Katılımcılar tanışıklık noktasında çok hassas davranmalarına karşın çoğu katılımcı grubun amacının zaten yeni kişiler tanımak olduklarını vurgulamıştır.

“Ben genellikle tanıdığım insanlarla gün yapmayı isterdim çünkü tanıdığım insanlarla zaten o güveni oluşturmuşsun ama katıldığım günlere farklı farklı insanlar geldi. Gelmesinler de diyemiyorsun sonra baktım ki gayet iyi uyum sağlıyor bize hatta onlarla tanıdığım kişilerden daha samimi ilişki kurduğumda oldu bu yüzden yani hem tanıdık hem de tanıdık olmayan olur (G4, 26).”

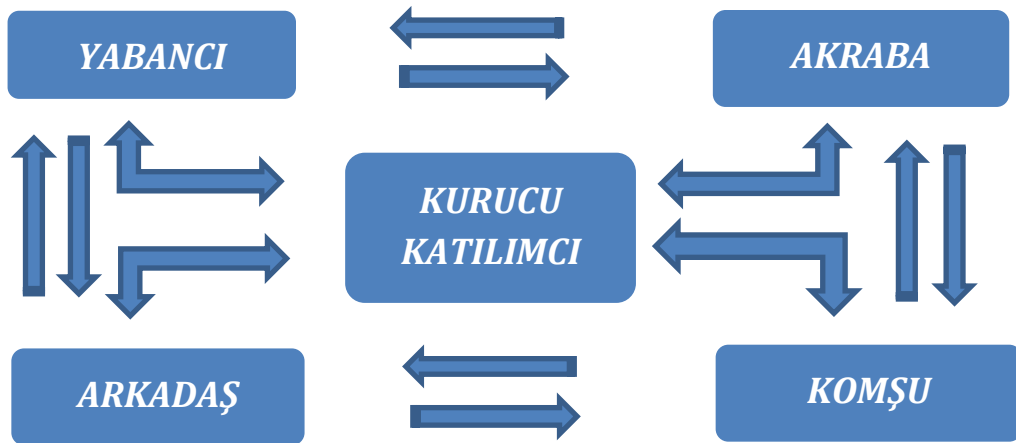
Katılımcıların bazıları bu tarz etkinlikler ile ilişki kurup sosyal ağ oluşturmayı daha sağlıklı bulurken bazı katılımcılar ise bu tarz etkinlikleri sosyal ağları geliştirmede araç olarak görmektedir. İlişkilerin kadın gününden önce oluşturulması ya da sosyal çevrelerinde var olan iletişim kurduğu, anlaştığı kadınlar ile ilişkilerini ileri düzeye taşımak veya sık sık görüşme imkânı elde edebilmek için kadın günü etkinliklerini oluşturmayı doğru bulan katılımcılara göre ilişki biçimini böyle tanımlamaktadırlar;

“Yani birbirini tanımadan bizzat direk evlerine gidip gelmelerini doğru bulmuyorum açıkçası, insanların hangi yapıda olduğu hangi düşüncede olduğu hangi amaçlarla o güne katıldığını bilemeyiz bu yüzden o ilişkilerin hangi boyutta taşınacağını bilemem yani o yüzden de öyle bir etkileşime girmem. Benim için önemli olan tanıma noktası galiba çünkü hayatımıza kolay kolay birilerini almıyoruz o yüzden de tanımak gerekiyor. İlla o günde

tanışıp o günde devam edecek diye bir şey yok o günden önce de tanışırsın o günden sonra da devam edersin bu ilişkileri biraz daha sağlamlaştırır. İlişkilerde güven ağı oluşturur yani önce birbirini tanıyıp ondan sonra gün aşamasına geçilmesi gerektiğini düşünüyorum. O ilişki boyutu da ilerledi mi insanlar birbirine daha fazla güvenir ve paylaşımlarda daha fazla olur diye düşünüyorum yani sadece o gün grubuyla kalmamalı ayriyeten başka zamanlarda gün bittiğinde de görüşülmeli bence. Yani şöyle birinci öncelik maddi boyut iken ikinci öncelik ise biraz daha arkadaşların ile zaman geçirmek. Çünkü iş ortamında yoğun bir iş temposu içerisinde çalışıyoruz 10-15 dakikalık aralarda maalesef ki istediğimiz iletişimi ya da yakınlığı hissedemediğimiz için o anki paylaşacağımız ya da paylaşamadığımız duyguları daha iyi yaşayabilmek adına kadın gününü bir araç olarak kullanabiliyoruz (G9,28).”

Katılımcıların düşünceleri doğrultusunda kadın günleri sosyal ağlar oluşturmada önemli bir konumdadır. Sosyal ağların kadın günlerine kadın günlerinin de sosyal ağlara katkıları oldukça fazladır. Kadın günlerinde bireyler arasında paylaşımı artıran sosyal ağlar, aynı zamanda bilgiye doğru ve hızlı bir biçimde erişim sağlar. Bunun yanı sıra işbirliğini güçlendirir ve yeni sosyal sermaye kapıları aralar. Kadın günleri bireyler arası ilişkileri güçlendirmekte ve yeni ilişki ağları oluşturmaktadır. Sosyal ağlar kadın günlerindeki ilişkilere odaklanarak etkileşimin artmasına katkı sağlamaktadır.

Kadın günlerinde öncelikle kadın gününü oluşturan bir kişi vardır bu kişiyi katılımcılar organizatör (G14, 34), lider (G12, 32) ve kurucu (G4, 26) şeklinde adlandırmaktadır. Kurucu şeklinde adlandırılan kişi var olan grupta herkes ile yakın bir ilişki içerisinde. Kurucuya sosyal ağ oluşturma yönünde de oldukça sorumluluk düşer. Kurucunun etkisiyle oluşturulan sosyal ağlar aşağıda şekil 2 de görülmektedir.



Şekil 3. 5:Sosyal Ağlar

Kurucu kendi sosyal çevresinden oluşturduğu sosyal ağları bir grup haline getirmektedir. Kurucunun sahip olduğu o sosyal ağlara artık gruptaki herkes sahip olabilmektedir. Kurucunun akraba gurubuna dâhil ettiği komşular, komşu gurubuna dâhil ettiği arkadaşlar ya da guruba birilerinin vasıtası ile dâhil edilen yabancılar ile yakın ilişkiler içine girerler ve birbirlerinin sosyal ağları olurlar. Kadın günleri bu oluşturulan sosyal ağlara güç kazandırır, zayıf olan ağları güçlendirir ve farklı ağlar arasında bir köprü görevi görmektedir. Kadın günleri sosyal ağlara bir alan sunar ve o alanda varlığını göstermesini sağlamaktadır. Yapılan çalışmada katılımcıların söylemleri de bu durumları desteklemektedir.

Temada elde edilen sonuca göre sosyal aktivitede bireylerin yeni ilişkiler oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Kadınların oluşturdukları bu günlerde amaç yeni insanlar tanımak ve yeni çevreler edinmek olduğu ve kadın günlerinin de bu amaca hizmet ettiği sonucuna varılmıştır. Kadınlar günler sayesinde yeni sosyal ağlar edinir veya var olan sosyal ağlarını güçlendirirler. Kadın günlerinin birbirlerini tanımayan kişilerin veya tanıyıp sosyal ilişki oluşturmayan, uzun süreler görüşmeyen uzak ilişkileri yakınlaştırdığı gözlemlenmiştir. Akraba, komşu, arkadaş ilişkilerini güçlendirdiği, yeni ilişkiler oluşturduğu sonucu ortaya çıkarken; sosyal ağlar oluşturup var olan sosyal ağlara yeni ağlar kattığı sonucuna varılmıştır.

3.4. Kadın Günlerinde Bir Sosyal Sermaye Faktörü Olarak Güven

Sosyal ilişkilerin temelini oluşturan güven faktörü kişiler arası çabanın ürünü olarak tanımlanabilir. Güven karşı kişiye duyulan inançtır. İlişkileri sağlamlaştıran, toplumları bir arada tutan bir faktördür. Toplumsal ilişkilerin canlılığını koruyan güven faktörü dinamik bir yapıya da sahiptir. Bu dinamik yapıyla bireylerin kişisel sorumluluklarını da yerine getirmesine katkı sağlar (Aktan & Çoban, 2008). İnsanlar arasındaki ilişkinin odağı olan güven, gruplar ve örgütler içinde bir zorunluluk taşımaktadır. Güven duygusu kısa zaman içerisinde oluşturulan bir duygu değildir, uzun vadede oluşur ve sağlamlaşır. Güvenin oluşturulduğu bir grupta insanlar sağlıklı ilişkiler kurmaktadır. Mikro düzeyde etkileşimler öncelikle güven faktörünü oluşturmakta, daha sonra makro düzeyde sosyal güveni meydana getirmektedir. Bununla birlikte gruba entegrasyon sağlayıcı etkilerle toplumsal güven ve değerlerin oluşumuna katkı sağlamaktadır (Baykal & Gürbüz, 2016, s. 81). İki

yönlü bir süreç olan güven her iki bireyin ya da bir grupta yer alan bireylerin karşılıklı etkileşimi ile oluşur. Bir grupta oluşmayan güven o gurubun devamlılığını sekteye uğratar hatta gurubu yıkabilecek güçtedir. Soyut bir kavram olduğundan varlığı hissiyat ile oluşur bireylerin bu duyguyu hissetmesi şarttır.

“Kendimizi direk açmadan gelişigüzel konuşuyoruz karşıyı tartıyoruz önce bir güvenilebileceğimiz bir kişilik mi çünkü gün gruplarında ya da toplandığımız arkadaş gruplarında o güven ortamı oluşmuşsa her şey konuşulur o ortamda bu sebepten ötürü önce tanımadığımız kişiyi tanımaya çalışıyoruz. O bize kendini tanıtıyor biz ona kendimizi tanıtıyoruz zaten eğer anlaşılabileceğimizi düşünüyorsak bağımız kuruluyor. İlk başta tabi ister istemez biraz tedirgin yaklaşıyoruz sonra açıyoruz kendimizi ama kişinin bize verdiği güvenle birlikte o güveni vermişse o güveni hissedebilmişsek devam ediyoruz kurduğumuz iletişimi ve ilişkiyi sağlamlaştırıyoruz (G11, 29).”

Toplumsal hayat içerisinde bireyler tanımadıkları kişilere karşı güvensizlik duymaktadırlar. Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde bilindiği üzere bireyler fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra güvenlik ihtiyacı duyarlar. Bireyin güven duygusu ile yaşama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Birey sahip olduğu ortama güven duymak ister ve o ortamda güvenli ilişkiler kurmak istemektedir. Güven ihtiyacı karşılanmadan birey kendini o guruba ait hissedemez. Bireyin güven ihtiyacının karşılandığı grupta hiyerarşiye göre bir sonraki basamak aidiyet isteğidir. Bu basamakta aidiyet ve sevgi hissiyatı ortaya çıkmaktadır. Birey güven duyduğu bir grup içerisinde sosyal ilişkiler kurmaya başlar. İhtiyaçlar hiyerarşisinin güvenden sonraki basamağının toplumsal ilişkiler ve ikili ilişkiler olduğu aitlik duygusu, sevgi duygusu hâkim olmaktadır. Toplumsal ilişkiler de guruba aidiyetle başlamaktadır (Çoban, 2021, s. 114). Kadınların oluşturduğu toplumsal grupta da bireyler fizyolojik ihtiyaçlarının temin edebileceklerini bildikleri için doğrudan güven arayışına girmektedirler grupta o güveni sağladıklarında ise sosyal ilişkiler kurarlar.

“Güven çok önemli çünkü biz arkadaş ilişkilerinde ya da kendi ilişkilerimizde normal her türlü ilişkide güven ararız temel nokta bence güvendir (G9, 28).”

Güven olgusu, toplumsal hayatın vazgeçilmez bir etkenidir. İnsanlar güven olgusu ile topluma karışır ve toplumsal hayatta sosyal bir alana dâhil olur. Güven olgusunu araştırmaya katılan bütün katılımcıların önemseddiği görülmüştür. Bu noktada bir diğer katılımcının söylemleri aşağıdaki gibi olmuştur;

“Çünkü karşıdaki güven vermeli bence bir sosyal ortama geliyorsun hadi parayı da geçtim bir sosyal ortama giriyorsun o senin mahremiyetine giriyor sen onu mahremiyetine giriyorsun bu bence güvenle olacak işlerdir. Yani arkadaşım güven verdiği için ben de katılayım bu gün gurubuna eve gireyim bir bakayım anlayabileceğim insanlarsa yani o iletişimimiz tutarsa devam ederim tutmazsa çıkarım diye düşünmüştüm. Eğer anlayamazsak hiç gitmem dedim parayı veririm parayı alırım birikim amacıyla devam ederim diye düşünmüştüm aklımdan öyle geçirmiştim. Ama yani katılımcıların kişilik özelliklerinden çok işte o ortamın sohbeti o iletişimini o muhabbeti herhalde devam ettirdi bana bu kadın gününü, yani güven olmasaydı o iletişim sağlanmasaydı devam etmezdim. Öncelikle güven vermeli karşıdaki kişiler işte ben ortak arkadaş vasıtasıyla girince o güven ister istemez oluşuyor. Buda çok önemli gireceğin ortamda en az bir tanıdığın ve güven duyduğun insan varsa o ortamda iletişimi daha rahat kurabiliyorsun daha rahat güven duyabiliyorsun (G7, 28).”

İnsan yaşamında güven çok önemli bir yere sahiptir. Güven toplumu bir arada tutan bir olgudur. İlişkilerin başlangıç noktasını oluşturan güven olgusu kadınların kurdukları sosyal gruplarda da ilk basamak olarak görülür. Bireyler birbirlerine karşı duydukları güven ile o gurubun devamlılığı sağlanmaktadır. İlişkiler olumlu yönde kolektifleşmektedir. Bireyler bireyselleşmenin varlığını unutup sosyal ilişkiler kurarlar fakat bireyselleşmenin devamlı olarak yaşam alanımızda olduğunu bilinmeli bu bireyselleşmenin yaşamlarımız üzerinde kurduğu etkinin üstesinden gelebilmek için bir takım yöntemler bulunmalı ve bireyselleşmenin varlığını bilerek hareket edilmelidir (Bauman, 2005). Bireylerin bulduğu bu yöntemler de nitekim kadın günü gibi etkinliklerdir. Bireyler bu bireysellikten, tekellilikten ziyade kolektif olmayı sosyal ilişkiler kurmayı ister bu sosyal ilişkileri kurarken de ince eleyip sık dokurlar. Birey sahip olduğu grupta güven oluşturamamışsa o gruptan kendini sosyal olarak soyutlar ya da grupta kalma konusunda tereddütte düşer. Yalnızlık olgusunun temelini de güven faktörü oluşturur bireyler güven duymadıkları bir toplumda sosyalleşmek ve toplum içerisine karışmak istemezler.

“Aslında yine şuraya geliyoruz güven noktasına güven problemi insanları yalnızlığa itiyor güven problemleri insanlar bireyselleştiriyor aslında yalnız olan bireylerin çoğunda yani yalnızlığı tercih eden insanların birçoğunda muhakkak güvenini sarsacak biri veya bir olay yaşamıştır. Yani onun güvenini kırarak onun düşüncesini kırılmış o güvenini kırmış bir olay yaşanmıştır. Bir insan kendini soyutluyorsa bu tarz etkinliklere girmiyorsa ya da bu gün gruplarına katılmıyorsa ya da girerken katılırken 2 defa düşünüyorsa ya bir yara almıştır ya da ciddi anlamda kırılmıştır ya da sosyal değildir. Ama insanlar doğuştan asosyal olmaları çok zordur çünkü dediğim gibi insanoğlu sosyal bir varlıktır (G18, 43).”

Kadın günlerinde bireyler sosyal güvenin yanında ekonomik olarak da güven ihtiyacı duyarlar. Kadın günlerinde belirlenen bir miktar para veyahut altın ile aylık gün sırası kimde ise ona ödeme yaparlar. Kadın günlerinin ekonomik boyutu güne katılan bireyler için arka planda gibi görünse de maddi boyut olduğundan insanlar güven duygusunu daha üst boyutta ararlar.

“En önemlisi dürüst olmaları gerek sözlerine güvenmemiz gerek güven vermeleri gerek. Mesela şuan katıldığım günde ben bir tek arkadaşımı tanıyorum ama ben arkadaşima güveniyorum ki katılıyorum değil mi? Yani ben şimdi tanımadığım insanlara nasıl güvenip de yarım altınına güne gireyim işte o güveni oluşturmak için giriyorum. Bu günlerde bu yüzden güven çok çok önemli (G20, 51).”

Katılımcılar güven noktasında daha önceden tanıdıkları kişilere daha fazla itimat ederler. Birini tanıyor olmak o kişiye karşı güven duygusunu artırır. Yapılan çalışmada katılımcıların bazıları tanıdıklara daha fazla güvendikleri ama yeni insanlar tanımanın da sosyal açıdan olumlu bir durum olduğunu dile getirmişlerdir.

“Tanıdığım kişilere daha fazla güvenirim yani ama eğer güvendiğim bir kişide varsa fark etmez yani yeni kişiler tanımakta güzeldir. Yeni dostluklar ediniz buda güzel bir şeydir (G22, 60).”

Güven, insanların ihtiyaç duyduğu temel etkenlerden biridir. Hayatın sermayesi olarak görülen güven kişiler arası ilişkilerde aranan faktördür. Anlamalı bir ilişki ve yaşam için kişiler veyahut grup arasında güven olmalıdır. Yapılan kadın günü etkinliğinde de kadınlar temel noktayı güven olarak görürler.

“Tabi ki de güven çok önemli yani güven olmazsa böyle bir etkinliğe katılmazsın da şöyle düşün en başta parayı sen almıyorsun en son alıyorsun yani o kişiler günleri geçtikten sonra sana günün geldiğinde parayı vermeye bilirler. Buda çirkin olur ve güven problemi yaşarsın ve bununla birlikte bir daha tanıdık tanımadık hiç kimseyle böyle bir etkinlik yapmazsın o yüzden böyle toplu etkinliklerde güven çok önemli. O güveni oluşturmak çok önemli o güveni oluşturduğun anda her şey yaparsın paylaşımın artar bir daha görüşmek istersin bu yaptığın etkinliklerin sürekliliği gelir. Ama bir sorun olmuşa güven sarsacak bir sorunla karşılaşmışsan bir daha böyle bir etkinliğin devamlılığı olmaz böyle bir etkinliğe girerken iki defa düşünürsün (G12, 32).”

Gruplar içerisinde oluşan güven sosyal sermayeyi de artırır. Bireyler grup içerisine sahip oldukları sosyal sermayeleri ile dâhil olurlar ve var olan gruptaki bireyler ile de yeni sosyal ağlar edinip bu sosyal sermayelerini güçlendirirler. Sosyal

sermaye edinmelerini hızlandıracak etken ise güvendir. İnsanlar güvendikleri insanlardan yardım talep eder veyahut güvendikleri insanlara kefil olurlar.

“Yardım talep ettiğim kişi ile ilgili ise yardım edebileceğini düşünüyorsam reddedilmeyeceğimi düşünüyorsam tabii isterim. Sonradan tanıştığım insanlarla da rahatlıkla yardım isterim eğer paylaşımınız artmışsa eğer o yakınlığı hissedebilirsem yani güveni vermişse isterim tabii ki niye istemeyeyim. Daha farklı halledebilme yöntemlerim varken yardım istemem ama güvendiğim o işimi halledebilecek bir insansa beni geri çevirmeyecek bir insan her şeyi talep ederim tabii ki. Onlarda talep ediyor işimizle alakalı sorular sorabiliyorlar. İşte böyle bir akrabamız var böyle bir tanıdığımız var sizin kurumdan destek alıyor desteğinde bir problem var onu halledebilir misiniz diyorlar. Ya da sizin kurum destek sağlıyor bizim akrabada durumu böyle böyle gönderirsek yardımcı olur musunuz diye ben de tabii ki yardımcı oluyorum elimizden geldiğince elimizden gelen şey ise yardımda bulunuyoruz (G7, 28).”

Kadın günleri içerisinde kadınlar birbirlerine güven verdiklerinde artık birbirlerine referans olacak bir ilişkiye sahip olurlar.

“Genellikle referansı güçlü olan insanlarla güne katılırim bir insanı referansı güçlüyse yani tanıımıyorumdur ama dâhil etmek isteyen kişinin referansı bende güçlüyse ona güvenerek o kişiyi getiren kişiye güvendiğim için dâhil ederim (G18, 43).”

Sosyal sermaye ve güven ayrılmaz ikili konumundadırlar. Güven olmadan sosyal sermaye olgusunun ilişki ağını oluşturması mümkün olmamakla birlikte güven faktörü sosyal sermayenin ilk şartını oluşturmaktadır (Aslan, 2016). Fukuyama’nın güven olgusunu sosyal sermaye olgusu yerine kullanmakla sosyal sermaye ve güvenin bir olduğu düşüncesini oluşturması veya Putnam’ın güven problemi olan bireylerin bireyselleşme yolunda ilerledikleri görüşü güven olgusunun önemini açıkça ortaya koymaktadır (Aydemir, 2011, s. 71). Güven duygusu iletişim ve ilişki artığında artar, tıpkı sosyal sermaye olgusu gibi kullanıldığında güçlenir. Güveni yüksek olan grupların sosyal sermayesi de güçlü olur. Sosyal sermaye, iletişim ağları ve güvenden oluşan bir kavram olmakla birlikte insanlığın toplumsal eylem ve etkinliğini artıran önemli bir kaynaktır. Buna birlikte toplumsal etkinliklerde kendi varlığını ve gücünü güven faktörü ile artırır. Oluşan toplumsal etkinliklere en güzel örnek de kadın günleridir. Kadın günleri güven ve sosyal sermaye olgularının yuvası konumundadır. Kadın günlerinde sağlıklı bir iletişim güven ağından geçer sağlıklı güven ise sağlıklı sosyal sermayeler meydana getirir. Güven bireylere ortak fayda sağlayacak aktiviteleri organize etme imkânı sunar. Katılımcılara sunulan “Birlikte

gün yapmayı planladığınız kişilerde ne gibi özellikler ararsınız?” sorusuna verilen cevaplarda güven faktörü öne çıkmaktadır. Temada elde edilen sonuca göre güven faktörü tüm ilişkilerde önemli bir faktör olduğu ve kadınların oluşturduğu gün gruplarında da önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcılar etkinliğe katılmadan önce veya katıldıkları andan itibaren grup içerisindeki bireylere güven duymak istedikleri sonucuna varılmıştır.

3.5. Kadınlar ve Çocukları İçin Bir Toplumsallaşma Aracı Olarak Kadın Günleri

Toplumsallaşma, bireyin var olan toplumun üyesi olma süreci olarak bilinir. İnsanlar başkalarının varlığına ihtiyaç duyan canlılardır. Pozitif bir ilişki ile oluşturulan gruplar cemaat yapısını temsil ederken modern çağda bireyler cemiyet duygusu ile ilerlemeye çalışmaktadırlar. Cemiyetin anti tezi olarak bilinen toplum ve grup aslında geleneksel olan cemaat yapısı, modern yaşamda bireyin habitatıdır (Tönnies, 2020). Bu habitat içerisinde yer almak istemeyen ve modern zamana ayak uydurmaya çalışan bireyler kendi içlerine kapanır ve yalnız kalarak kendilerini gerçekleştirmeyi hedeflerler. Modernleşme ile birlikte cemaat yapısı zayıflamaya başlasa da birey yalnızlaştığı oranda toplumsal alana ilgi duymaya başlamaktadır. İnsanların gelişimi de var oldukları topluma ve kültüre adapte olmasıyla sağlanır. Sağlanan adaptasyon durumu bir süreçtir ve bu süreç toplumsallaşma diye nitelendirilir. Toplumsallaşma iletişim sonucu oluşmuş bir kolektif bilinçtir. Arkadaş, okul, sosyal çevre her biri birer toplumsallaşma merkezidir. Toplumsallaşmanın merkezinde ise anne ve babalar vardır. Toplumsallaşmanın başladığı yer ailedir (Atak, 2017, s. 167). İnsanlar bireysel farklılıklarına rağmen toplumla bütünleşmeyi, toplumla uyumlu olmayı ve toplum içerisinde bir kimlik kazanmayı toplumun norm, davranışlarına uygun hareket etmeyi toplumsallaşma süreci içerisinde öğrenmektedirler (Coştu, 2009). Bireyin sosyalleşmesi için toplumda atfedilen kimliğe sahip olması ve bir bütün olarak toplumla bütünleşmesi gerekmektedir. Birey sahip olduğu gurubun kural ve normlarına uyarak etkileşim sürecine girer buda bir tür sosyalleşme sürecini oluşturur. Kadın günleri de bir toplumsallaşma merkezi konumundadır. Bireylerin sosyal olarak vakit geçirdikleri, kaynaştıkları bir alan olan kadın günleri toplumsallaşmaya büyük katkılar sunmaktadır.

“Yani benim asıl amacım guruba dâhil olmadır çünkü ben maddi yönünü, ekonomik yönünü pek düşünmüyorum ben o parayı kendim de biriktirebilirim. Ama işte o amaçla yapıldığı için o guruba katılabilmem için o grubun kurallarına uymam gerek ben o gruptaki sosyalleşmeyi seviyorum (G14, 34).”

Sosyal aktivitelerin azaldığı günümüzde insanlar enerjilerini boşaltacağı yeni sosyal aktivite arayışına girerler. Sosyal aktiviteler oluşturarak hem kendi hayatlarına hem de topluma hareketlilik kazandırırılar. Bu sosyal aktivitelerin bireyin hayatına psikolojik yönde olumlu etkileri olur.

“Geleyim işte bir stres atayım diye düşünürler. Özellikle ev hanımlarının vakti daha çok evde çocuklarıyla geçenlerin bir stres atma aracı olduğu için toplumsal olarak bence güzel olumlu bir şey kadınlar açısından bir araya gelmeye deşarj olma durumu var bir rahatlama oluyor (G7, 28).”

Toplumsal alanda meydana gelen değişimler toplumsallaşmayı da etkilemektedir. Modernleşme toplumdaki en büyük değişimlerden biridir, modernleşme ile birlikte sosyalleşme sürecine ket vurulmuştur. Gündelik hayat içerisinde bireyin yapmış olduğu faaliyetler değişmiş ve dış dünyadan ziyade iç dünyasında yaşayan birey artık tüm günlük yaşamını evinde geçirip bir döngü halinde günlerini geçirmeye başlamıştır. Bununla birlikte boş zamanlar algısı da değişmiştir. Bireyler daha geniş sosyal alanlara sahipken; komşuluk, akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerinin sağlam bir şekilde sürdürüldüğü zamanlarda boş zaman aktivitesi aranmaz boş zamanını değerlendirme çabasına çok nadir girerler. Fakat modernleşme ile birlikte insanlar yalnızlaşıp güvensizleşince rekreasyon faaliyetlerine ihtiyaç duymaya başlarlar. Buna istinaden;

“Yani bir nevi boş zamanını değerlendiriyorsun özellikle ev hanımlarında boş zamanlarında değerlendirme çok oluyor. Çünkü ev hanımları sürekli evde biz çalışanlar dışarı çıkabiliyoruz, iş yerine gidiyoruz orada bizler birazcık daha sosyallik kazanabiliyoruz. Ama ev hanımları öyle değil maalesef sürekli evde olduğu için onlar için boş zaman değerlendirme olarak görebiliriz yani gerçi bizim için de biz sonuçta çalıştığımız saat dilimin içinde sosyalleşemiyoruz boş olduğumuz vakitte sosyalleşiyoruz o yüzden bizim için de bir nevi bir boş zaman değerlendirme olarak görebiliriz (G9, 28).”

Katılımcıların görüşlerini temel aldığımızda katılımcılara göre kadın günlerine katılım, bir boş zaman değerlendirme aktivitesi olarak görülmektedir.

“Öncelik amacım boş vaktimin değerlendirilmesidir (G11,29).”

Kadınlar, özellikle ev hanımı olan kadınlar ev rutinlerinden, günlük yaşam gaillesinden uzaklaşmak ve o günlük rutinleşmiş ağını kırmak için etkinlikler düzenleyip katılım sağlarlar.

“O gün olmasaydı yani katılacağım bir gün olmasaydı evde olsaydım hiç çıkmayacaktın evde oturacaktın ama o gün seni mecbur kılıyor ve dışarı çıkmana sebebiyet veriyor yani bundan ötürü de getirisi oluyordur. Yani boş zamanların değerlendiriyorsun Evde boş boş oturmak yerine o zamanını değerlendiriyorsun rutininin dışına çıkarıyor insanı (G18,43).”

Kadın günleri, sistemli bir biçimde oluşturulan boş zaman aktivitesidir. Sistemli oluşturulan boş zaman aktivitesinde bireyler doyum sağlar, bilgi ve beceri kazanırlar. Yeni deneyimler kazandıkları bu aktivitede bireyler toplumsal yarar elde ettikleri ve zamanlarını verimli bir biçimde kullandıklarını düşünürler (Eravşar, 2020). Bireyler boş zaman etkinliklerinde bilişsel, sosyal, fizyolojik yönlerini geliştirirler. Farklı farklı bireylerin katıldıkları gruplarda her birey bilgi birikimi ve kültürünü ortaya katar bu durumda bireyin farklı konular hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar.

“O grup aidiyetinin olması lazım öncelikle o grup aidiyeti oluştu mu o grubun kurallarına uyum, düşünce yapısına uyum grubun ilişkisine uyum sağlandı mı her şey gelir arkasından. Yani farklı insanlar, farklı düşünceler, farklı birer kişilik özelliğine sahip olabilirler ama o grup aidiyetini sağlamaları gerekiyor. Ha bu farklılıklar da şöyle bilgi alışverişi sağlar bize bu farklılıklar yani atıyorum benim a konusunda bir bilgim yoktur başka birisinin bilgisi o a konusunda çok fazla, atarım o bana bilgi sağlar bilgi alışverişi sağlar. Yani o bilgisini bilen kişi beni yoracaktır ya da hiç bilmediğimiz bir konu hakkında sermaye sağlıyor olabilir. Yani bu bir nevi kültürel sermayedir bize kültürü yayar kültür aktarımı sağlar (G9,28).”

Kadın günleri, kültürleşmeyi sağlayan önemli bir alandır. Katılımcıların görüşleri ve yapılan gözlemler ile kültürlerin yayıldığı ve bireylerin bu kültürleri tanıyıp iyi adapte oldukları aşikârdır.

“Yani böyle farklı yörelerden insanlar var gün gurubumuzda mesela İstanbul’dan gelmiş, Antep’ten gelmiş, Rize’den gelmiş hepsi işte burada yaşıyor onlarla oluşturduğumuz gün gurubu da çok keyifli oluyor mesela kendi yörelerinin yemeklerini sunuyorlar işte bizim yörede bu yemeği böyle yaparız, böyle sunarız bir nevi her yörenin tarzını öğreniyoruz. Farklılıkları ve benzerlikleri görebiliyoruz, farklı kültürleri tanıyoruz; yemek tarifleri, kıyafetler, düğünler nasıl yapılır bunlar hepsi konuşulur. Bizde kendi evimizde o yemekleri deniyoruz (G19, 45).”

Toplumsallaşma sürekli bir şekilde devamlılığı olan dinamik bir yapıdadır. Dinamik yapısının kaynağını da toplumsal etkileşim oluşturur. Bireylerin birbirleriyle etkileşimi kültürleşme, sosyalleşme, toplumsallaşma bunun gibi birçok sosyal durumu oluşturur. Kadın günleri de var olan bu sosyal durumlara açık bir alandır. Kadın günlerinde sadece kadınlar sosyal ilişkiler kurmamaktadır. Kadınlarla birlikte güne getirdikleri çocukları da sosyal ilişkiler kurup toplumsallaşma yönünde ailede attıkları adımı ailelerinin sosyal yaşamlarında pekiştirirler.

“Çocuklarda bir odada kendi aralarında çok güzel sosyalleşiyorlar yani bizi çok yoruyorlar ama onlarda çok güzel eğleniyorlar, onlara da çok iyi geliyor. Bence daha çok çocuklara yarıyor çünkü biz dışarı çıkıyoruz, sosyalleşeceğimiz alanlar oluyor ama çocuklar hele okul çağında olmayan çocuklar hep evdeler kimseyi görmedikleri için sosyalleşemiyorlar. Bu tarz etkinliklerde onlara çok iyi geliyor (G 16, 35).”

Kadın günlerine katılan kadınların yanı sıra çocuklarının da sosyalleşmesi ve etkileşim halinde olmaları kaçınılmazdır. Kadınlar çocuklarının sosyal düzeylerini artırmak için oluşturdukları veyahut bu bilinçle katıldıkları etkinliklerin varlığı, çocuklarını olumlu yönde etkiledikleri görüşündedirler.

“Çünkü bu gün grupları her ne kadar kadınların sosyallik alanı ise bir o kadar da çocuklu kadınların çocuklarının da sosyalleşmesi, arkadaş edinmesini sağladığı ortamlardır. Yani çocukların artık sosyalleşeceği alanlar biliyorsunuz ki kısıtlı bazı anneler sırf bu yüzden de gün gruplarına katılıyor açıkçası bende çocuğumun sosyalleşmesini arkadaş edinmesini isterim bu yüzden hem kendime bir alan hem de çocuğuma bir alan olsun isterim (G11, 29).”

Kadın günleri çocukların yeni sosyal ilişkiler kurmalarının yanında var olan sosyal ilişkilerini de pekiştirmeyi hedefler.

“Yani artık çocuklar çok sık akrabalarını göremiyor, o bağ oluşsun ya da var olan bağ daha da güçlendirmek için çocukları muhakkak götürürüm. Hem akranlarıyla vakit geçiriyorlar hem de kuzenleriyle öyle akraba çocuklarıyla daha fazla kaynaşıyorlar bu durumda onlara sağlıklı ilişki kurmayı sağlıyor (G14, 34).”

Günlere kadınlar çocuklarıyla birlikte katıldığında grup ortamı çocukların akran gruplarıyla uyumlu bir sosyal çevre oluşturma olanağı sağlamaktadır. Çocukların, çocuklu ebeveynleri bir araya getirme gücünde vardır. Bu güçle hem çocuklar hem de ebeveynleri tek etkinlikte sosyalleşebilmektedirler. Kadın günlerinin bir diğer işlevi de kadınların çocuklarının sosyal çevrelerini belirleme ve o çevrelerini kontrol edebilme imkânıdır. Kadın günleri sadece kadınların değil

çocuklarının da sosyal çevrelerini inşa ettiği ve toplumsallaşmak için önemli bir adım attığı alan olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra kadın günleri akrabalık bağlarını da canlandırmak ve canlı tutmak için oluşturulmuş, ailelerin hem kendileri için, hem de çocukları için sosyal ağlar oluşturup güvenli ilişkiler kurmayı sağlamaktadır. Kadınlar çocuklarının akrabalarını tanıması akrabalık bağlarını güçlü tutması amacıyla da çocuklarını gün aktivitelerine götürürler. Çocuklar bu güçlü ilişkileri ebeveynleri sayesinde oluşturup yetişkinlerin etkinlikleri içerisinde kendilerine bir alan oluştururlar. Bu durumda süper egonun çocuğun üzerindeki etkisini ortaya çıkarır. Süper ego çocuğun hayatında var olan bir sosyalleşme aracıdır ve hayatı boyunca çocuğa eşlik etmektedir.

Çocuklar geçmiş ile gelecek arasında köprü görevi gören kişilerdir. Geçmişin kayıtlarını ebeveynleri sayesinde tutup geleceğe yön verirler. Bu kayıtları da sadece ebeveynlerinden değil toplumdaki kuşak farklarından da öğrenirler. Kuşak farklarının da en fazla olduğu ortamlar sosyal alanlardır. Çocukların bu sosyal alanlar ile etkileşimi çocuğa geçmiş ile gelecek taşıyıcılığı da sunar. Çocuklar yeni toplumu oluştururken toplumsal karakterleri rol model alırlar (Riesman, 2019, s. 59-60). Çocuklar yetişkinlerin karakterlerini örnek alırken kendi akranlarıyla da bu karakterleri paylaşırlar. Bu paylaşım noktasını sağlayacak alanların olması çocuğa önemli kazanımlar sağlar.

Kadın günleri çocuklara sadece sosyallik kazandırmaz sosyal sermaye de kazandırır. Sosyal sermayesi geniş ebeveyn sosyal sermayesi güçlü çocuk demektir. Çocuklarda sosyal sermaye iki yönlüdür; birinci yön çocukların var oldukları andan itibaren oluşan sosyal sermayeleri, bu sosyal sermaye çocukların anne ve babalarının diğerleriyle olan ilişkilerinin yan ürünü olarak kabul edilmektedir. Bir diğer yön ise çocukların kendi oluşturdukları özgün sermayeleridir. Ebeveynlerin çocuklarına sosyal sermayelerini aktarmaları çok önemlidir, çünkü sosyal sermaye olmadan anne babalar çocuklarına diğer sermaye türlerini aktarmada güçlük çekeceklerdir (Leonard, 2005). Kadınlarında çocuklarına sosyal sermayelerini aktarmalarının en pratik yolu oluşturdukları aktivitelerdir. Kadın günlerinde kadınlar kendilerine ve çocuklarına sosyal sermaye ağları oluşturmanın yanında var olan sosyal sermayelerini çocuklarına aktarırlar. Kadınların oluşturdukları veyahut sahip oldukları sosyal sermayeler bu günler sayesinde güçlenmektedir.

“İnsan insana her zaman muhtaç tabi ki bir sıkıntın olur bir ihtiyacın olur bu arkadaşlardan talep edersin mesela ben yeni geldim buraya işte çocuklarımı okula vereceğim. O gün gurubunda işte kaç kişiler çocuklarını hangi okula veriyorlar bana yardım edecek olanı ararım hemen işte sizce hangisine vereyim derim direk yardımcı olurlar. Onların yardım edeceği bir nokta olursa yardım ediyorlar olmazsa da beni başka birine yönlendiriyorlar buda o samimiyet ve güven ile oluyor (G19, 45).”

Kadın günlerinde oluşan ilişkiler kadınların gündelik hayatlarını olumlu yönde etkilemektedir. Bu günler sayesinde sahip oldukları sosyal sermaye ağlarını kullanma fırsatı elde ederler.

“Yani bu günler, bu toplanmalar, hatta bütün ilişkiler bu amaçla kurulmazsa bile bu amaca dönüyor. Mesela böyle toplanmalarda tanıştığım arkadaş hastanede hemşire, hastaneye gittim doktoru tanımıyorum mesela benimle birlikte gelir misin derim. Yani onun elinden bir şey geliyorsa tabi ki rica ederim. Ya da bir okulda müdürdür çocuğumu o okula kaydetmek istiyordum o arkadaşta söylerim oda halleder işimi (G16, 35).”

Sosyal sermaye olgusu toplumsal grupların içerisinde birbirini anlayan, birbirine ihtiyaç duyan insan topluluklarıyla varlığını kazanmakta ve bu topluluklarda güç bulmaktadır. Kadın günlerine katılan bireylerin farklı amaçları olsa da ortak gayede birleştikleri tek nokta ilişki kurmaktır. Kurulan ilişkiler güven faktörü ile pekiştiğinde ise sosyal ağlar oluşturur. Oluşan sosyal ağlar grup sürekliliğini yitirse bile varlığını korur. Sosyal sermaye de toplumsal ilişkiler de emek ve çaba üzerine kurulur. Emek ve çaba da tek taraflı olmamaktadır, karşılıklı verilen emek ilişkililerin sürekliliğini artırır. Oluşturulan kadın günlerinde ise ilişkiler önce bir toplanma üzerine kurulsun da sonra yerini çıkara dönüştürür. Bazı kadınlar sırf bu statüyü ve çıkarı elde etmek içinde bu tarz günlere katılırlar.

“Mesela bizim gün gurubunda milli eğitimde yüksek statüde biri var işte bize okullar hakkında bilgi verir işte çocuklarınızı o okula gönderin o okulda bu hoca iyidir diye bize bilgi verir. Açıkçası işim düştüğünde de direk onu ararım yani torpil yok diyorlar ama torpilin ferishtahı var. Bence bu da böyle ortamlarda sağlanıyor bir ricana bakar her şey mesela kızlarımı okula gönderecektim hangi okul iyi işte bu okul tamam hepimiz oraya gönderdik. Hatta aynı hocaya bile denk getirdik yani hoca seçmek pek yok ama dediğim gibi bir telefona bakar aynı hoca aynı servis şuan çocuklar gayet de memnun. Yani bir sıkıntım bir ihtiyacım olduğunda karşılanıyor çünkü her statüden her mevkiden insan var orda yani yaptıramayacağın hiçbir şey yok bu gün gruplarında torpil olayı arşa çıkmış ve başladığı yer bence kadın günüdür. Ve erkekler eşlerini kırmazlar mesela bir işim düştü işte bu işi arkadaşın eşi yapabilir arıyorum arkadaş işte rica ediyorum tamamdır diyor eminim

ki eşi de aynen karısına tamam hayatım hemen hallederiz diyordur çünkü hemen hallediliyor (G17, 36)."

İlişkilerin çıkar üzerine kurulduğunu düşünen bir başka katılımcıya göre;

"Yani bence tüm ilişkiler bir çıkar üzerine kurulur bence çıkar o ilişkileri güçlendiren bir şeydir. Mesela senin başın sıkıştığında maddi manevi bir destek beklediğinde sürekli görüştüğün kişiyi arar gözlerin yani o desteği vermesini istersin. E ben bir gün gurubuna katıldığında da bu amaçla katılıma tabi ki herkesle samimi olamazsın ama enerjinin tuttuğu bir iki kişi olur onlarda da bu çıkar boyutunu ararım. Çıkar dediğim tek taraflı değil bende yaparım onların yapmasını beklerim. Açık konuşmak gerekirse arkadaş seçimlerimde de bu kadın günlerinde de yani o çıkarı sağlayacak insanlar ararım mesela falan akrabam yüksek bir statüye sahiptir işi düştü mü yaparsa eğer o akrabamı da muhakkak görmek isterim ya da onun katıldığı gruplara katılırım. Bu kadın günleri de biraz bunu sağlıyor çünkü sen evine gidip oturduğun bir insanı daha net tanıyorsun ve o samimiyeti daha rahat kuruyorsun (G1, 22)."

Kadın günlerinde kadınlar yaptıkları bu sosyal aktiviteyi bilinçli bir şekilde oluştururlar. Amaçları sosyalleşmenin yanında sosyal güçte kazanmaktır. Bireyler hayat içerisinde kendilerini güçsüz ve yalnız hissetmesinler diye bu sosyal aktiviteleri oluşturup katılım sağlarlar. Sosyal etkinlik içerisinde kazandıkları sosyal sermaye, bireylere hayata karşı daha rahat ilerleme ve sorunlarla daha kolay başa çıkma yetisi kazandırır. İnsanların her alanda bir tanıdığıнын olması o alanlarda oluşabilecek sıkıntıların kolay çözümünü beraberinde getirir. Kadınlarda bu sebeplerden ötürü bu etkinlikleri kurar veyahut bu etkinliklere katılım düzeyi bu sebepten ötürü artabilir. "Kadın günlerine hangi amaçla katıldınız?" sorusuna verilen cevaplar kadınlar ve çocuklarının sosyalleşmeleri noktasında alan olarak gördükleri bu sebepten ötürü kadın günlerini tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Kadın günleri kadınların ve çocuklarının toplumsallaşması yönünde olumlu sonuçlar doğurmuştur. Bu sonuçlar; sosyalleşme, bilgi edinimi, sosyal alana sahip olma, sosyal sermaye oluşturma ve güçlendirme, sosyal ağlar oluşturma ve güçlendirme, akrabalık bağlarını güçlendirme, gündelik hayatın monotonluğundan uzaklaşma, psikolojik ve fiziksel rahatlama ve buna benzer birçok önemli katkıları olmuştur. Bu katkılarda görüşme yaptığımız katılımcıların tavır ve söylemlerinde açıkça gözlemlenmiştir.

3.6. Sosyal Statü Göstergesi Olarak Kadın Günleri

Kadın günlerinde sosyal roller ve sosyal rollerin uyumu çok önemlidir. Kadın günlerinde süreklilik için sosyal rollerin uyumlu olması gerekmektedir. Kadın

günlerine katılan bireylerin ya eşit ya da yakın sosyal statüye sahip olmaları ve diğer üyeler tarafından guruba kabul edilmeleri gerekmektedir. Sosyal statü bireyi diğer bireylerden ayrıcalıklı kılan ve bireye belli bir ayrıcalık, kazanç sağlayan bir olgudur (Turner, 2000). Sosyal kabul gerçekleşikten sonra kadınlar kendi gruplarına uyumlu olabilmek için grup bireylerini taklit ederler gurubun uyumu taklitlerin başarılı olması ile sağlanmaktadır. Gruptaki bireyler uyum içerisinde olduklarını kanıtlarlarsa grupta aidiyet kazanır ve gruptaki yerinin sürekliliğini sağlarlar. Bir nevi kadınlar, grup içerisindeki varlıklarını korumak için zorunlu etkileşim içine girerler.

“Şu noktası da var kimi kadınlar da kimlik edinimi için bulunurlar bu ortamlarda yani bir kişiliğe bir kimliğe sahip olmak için etkinlikte yer alırlar. Gün gruplarına katılan kadınların çoğu ev hanımı, böyle evde oturup ev işleri ile uğraşan kişiler oluyor. Böylelikle gün gruplarında da böyle pastalı börekli muhabbetli bol sohbetli ortamlara da girdiklerinde kadınlar eğer yakın çevresindekiler değilse, akrabaları falan değilse, gün grubundaki kişiler yeni insanlarsa, yeni insanlarla tanışmak yeni bir hayat yeni bir kimlik tanımak için bu gruplara girdiğini biliyorum. Yani kendine yeni bir çevre edinmek adına tercih edenler bu grupları tercih eden insanlar olmuştur yani daha elit insanların arasında yer alabilmek için bu gruplara girmeyi tercih ediyorum diyen insanlar çok oldu bu amaçla insanlar bu tarz etkinlikleri tercih eder (G18, 45).”

Bireyler sahip oldukları kimlikleri, sosyal alan içerisindeki bireyleri taklit ederek oluştururlar. Bireysel farklılıklara rağmen toplumda tek tip insan davranışları gözlemlenebilmektedir. Bu davranışların gözlemlendiği alanlar da toplumsal alanlardır. Toplumsal alanlarda bireyler topluluk duygusuyla hareket ederler bu durum da bireyleri zorunlu uyuma sürükler. Bireyler uyumu sağlamak içinde grup içerisindeki bireyleri gözlemler ve etkileşim kurarlar. Kadın günleri de etkileşimin en yoğun olduğu alanlardan biridir. Bireyler hem gurubun değerlerini benimseyerek kimlik kazanırlar hem de kendi kimliklerini sergileyen aktörlere dönüşürler. Sembolik etkileşimciliğin esasını oluşturan benlik kuramına göre bireyler başkalarının rollerini alarak kendi benliklerini oluşturup, toplumsal etkileşim içine girerler. Benlik kuramının öncüsü Herbert Mead’e göre insanın benliğinin oluşabilmesi için bir topluluğun üyesi olması gerekmektedir (Wallace & Wolf, 2002, s. 277-278).

“Grup homojen bir grupsa yani homojenlik olmasa da ileride birbirine benzeyen gruplara dönüşür, psikolojide de var yani biriyle takıla takıla ona benzersin (G7, 28).”

İnsanların katılım sağladıkları sosyal alanlardan farklı sosyokültürlere sahip olmaları katılım sağladıkları gruptaki varlıklarını da etkilemektedir. Katılımcıların söylemleri üzerine kadın günlerine katılım sağlayan kadınların o gündeki diğer kadınların yaşam tarzlarında farklılıklar mevcut olduğunda o guruba uyum sağlamak adına kendi benliklerinden ödün verip kendilerini değiştirme veyahut gizleme çabasına girerler. Bu durum üzerine bir katılımcı söylemi aşağıdaki gibidir;

“İnsanlar görüntülerini de o guruba göre değiştirebiliyor mesela grupta çok zengin biri var senin maddi durumunda iyi ama o çok çok zengin maddi olarak ona yetişemezsen de görüntü olarak yetişmeye çalışıyorsun ki o grupta farklı görünmeyesin. O gruba uyum dediğimiz şey aslında bu yani kendini dışlanmış hissetmemek için sahip olmadığın bir görüntüye dönüyorsun (G1, 22).”

Sembolik etkileşimcilik kuramı, genel olarak birey ve çevre arasındaki anlamlı ve karşılıklı ilişkilere odaklanır (Aydın, 2016). Kadınların oluşturduğu kadın günleri kadınların çevresi konumundadır. Oluşturdukları bu çevrede bireylerin kimliği bilinçli yahut bilinçsiz yeniden şekillenir. Kadınlar kadın gününde sahip oldukları veya onlara atfedilen rolleri yerine getirirler. Kadınlar bu rolleri yerine getirirken de toplumsal uyuma önem verirler.

“Ben çok eğlenceli olduğum için kadın günlerine özellikle beni çağırırlar. Yani konuşurum muhabbetimi severler. Hatta benim yani ekonomik durumum pek yok günlere pek fazla dâhil olamıyorum eşim hani git geri kalma diyor ama böyle çok elit günlere katılırken tereddütte düşsem de onlar bizzat arayıp ısrarla davet ediyor günü güzelleştiriyormuşum sohbetimle bu durumda bana olumlu tabi yeni yeni yüksek elit insanlar tanıyorum (G13, 33).”

Bir grup içerisinde bireylere toplumsal roller atfedilir, bu rollerde güzel bir şekilde yerine getirilmesi beklenir. Toplumsal yaşam alanı bir tiyatro sahnesi gibidir burada her şey belli bir biçimde şekillenir. Roller bellidir ve o roller çerçevesinde hareket edilir. Erving Goffman’ın etkileşim düzeninde, hayatın bir sahne olduğunu ve bireylerin bu sahne üzerinde birbirleriyle etkileşimde olduğunu dile getirir. Dramaturji kavramını gündelik hayat ile kıyasladığında, gündelik hayatın da bir tiyatro sahnesi olduğunu ve bireyler gösterilerini günlük yaşamlarında sunduklarını dünyanın rollerini sunmak için bir alan olduğunu belirtmiştir (Wallace & Wolf, 2002, s. 319-320). Bireyler rollerini sergilerken o role uygun giyinip uygun hareket etmesi

gerekmektedir. Kadın günlerinde ise bu roller önceden belirlenmiştir. Bireyler rollerini iyi bir şekilde yerine getirirlerse grup ile uyumu yakalamış olurlar.

“Mesela hepimiz kapalıyız ama o güne açık katılırız hatta kuaföre bile gidip saçını makyajını yapıp işte gün gurubu olan eve girdikten sonra açılıp saçılan kişiler var. Üzerimize feraceyi çeker gideriz ama feracenin altında mini elbiseler, topuklu ayakkabılar herkes orda bir yarış içerisinde altınlar, makyajlar, saçlar yani bir düğüne gidiyor gibi hazırlanırlar. Kimse kimseden eksik kalmıyor ki o gün gurubunda dışlanmasın. Genellikle Bingöllün ileri gelen kadınları daha çok yapıyor. Mesela benim çok sevdiğim bir arkadaşım var işte beş vakit namazını kaçırmaz ama sırf o guruba ayak uydurmak için süper giyinir, makyajını, saçını, başını yapar hatta ojesini bile sürer. Namaz vaktinde işte binadaki komsularla yaptığımız için herkesin evi yakın arkadaşta gider evinde asetonla ojesini çıkarır makyajını çıkarır namazını kılar yine üşenmeden makyajını yapar ojesini sürer gelir. Açıkçası o sahip olduğu arkadaşlığı kaybetmemek için bunu yaparlar çünkü hepsi yüksek mertebede tabi o arkadaşlığa sahip olmanın faydaları da çok onu kaybetmek istemiyorlar (G17, 36).”

Elde ettikleri sosyal sermayeyi yitirmemek için gruptaki bireyler gibi görünmeye çalışan kadınlar sadece kendi görüntülerini değil kendi yaşam alanını da değiştirmeye ve algıya uygun dekore etmeye çalışırlar.

“Geçen ben şöyle bir şey ya şahit olmuştum bir komşum gün düzenlemişti ve benden yemek takımını istedi... Kadın günlerine giren bayanların bu tarz şeyleri yaptığına şahit oldum benim yemek takımım, benim işte bir sürü malzemelerim onun evine giriyor misafir ağırlıyor. Evinde tabak olmadığından değil daha şık daha gösterişli daha güzel olmasını istiyor bu da kendini o zaman farklı göstermektir (G18, 43).”

Başka bir katılımcının söylemleri ise gruptaki bireyler ile benzer statüye ve yapıya sahip olduğunu göstermek için yüksek külfetler içerisine giren bireylerinde olduğu görülmektedir.

“Şöyle bir şeye şahit oldum sırf kendini o gündeki arkadaşlarına kabul ettirmek ve bende sizdenim, sizin gibiyim algısını oluşturmak için sıra kendine gelmeden önce gidip koltuk takımı alan kişiler var. Yani o gün gurubundaki herkes biliyor kadının sosyal ve ekonomik olarak durumunu ama sırf o algıyı yıkmak ve kendini o guruba kabul ettirmek için koltuk takımı alıyor evini yeniliyor (G12, 32).”

Kadınlar benliklerini ve evlerini grup üyelerine beğendirmeye çalışırlar. Katılımcıların beğenilerini sunmalarında iki amaçları vardır; ya yeni sosyal ilişkiler elde edip, yeni sosyal ağlar oluşturmak isterler ya da var olan sosyal ağlarını güçlendirme çabasına girerler. Bireylerin giyim kuşamları fark edilme güdüsünü

temsil eder. Bireylerin kıyafet tercihleri ve konut yapıları statü göstergesi olan unsurlar arasındadır. Bu sebepten ötürü hem kendi görünüşlerini, hem de evlerini ekonomik durumunu gizleyecek biçimde oluştururlar. Bireylerin sosyal statüsü, grup içerisinde kimliğini belirler. Yüksek statüye sahip bireylerin grup içerisindeki konumları farklılık gösterebilmektedir.

“Bizim eşlerimiz polis asker oldukları için onlarda bir rütbe ve hiyerarşi olayı mevcut bildiğiniz gibi katıldığım günde de polis ve asker eşleri, eşlerinin sahip olduğu o rütbeyi o gün grubunda da koruyorlardı. Yani kimin eşinin rütbesi yüksekse o gün grubunda onun sözü daha kıymetliydi. Oturacağı yerden ikramlık tabağına kadar her şey önceden bellidir... Yani sen o kadına eşinin rütbesinden ötürü tolerans gösteriyorsun. Yani çaya uzak ve rahat edeceği bir yer, en başköşe olmalıdır oturacağı yer. Yanına da onun altında en yakın rütbedeki eşe sahip kim varsa o oturur. Yani bu yakın rütbedeki kişiler birbirleriyle sohbet eder gerekmediği takdir de en alt rütbede olan kişinin eşiyle pek konuşmaz en alt rütbede olan kişide en arkalarda oturur hatta ev sahibine genellikle yardım eden kişilerdir onlar. Bazı gruplarda şuna bile şahit oldum ev sahibinin eşinin rütbesi yüksekse o hiç kalkıp hizmet etmez ikramlıkları alt rütbedeki kişilerin eşleri hazırlar hizmette bulunurlar (G11, 29).”

Yaşanan sosyal statü yarışında bireyler yüksek statüdeki bireye hizmet etseler bile hallerinden rahatsız olmazlar çünkü tüm sosyal ilişkiler kadınlar ve kurdukları gruplar üzerinden sağlanır. Grup içerisinde yüksek statüye sahip bireyi günlük yaşamında görme ihtimali düşüktür. Kadınların oluşturdukları gruplar içerisinde bireyler yüksek statüye sahip kişiler ile bir araya gelme ve kendini tanıtırma imkânı elde ederler. Gün grupları, bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları bir zorlukta tanıştıkları kişilerden yardım talep etme imkânı sunar. Kendilerini tam anlamıyla kabullendirdiğinde de sahip oldukları sosyal ağı hiçbir zaman kaybetmek istemezler.

“Böyle eli kolu uzun deriz ya, böyle statüsü yüksek her yerde sözü geçen kişiler vardır. O kişilerle işte insan başını kesmez. O sirkülasyonu devam ettirirsin, dersin ne olur ne olmaz köşede dursun yani elbet işimiz düşer düşmese de onun varlığı bir güven verir insana işte benimde böyle kadın gününde tanıştığım bir arkadaş var yardıma ihtiyacım olsa halleder diye düşünürsün (G6, 27).”

Bireylerin sahip olduğu gruplar, bireyin statüsünü de artırır. Kadın günleri kadınların yüksek statüdeki bireylerle kaynaşma alanı sunarken kimi gruplar da var olan statülerini koruma için bu grupları kurar veya dâhil olurlar.

“Ben mesela bir güne katıldım kadın günüydü ama hani böyle günde bir etkinlik yaparlar ya, böyle dini Kuran okurlar, dini sohbet yaparlar yani onları yapmak için oluşturulmuş bir

kadın günüydü. Bende bir arkadaşın vasıtasıyla katıldım biraz statüsü yüksek bir kişinin evine davetliydik orda mesela çok şaşırdım o lükse o gösterişe Bingöl’de böyle yaşamlarında olduğuna hayret etmişim yani gün dini sohbet amacıyla yapılmıştı ama sadece kısa bir süre sohbet yapıldı ondan sonra gayet güzel günlük konuşmalara geçtiler. Kendimi orda çok yabancı hissettim çünkü biz böyle hayatlar yaşamıyoruz. Böyle kadın günlerinin olduğuna şaşırdım herkeste aynı statüye sahip insanlardı, herkes çok şık giyinmişti, ikramlıklar üst düzeydeydi, evin yapısı, hizmetçiler ikramlıkları sunuyorlardı (G16, 35).”

Statü grup içerisinde bireye bir kimlik kazandırır. Sosyal hayat içerisinde somut bir biçimde görünmese de bu sahip oldukları kimlik soyut olarak toplum içerisinde varlığını korumaktadır. Bir grup içerisinde varlığı bariz bir biçimde görülen sosyal statü guruba hareketlilik kazandırır. Bu noktada kadın günleri statülerin aktif bir biçimde gözlemlendiği bir alan konumundadır. Katılımcıların görüşlerine göre kadın günleri statüleri yarıştırdığı bir aktivite olarak görülmektedir.

“Farklı ekonomik düzeye sahip insanların aynı grubu paylaşabileceklerine inanmıyorum. Bence bu kadın günleri lüks yaşamı olan kişilerin etkinliği olarak görüyorum ben, bu kadın günlerini genel olarak öyle yani bir lüks düşkünlüğü bir lüks gösterisi oluyor. Bazı yerlerde böyle şatafatlı ikramlıklar böyle şatafatlı evler şatafatlı eşyalar lüks sofralar gösterişe dönmüş durumda bu durum bir elitlik durumunu oluşturuyor. Bu durumda olan insanlarda katıldığı günde bir elitlik arıyor açıkçası, yani bence zaten bir elit grubun etkinliği olarak görüyorum (G7, 28).”

Toplumsal yapının kurucu ögesi olan statü kavramı bireyin toplumdaki yerini belirtmektedir. Statü toplumdaki bireylere bir değer atfedilmesidir. Bireyin bir grup içerisindeki konumunu anlamlandırır (Ceylan, 2011, s. 93). Statü kavramı her bireyde aynı ölçütte ve değerinde var olmamaktadır. Bir bireyde yüksek statü bir anlam ifade etmezken başka bir bireyde aynı ölçütteki statü bireye yüksek bir saygınlık sunmaktadır. Grup içerisinde de durum böyledir, bireylerin sahip olduğu statüler farklılık oluşturabilmektedir. Önemli olan o var olan statüye ya da grup içerisinde sahip olunan statüye yüklenen anlamdır. Birey grup içerisinde var olan statüyü o kadar profesyonelce kullanır ki statü ile sosyal ağda, sosyal saygınlıkta, sosyal sermayede elde eder.

Statü kavramı da sosyal sermaye olgusu gibi kullanıldıkça yeni boyutlar kazanır ve gücüne güç ekler. Statü, bireylerin varlığı ile grup içerisinde anlam

kazanmaktadır. Kadın günlerinde de bireyler statülerini yarıştırmaktadırlar. Bireyler statülerini yarıştırmakla kendilerine denk statüleri ya da kendilerinden yüksek statüleri ortaya çıkarmaya çalışırlar. Bireyler kadın günleri içerisinde kendilerine fayda sağlayacak bireyleri sahip oldukları statüler sayesinde belirlerler. Bireylerin sahip olduğu statü çeşitliliği o gurubun sosyal sermaye çeşitliliğine eşittir. Ne kadar yüksek statü varsa o oranda yüksek sosyal sermaye ağı vardır. Yapılan çalışmada bu durumu ortaya çıkmıştır. Oluşturulan temada “Birlikte gün yapmayı planladığınız kişilerde ne gibi özellikler ararsınız?” sorusuna cevaben yeni sorular eklenmiş ve “katıldığınız gün gurubundaki kişilerin statüsüne önem verir misiniz?” sorusuna verilen cevaplar neticesinde sosyal statünün ilişki oluşturmada önemli bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır. Oluşturulan sosyal gruplarda dikkat edilen, önemli husus olarak görülen sosyal statü kavramı kadın günleri için de önemli bir olgu olduğu ortaya çıkmıştır.

SONUÇ

Sosyal sermayenin oluşumunu sağlayan başlıca faktör, bireyler arasında karşılıklı güven temelinde ortaya çıkan etkileşimin bir temeli olarak kurulan toplumsal ağlar ve bu ağlar temelli bir toplumsallaşmadan elde edilecek bireysel ve bir yönüyle de toplumsal fayda güdüsüdür. Toplumsal dünya içerisindeki aktörlerden biri olarak kadınların, sosyal sermaye olgusu çerçevesinde kurdukları sosyal ağların göstergelerinden biri kadın günleridir. Kadın günleri, yalnızlaşmanın başlıca toplumsal sorunlardan birine dönüştüğü modern zamanlardaki bir serbest zaman etkinliği olarak, bu günlere katılan kadınların sosyal sermayelerini güçlendiren bir olgu konumundadır.

Kadın günleri bu etkinliğe katılan kadınlara öncelikle sosyalleşme imkânı sunmaktadır. Kadın günleri yalnızlığa karşı bir etkinlik konumundadır. Modern zamanlardaki insan ilişkileri genelde güvensiz ve resmi bir biçimdedir. Modern dönemlerde giderek artan risk faktörleri ve bunun bir yansıması olarak beliren güvensizlik, bireyleri toplumsal dünya içerisinde ilişki kurarken daha temkinli olmaya itmektedir. Bu dönemin başat sorunlarından bir tanesi de yalnızlaşma olgusudur. Yalnızlaşmaya karşıt bir strateji olarak kurulan sosyal ağlar ve güven temelli bu ağlar neticesinde oluşan sosyal sermaye gerek bireysel gerekse de toplumsal açıdan kayda değer yararlar sağlayabilmektedir.

Araştırmada elde edilen veriler, kadın günlerine katılan katılımcıların, bu etkinlikleri toplumsallaşmak için tercih ettiklerini ve böylece yalnızlaşmanın önüne geçtiklerini göstermektedir. Katılımcılar modern dönemde yalnızlaşmanın artmasını değişen ilişki biçimlerine, mekânsal faktörlere, kentleşmeye ve bireyselleşmeye bağlamaktadırlar. Katılımcıların çoğunluğu sosyalleşmek için bir araç olarak gördükleri kadın günlerini hoş vakit geçirmek, yeni insanlar tanımak, günlük rutinlerinden uzaklaşmak yeni çevreler edinmek için oluşturdukları veya katıldıkları ortaya çıkmıştır. Modernleşmenin sonucunda oluşan yalnızlığa karşı bir direniş olarak gördükleri günleri, gündelik hayatlarında zorunlu oluşan rutinleri yıkmak için tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Kadın günlerine katılımlar toplumsallaşma gayesinin yanı sıra ekonomik dayanışma da ön plana çıkmaktadır. Nitekim bu günler aracılığı ile katılımcılar maddi birikim sağlama yoluna da gitmektedirler. Elde edilen bulgular kadın

günlerinin, bireyselleşmeye karşıt bir etkinlik olduğunu ve kadınların yalnızlıktan kurtulmak için bu sosyal etkinliğe bilinçli bir şekilde katıldıklarını ortaya çıkarmıştır.

Katılımcılardan elde edilen veriler dikkate alındığında, kadın günlerinde kurulan ilişkilerin genelde süreklilik arz ettiği ve böylece sosyal ağ hüviyetine büründüğünü göstermektedir. Kadın günlerinin, bireylerin mevcut sosyal ağlarını güçlendiren bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Kadın günleri sadece var olan sosyal ilişkiler ile oluşturulmamakla birlikte birçok grup meydana getirebilecek konumdadır. Bu gruplar; akraba günleri, arkadaş günleri, komşu günleri şeklinde çoğaltılabilmektedir. Tanıdık kişilerle oluşturdukları günler aracılığıyla bireyler, bağlayıcı sosyal sermaye ve sosyal ağlar kurarlar. Bunun yanı sıra yabancılar ile ya da uzaktan tanıdık insanlarla sosyal ilişki kurup köprü kuran sosyal sermaye ile sosyal ağlarını genişletmek isterler. Bu günlere katılım sağlayan her bir kişi potansiyel sosyal ağ konumundadır. Toplumsal ilişkilerin/ ağların genişletildiği alanlardan biri olarak ön plana çıkan kadın günleri bireylerin birbirine karşı güven duygusunu olumlu yönde etkilemektedir.

Toplumsal ilişkilerde “güven” belirleyici bir faktördür. Toplumsal dünyada bireyin güven temelli kurduğu ilişki sayısının artması, onun kendisini daha çok güvende hissetmesini sağlamaktadır. Kadın günleri, çeşitli sosyal ağlar oluşturma fırsatı sunarak bireylerin sosyal sermaye edinimini kolaylaştırır. Kadınlar bu günler sayesinde birçok insan tanırlar ve bu insanların kültürel ve bilişsel bilgi birikiminden yararlanırlar. Kadın günlerinde bireyler sosyal ağlar ile birlikte paylaşım düzeyini de artırmaktadır. Kadın günleri güven ve sosyal sermaye olgularının geliştiği yerdir. Kadın günlerinde sağlıklı bir iletişim güven ağından geçer. Güven bireylere ortak fayda sağlayacak aktiviteleri organize etme imkânı sunar. Edilen sonuca göre güven faktörü tüm ilişkilerde önemli bir faktör olduğu gibi kadınların oluşturduğu gün gruplarında da önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların etkinliğe katılmadan önce veya katıldıkları andan itibaren güven duymak istedikleri sonucuna varılmıştır.

Sosyal ağlar, bireye güven duygusunu sunarken aynı zamanda bireyleri tanıma fırsatı da sunar. Bireylerin sahip olduğu sosyal ağlar bireye güç atfeder ve çıkar ilişkisinde koruyucu bir tavır sergiler. Bu durum sosyal sermayenin bireye kazandırdığı olumlu ve olumsuz sonuçlarının açıkça görülmesine olanak tanımaktadır. Kurulan sosyal ağlarda gruplaşma üst düzeyde ise grup örgütsel bir

yapıya dönüşür. Bu durumda da o grupta olmayan bireyler dışlanabilir. Bireyler genelde homojen gruplar kurmayı tercih ederek, var olan sosyal ağlarını daha güçlü hale getirirler. Kadınlar oluşturdukları kadın güleri ile güvenli bir sosyal çevre inşa etmeyi amaçlamaktadırlar. Bundan dolayı bu noktada kurulan iletişimin güven faktörü temellinde kurulması önemlidir. Günlerin devamlılığını sağlayan da güven olgusudur. Toplumsal grupların oluşumu, biraradalığı ve devamlılığı güven faktörü sayesinde olmaktadır. Nitekim araştırmada elde edilen verilerde, güven faktörünün ilişkileri güçlendirdiği ve kadınların, kadın gününde güvendikleri insanları sosyal hayatlarına aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim güven duymayan kişilerle sosyal ilişkinin sürdürmemesi de bu durumun bir göstergesidir. Dolayısıyla güven faktörü toplumsal ilişkileri oluşturup devamlılığını sağlarken, güvensizlik ise bu türden ilişkileri akamete uğratmaktadır.

Kadın günlerinin sadece bu günlere katılan kadınlara değil bu günlerde bulunan kadınların çocuklarına da fayda sağlayıcı yönlerinden bahsetmek mümkündür. Modernleşmenin getirdiği bireyselleşme ve risk faktörleri çocukların sosyalliklerini de etkilediği görülmektedir. Ebeveynler çocuklarını çevresel risklerden korumaya çalışırken, çocuklarını aşırı izole ettikleri hallerde çocukların sosyal benliklerine de zarar vermektedirler. Yapılan araştırmada günler ile oluşan ilişkilerin ve ağların kadın günlerine katılan çocuklara da katkı sağladığı görülmektedir. Çocuklar bu günler sayesinde akranları olan ya da kendilerine yakın yaş gruplarından olan çocuklarla ilişkiler kurabilme imkânına kavuşmaktadırlar. Dolayısıyla kadın günleri çocuklara da bir sosyal sermaye kapısı aralar. Öyle ki bazı çocukların bu günlerde kurdukları sosyal ilişkiler, bütün hayatları boyunca devam ettikleri bir ilişki ağına dönüşebilmektedir.

Kadın günlerinin, sosyal ağ oluşturma veya var olan sosyal ağları güçlendirme gücü bulunmaktadır. Sosyal ağlar, bireylerin ilişkileri ve iletişimlerine odaklanmaktadır. Bireyler arası bilgi paylaşımını ve bağlantı oluşturmalarını kolaylaştıran önemli bir araçtır. Sosyal sermaye ve sosyal ağlar arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Sosyal ağlar sosyal sermayenin oluşturulmasına ve sürdürülmesine olanak sağlar. Oluşturulan günler aracılığı ile ilişkiler sosyal ağlara dönüşür ve bu sosyal ağlar devamında sosyal sermayeye zemin hazırlar. Kadın günleri aracılığı ile insanlar farklı gruplarla bağlantı kurabilir, bilgi paylaşımı

sağlayabilir, tanıştığı bireylerden veya gruptan destek alabilir ve toplumsal ilişkilerini güçlendirebilir. Kadın günlerinde oluşturulan sosyal ağlar bilgi paylaşımının yanı sıra oluşturduğu sosyal sermayeler ile bireylerin zorluk yaşadıkları noktalarda önemli destek ve kaynak görevi görebilmektedir. Oluşturulan sosyal ağlar toplumsal ilişkileri güçlendirir ve toplumsal etkileşimi artırır niteliktedir.

Kadınların sosyal ilişki kurma eğilimleri erkeklere göre daha fazladır. Kurdukları sosyal ilişkileri güçlendirerek sosyal sermaye oluşturabilirler. Kadınların, sosyal sermaye oluşturmaları bireysel ve toplumsal fayda sağlamaktadır. Bireysel faydaları; kendilerini keşfetme, kendi güçlerini ve potansiyellerinin farkına varma ve sahip oldukları toplumsal rolleri daha etkin kullanımına fayda sağlamaktadır. Toplumsal faydaları ise; toplumda dayanışma, yardımlaşma ve işbirliğini artırmaktadır. Kadınların ilişki ve sosyal sermaye oluşturmaları da farklı alanlarda gerçekleşmektedir. Bu alanlarda kadınlar, güçlü sosyal ilişkiler kurar veya var olan ilişkilerini güçlendirirler. Yapılan araştırmada elde edilen sonuca göre, kadınların sosyal ilişkilerini oluşturduğu veya güçlendiği alanın kadınların düzenlediği kadın günleri olduğu ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Ağcasulu, Hülya, (2017), “Sosyal Sermaye Kavramı ve Temel Bakış Açılarının Karşılaştırılması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 17, Isparta, S. 114-129
- Aktan, Coşkun Can & Çoban, (2008), “Hilmi, Bir Sosyal Sermaye Olarak Güven”, *Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*,
- Aktin, Salih, (2020), “Emeklilik Sonrası Gündelik Yaşam ve Boş Zaman Pratikleri: Kabul Günleri Örneği”, *Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 4, S. 17-39
- Aslan, Seyfettin, “Türkiye’de Sosyal Sermaye Birleşenlerinden Güven Hakkında Bir Değerlendirme”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, S. 181-203
- Aslan, Şeniz B, (2019), “Sosyal Sermaye Oluşturma Aracı Olarak Sosyal Çalışma: Toplumsal Cinsiyet ve Eşitsizlik”, *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, Yalova S. 78-98
- Atak, Hasan, (2017), “Piaget ve Vygotsky’nin Kuramlarında Çocukların Toplumsallaşma Süreci”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt: 9, Sayı: 2, S. 163-176
- Ayaz, Selin, (2019), *Sosyal Medya Pratikleri Üzerinden Sosyal Sermaye Çözümlemesi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta
- Aydemir, M. Ali, (2011), *Sosyal Sermaye: Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Araştırması*, 1. Baskı, Konya, Çizgi Yayınları,
- Aydemir, M. Ali, (2011), *Toplumsal İlişkilerin Sosyal Sermaye Değeri (Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Araştırması)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya
- Aydın, Mustafa, (2016), *Sistemik Aile Sosyolojisi*, 3. Baskı Konya, Çizgi Kitap Evi

- Ayyıldız, Ali Artam, (2022), “Kadınlaşan Göç Olgusunda Ağbağların ve Sosyal Sermayenin Sosyal Uyum Üzerindeki Etkisi”, *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, Cilt:3, Sayı: 2, S. 304-325
- Başak, Suna, (2010), “Genelleşmiş Güven ve Toplumsal Cinsiyet”, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara Cilt: 27, Sayı: 1, S.53-71
- Başak, Suna, & Öztaş, Nail, (2010), “Güven Ağbağları, Sosyal Sermaye ve Toplumsal Cinsiyet”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ankara Cilt: 12, Sayı: 1, S. 27-56
- Bauman, Zygmunt, (2005), *Bireyselleşmiş Toplum* (çev. Yavuz Alagon), 3. Baskı, İstanbul, Ayrıntı Yayınları
- Baykal, Şafak, & Gürbüz, Sait, (2016), “Sosyal Sermaye ve Bireyler Arası Güven İlişkisinin Sosyal Ağ Analizi ile İncelenmesi”, *İş ve İnsan Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, S.77-91
- Beşer, Haydar & Hira İsmail, (2017), “Sosyal Sermayeye Eleştirel Bakmak”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1, S. 23-37
- Bourdieu, Pierre, (2002), *Eril Tahakküm*, (çev. Bediz Yılmaz), 2. Baskı, Ankara, Bağlam Yayınları
- Bourdieu, Pierre, (2006), *Karşı Ateşler*, (çev. Halime Yücel), 2. Baskı, İstanbul, YKY yayınları
- Bourdieu, Pierre, (2006), *Pratik Nedenler*, (çev. Hülya Uğur Tanrıöver), 2. Baskı, İstanbul, Hil Yayınları
- Bourdieu, Pierre, (2015), *Ayrım Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*, (çev. Derya Fırat, Günce Berkkurt), 3. Baskı, Ankara, Nika Yayınevi
- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loic, (2012), *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*, (çev. Nazlı Ökten), 6. Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları
- Buğra, Ayşe, & Savaşkan, Osman, (2015), *Türkiye’de Yeni Kapitalizm, Siyaset, Din ve İş Dünyası*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2. Basım

- Büyükokutan, Aslı, (2014), ‘Geleneksel Altın Gününe Halk Bilimsel Bir Yaklaşım: "Muğla Örneği"', *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, S. 117-133
- Can, İslam, (2019), “Güveni Nasıl Tanımlayabiliriz? Ya Da Sosyal Bilimlerin Konusu Olarak Güven”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 41, S. 46-59
- Cengiz, Coşkun, (2016), *Ekonomik ve Sosyal Bir Etkinlik Olarak Altın/Para Günlerinin Pazarlama Açısından İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya
- Ceylan, Tuncay, (2011), “Toplumsal Sistem Analizinde Toplumsal Statü ve Rol”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, S. 89-104
- Çoban, Gizem Sebahat, “Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kendini Gerçekleştirme Basamağında Gizil Yetenekler”, *European Journal of Educational and Social Sciences*, Cilt: 6, Sayı: 1, S. 111-118
- Coştu, Yakup, (2009), “Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt: 9 Sayı: 3, S. 117-140
- Demir, N. Özlem, (2016), *Sosyal Sermaye ve Hemşehrilik: Maltepe, Gülsuyu ve Gülensu Örneği*, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Demirkan, Ahmet, (2019), *Zorunlu Askerlik Hizmetinin Erkeklerin Sosyal Sermaye Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir
- Derdiçok, Nükte Sevim, (2022), *Kent Folkloru: Kadın Günlerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir

- Derdiçok, Nükte Sevim, (2023), *Kent ve Kadın: Türk Kültüründe Gün Olgusu*, Çanakkale, Hars Akademi Yayınları
- Devamoğlu, Sevil, (2008), *Sosyal Sermaye Kuramı Açısından Türkiye'de Demokrasi Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli
- Duman, Betül & Alacahan, Osman, “Sosyal Sermaye/Güven Boyutunda Etkinlik”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:10, Sayı:1, S. 181-208
- Doğan, E. Muhsin, & Tatlı, Halim, (2013), *Yoksulluk ve Sosyal Sermaye*, Ankara Nobel Yayıncılık,
- Ekal, Berna, (2006), How a Kaynana Should Behave? Discussions on the Role of Mothers-in-Law in Two Gün, *European Journal of Turkish Studies*
- Eker, Hülya, (2015), *Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Sermayeye Göre Zaman Kullanımı: Kamuda Çalışanlar Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Elmas, M. Salih, (2013), *Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı: Tehdit, Risk ve Risk Toplumunu Perspektifinden Güvenli*, Ankara, Usak Yayınları
- Eravşar, Hakan, (2020), *Rekreasyonun Psikolojik İyilik ve Yaşam Tatminine Etkisi*, Ankara, İksad Yayınları
- Eren, Zeynep, (2019), “Biçimsel ve Biçimsel Olmayan Örgüt Yapılarının Sosyal Ağ Analizi: Öneri ve Güven Ağları Örneği”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara, Cilt: 34, Sayı: 4, S. 1121-1142
- Erselcan, Feray, (2009), *Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma: Sivas, Kayseri, Yozgat Bölgesinde Bir Araştırma*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sivas

- Eşkinat, Rana, “Sosyal Sermayenin Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkisi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Eskişehir tarih yok, Cilt: 15, Sayı: 4, S. 75-90
- Field, John, (2008), *Sosyal Sermaye*, (çev. Bahar Bilgen, Bayram Şen), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Fichter, Joseph, (2019), *Sosyoloji Nedir*, (çev. Nilgün Çelebi), Ankara, Anı Yayınları
- Fine, Ben, (2011), *Sosyal Sermaye Sosyal Bilime Karşı Bin Yılın Eşliğinde Ekonomi Politik ve Sosyal Bilimler*, 2. Baskı, (çev. Ayşegül Kars), İstanbul, Yordam Kitap Yayınları
- Fukuyama, Francis, (1998), *Güven Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*, (çev. Ahmet Buğdaycı), Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Fukuyama, Francis, (2011), “Sosyal Sermaye ve Sivil Toplum”, (çev. Erhan Tecim, Rukiye Kaya), *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 29-30
- Gerni, G. Mine, (2018), *İlişkilerin Maddi Yönü Sosyal Sermaye ve Örgütsel Boyutu*, İstanbul, Beta Basım Yayın
- Giray, Filiz & Aydın, Ezgi, (2019), “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ekonomik Ayrımcılık”, *Uludağ Journal of Economy and Society B.U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 38, Sayı: 1, S. 25-57
- Güldü, Ö., & Ersoy Kart, M. (2009), “Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Ankara Cilt: 12, Sayı: 2, S.97-116.
- Gültekin, Mustafa, (2014), *Denizli Kentindeki Babadağlı ve Budanlı Aile İşletmelerinde Hemşehrilik ve Akrabalık Bağlamında Sosyal Sermayenin İşleyiş Mekanizmaları*, Pamuk Kale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli
- Günkör, Cumhuri, (2011), *Sosyal Sermaye ve Eğitim İlişkisi*, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,

- Gümüşboğa, İbrahim, (2023), *Rekreatif Etkinlikler ve Sosyal Sermaye*, Ed. Serdar Ceyhun, *Spor Bilimlerinde Farklı Yaklaşımlar*, Özgür Yayınları, Gaziantep, 2023, S. 95-107
- Güvenç, Bozkurt, (1979), *İnsan ve Kültür*, İstanbul, Remzi Kitap Evi, 3. Basım
- Hall, Peter A. (1999), *Social Capital In Britain*, S. 417-461
- İnce, Celal, (2014), *Sosyal Sermaye ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkinin Sosyolojik Bir Analizi: Şanlıurfa'da Bir Alan Araştırması*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir
- İpek, Ayşegül, (2021), *Gündelik Hayat Sosyolojisi Bağlamında Kadın Günleri: Akşehir Örneği*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya
- Kangal, Nalan, (2013), *Sosyal Sermaye Teorileri ve Sosyal Sermaye Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya
- Kapu, Hüsnü, (2008), “Sosyal Sermaye ve Organizasyonların Öngörü Yeteneğini Geliştirme Gücü”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 1, S. 259-287
- Karagül, Mehmet, & Masca, (2005), “Mahmut, Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, S. 37-52
- Karagül, Mehmet, (2012), *Sosyal Sermaye (Kapitalizmin Kör Noktası)*, Ankara, Nobel Akademik Yayınları,
- Karayiğit, Ebru, (2015), *Gendered Fields in Women's Leisure Time Experiences: The Case of 'Gün' Meetings in Ankara*, A Thesis Submitted To The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical Universty, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

- Kay, Alan & Pearce, John (2003), *Soziales*, (Akt. Selman Yarcı), CBS Network Sercices Limited und Tehnologie, Berlin
- Keleş, Hatice Necla, (2012), *Sosyal Sermaye*, Konya, Eğitim Kitap Evi
- Kitapçı, İsmail, (2015), “Motivasyonel Bir Güç Olarak Sosyal Sermaye Kavramı ve Rasyonallitesi”, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 7, Sayı:1-2, S. 11-36
- Kitapçı, İsmail, (2016), “Ekonomide Yenilikçi Bir Kavram: Bilişsel Sosyal Sermaye”, *Maliye Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, S. 108-132
- Kurt, Abdurrahman, (2000), “Sosyal Güven ve Din”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 9, S. 277-289
- Lefebvre, Henri, (1998), *Modern Dünyada Gündelik Hayat*, (çev. Işın Gürbüz), İstanbul, Metis Yayınları
- Lefebvre, Henri, (2010), *Gündelik Hayatın Eleştirisi 2 Gündelik Hayat Sosyolojisinin Temelleri*, (çev. Işık Ergüden), İstanbul, Dönüşüm Sel Yayıncılık
- Leonard, Medea, (2005), “Children, Childhood and Social Capital: Exploring the Links”, (çev. Yakup Coştu), *Sociology Dergisi*, Cilt: 39, Sayı: 4, S. 605-622
- Merriam, Sharan B. (2013), *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, Ankara, Nobel Yayınları
- Mısırdalı, Fulya, (2006), *Örgüt İçi Bilgi Paylaşımında Sosyal Sermayenin Etkisi: Kütahya Porselen A.Ş'de Bir Uygulama*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya
- Mülayim, Nur, (2021), *Gündelik Hayat Sosyolojisinde Toplumsallaşma Biçimi Olarak Kadın Günleri: Tosya Örneği*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun

- Ng, Adam, Mirakhor, Abbas, & İbrahim, (2020), *Mansor, Sosyal Sermaye ve Risk Paylaşımı Bir İslami Finans Paradigması*, (çev. Erhan Akkaş), İstanbul, AlBaraka Yayınları
- Oğuz, Esin, S. (2011), “Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı”, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 2, S. 123-139
- Oğuz, H. E. (2010), *Kişisel ve Kurumsal Gelişmeye Farklı Bir Yaklaşım Sosyal Sermaye*, Orion Kitap Evi Ankara
- Öksüzler, Oktay, (2006),”Sosyal Sermaye, Güven ve Belirleyicileri: Bir Panel Analizi”, *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:12, S.108-129
- Özdikmenli, Demir Gözde, (2010),” Üniversite Öğrencilerinde Kimlik Gelişimi: Kimlik Statülerinin Sosyal Sermaye ve Kimlik Sermayesi İle Olan İlişkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 34, Sayı: 2, S. 1-10
- Özgören, Özge, (2014), *Sosyal Sermaye, Eğitim ve Sivil Toplum İlişkisi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Grubu Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Öztaş, Nail, (2007), “Sosyal Sermayenin Ağbağ Kuram(lar)ı: Dayanışmacı ve Aracı Sosyal Sermaye”, Cilt: 40, Sayı: 3, S. 79-98
- Öztopçu, Aslı, (2017), *Sosyal Sermaye Teorisi ve Sürdürülebilir Yerel Kalkınma*, İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi
- Paula, Karnick, (2011), “Yalnızlık Hissi: Teorik Yaklaşımlar”, (çev. Selçuk Zengin & Muhammed Kızılgöçer), *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 3, S. 217-229
- Pelenk, Aybike, (2010), *Güven Kavramı: Sivil Toplum Örgütleri, Medya, Hükümet ve Ticari Kuruluşlara Yönelik Ampirik Bir Araştırma*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul

- Putnam, R. D. (2000), *Bowling Alone: The Collapse and Revival of Amerikan Cpmunity*. Simon and Schuster
- Putnam, R. D. (1995), *Bowling Alone: America's Declinin Social Capital*, Journal of Democracy
- Portes, A. & Landolt, P. (2000). Social Capital: Promise and Pitfalls of its Role in Development, (Aktaran Kahraman, 2016, s.55), Journal of Latin American Studies, Vol. 32, pp. 529-547.
- Riesman, David, (2019), *Yalnız Kalabalık: Amerikan Toplumsal Değişimi Üzerine Bir İnceleme*, (çev. Yeşim Erdem), Ankara, Heretik Yayınları
- Salduz, İrem, (2019), *Çok Katlı Pazarlama Kadın Kabul Günleri Uygulaması: Malatya Örneği*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya
- Sargut, A. Selami, (2006), “Sosyal Sermaye: Yapının Sunduğu Bir Olanak Mı, Yoksa Bireyin Amaçlı Eylemi mi?”, *Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, S.1-13
- Sennett, Richard, (2008), *Karakter Aşınması Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerindeki Etkileri*, (çev. Barış Yıldırım), 3. Baskı, İstanbul Ayrıntı Yayınları
- Tatlı, Halim, (2013), “Sosyal Sermayenin Bireylerin İstihdamı Üzerindeki Etkisi Hane Halkı Reisleri Üzerine Bir Araştırma”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ankara Cilt: 15, Sayı: 3, S. 87-114.
- Taylor, Charles, (1995), *Modernliğin Sıkıntıları*, (çev. Uğur Canbilen), İstanbul, Ayrıntı Yayınları
- Tekindal, Melike & Uğuz Arsu, Şerife, (2020), “Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşım Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme”, *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 1, S. 153-182
- Tezcan, Mahmut, (1980), “Kabul Günleri”, *Antropoloji Dergisi*, Cilt:12
- Turner, Bryan, (2000), *Statü*, Ankara, Doruk Yayıncılık, Birinci Basım

- Türk, Emrullah, (2015), “Sosyolojik Düşünce de Sosyal Sermaye Tartışmaları: Pierre Bourdieu ve James Samuel Coleman Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Analiz”, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, S. 127-149
- Türkdoğan, Orhan & Gökçe, Orhan, (2012), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*, Konya, Çizgi Yayın Evi
- Tüylüoğlu, Şevket, (2006), “Sosyal Sermaye, İktisadi Performans ve Kalkınma: Bir Yazın Taraması”, *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi*, Antalya Cilt: 12, Sayı: 1, S.14-60
- Tönnies, Ferdinand, (2020), *Cemaat ve Cemiyet*, (çev. Sezai Zeybekoğlu), İstanbul, Ötüken Yayıncılık
- Wallace, Ruth A., & Wolf, Alison, (2002), *Çağdaş Sosyoloji Kuramları Klasik Geleneğin Genişletilmesi*, Ankara, Doğubatı Yayınları
- Yalçın, Hatice, “Bir Araştırma Deseni Olarak Fenomenoloji”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: Özel Sayı 2, S. 213-232
- Yakut, Selahattin, (2019), *Yalnızlık Psiko-sosyal Bir Bakış*, Ankara İksad Yayınları
- Yarcı, Selman, “Pierre Bourdieu’da Sosyal Sermaye Kavramı”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, S.125-135
- Yeter, Elife, (2015), “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Özneliği ve Din”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Adana Cilt: 15, Sayı: 2, 189-210.
- Yıldız, Zafer, & Topuz, Hüseyin, (2012), “Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi Açısından Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı: 61, S. 201-226

EK: FOTOĞRAFLAR





